

P 1465

**ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMJI
UMIEJĘTNOŚCI**

ROK 1923/1924.

W KRAKOWIE

**NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — ZAKOPANE
1924.**

**ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMJI
UMIEJĘTNOŚCI**

ROK 1923/1924.

W KRAKOWIE

**NAKŁADEM POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY W KSIĘGARNIACH GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA — KRAKÓW — LUBLIN — ŁÓDŹ — POZNAŃ — ZAKOPANE
1924.**

KRAKOW. — DRUKARNIA UNIwersYTEtu Jagiellońskiego,
pod zarządem Józefa Filipowskiego.

TREŚĆ.

Skład Polskiej Akademji Umiejętności	1
Sprawozdanie z czynności Akademji od czerwca 1923 do czerwca 1924	1
Posiedzenie publiczne 18 czerwca 1924	45
Przemówienie Prezesa Kazimierza Morawskiego	47
Sprawozdanie Sekretarza Generalnego St. Wróblewskiego	49
Godlewski Emil jun. Twórczość w przyrodzie	60
Nagrody	82
Sprawozdania i wnioski co do nagród z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego, Fel. Jasińskiego i Wit. Łozińskiego	82
Sprawozdanie ze stanu i użycia funduszy Akademji za rok 1923 (7 tablic)	

SKŁAD

POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI

ZARZĄD

Prezes:

Kazimierz Morawski.

Zastępca Prezesa:

Jan Michał Rozwadowski.

Sekretarz Generalny:

Stanisław Wróblewski.

Dyrektor Wydziału filologicznego:

Jan Michał Rozwadowski.

Dyrektor Wydziału historyczno-filozoficznego:

Stanisław Tomkiewicz.

Dyrektor Wydziału matematyczno-przyrodniczego:

Kazimierz Kostanecki

Sekretarz Wydziału filologicznego:

Kazimierz Nitsch

Sekretarz Wydziału historyczno-filozoficznego:

Stanisław Kutrzeba

Sekretarz Wydziału matematyczno-przyrodniczego:

Henryk Hoyer

Delegat Walnego Zgromadzenia:

Kazimierz Kostanecki

CZŁONKOWIE.

A) Czynnici.

I. Wydział filologiczny.

a) Krajowi.

- Kazimierz Morawski**, dr. filozofji, prof. filologii klasycznej Uniwersytetu Jagiellońskiego. — Wybrany członkiem czynnym 12 listopada 1887. — Kraków, Aleja Krasińskiego 6.
- Jan Baudouin de Courtenay**, dr. filoz., prof. językoznawstwa Uniw. Warszawskiego. — Wybrany człon. czyn. 12 listopada 1887. — Warszawa, ul. Smolna 28, m. 6.
- Leon Sternbach**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Kraków, ul. Batorego 14.
- Ludwik Źwikliński**, dr. filoz., b. prof. filologii klasycznej Uniw. lwowskiego i wileńskiego. — Wybrany człon. czyn. 13 maja 1902. — Poznań, Aleja Marcinkowskiego 2a.
- Józef Kallenbach**, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 11 maja 1906. — Kraków, ul. Łobzowska 4.
- Tadeusz Zieliński**, dr. filoz., prof. filologii klas. na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człon. czyn. 6 maja 1907. — Warszawa, Uniwersytet.
- Stanisław Tomkowicz**, dr. filozofji. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Podwale 2.
- Leonard Lepszy**, em. Starszy Radca górniczy. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Bracka 13.
- Jan Michał Rozwadowski**, dr. filoz., prof. językoznawstwa porównawczego Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Kraków, ul. Smoleńsk 21.
- Marjan Zdziechowski**, dr. filoz., prof. historii literatury powszechnej Uniw. wileńskiego. — Wybrany człon. czyn. 15 maja 1908. — Wilno, Uniwersytet.
- Ignacy Chrzanowski**, dr. filoz. h. c., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, ul. Biskupia 2.

- Jerzy Mycielski**, dr. filoz., prof. historii sztuki Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 22 maja 1914. — Kraków, Rynek Główny 43.
- Stanisław Witkowski**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. lwowskiego. — Wybrany czł. czyn. 22 maja 1914. — Lwów, ul. Zielona 25.
- Jan Łoś**, dr. filoz. h. c., prof. języka polskiego na Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 29 maja 1917. — Kraków, ul. Kapucyńska 7.
- Piotr Bieńkowski**, dr. filoz., prof. archeologii klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 29 maja 1917. — Kraków, ul. Studencka 5.
- Jan Czubek**, prof. Gimnazjum V. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 18.
- Tadeusz Siuko**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków-Zwierzaniec, ul. Księcia Józefa 13.
- Stanisław Windakiewicz**, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Krupnicza 7.
- Wilhelm Bruchnalski**, dr. filozof., prof. literatury pol. Uniw. lwowskiego. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Kazimierz Nitsch**, dr. filoz., prof. językoznawstwa słowiańskiego na Uniw. Jag. — Wybrany czł. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 12.

aa) Członkowie przybrani nadliczbowi
w myśl § 16 Statutu Akademii.

Z Wydziału historyczno-filozoficznego wybrani 11 czerwca 1923
i z Wydziału matematyczno-przyrodniczego 11 czerwca 1917.

ks. Jan Fijałek, Józef Rostafiński.

b) Zagraniczni.

Aleksander Brückner, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej Uniw. w Berlinie. — Wybrany czł. czyn. 31 października 1891. — Berlin-Wilmersdorf, Wilhelmsaue 18.

- Ulrich Wilamowitz-Moellendorff**, prof. filologii klasycznej Uniw. w Berlinie. — Wybrany człon. czyn. 23 maja 1910. — Berlin, Westend-Charlottenburg, Eichenallee 12.
- Antoni Meillet**, prof. gramatyki porównawczej w Collège de France. — Wybrany człon. czyn. 22 maja 1914. — Paryż XV, rue François Coppée 2.
- Fryderyk Jerzy Kenyon**, dyr. British Museum w Londynie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Londyn, British Museum.
- Władysław Mickiewicz**, literat, delagat P. A. U. do Stacji Naukowej w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, 6 Quai d'Orléans.
- Henry Omont**, człon. Institut de France i dyr. oddz. rękop. Bibliothèque Nationale w Paryżu. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Bibliothèque Nationale, rue de Richelieu.
- Fortunat Strowski**, prof. literatury francuskiej w Sorbonie. — Wybrany człon. czyn. 12 maja 1921 — Paryż, Sorbonne.
- Aleksander Belić**, prof. filologii słowiań. na Uniwersytecie w Belgradzie. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.
- Józef Strzygowski**, dr. filoz., prof. historii sztuki na Uniwers. w Wiedniu. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. Wiedeń, Uniwersytet.
- Józef Zubatý**, dr. filoz., prof. filol. staroindyjskiej na Uniwers. w Pradze. — Wybrany człon. czyn. 15 czerwca 1923. — Praga, Uniwersytet.
- Lubomir Miletič**, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Sofji — Wybrany człon. czyn. 17 czerwca 1924. — Sofja, Uniwersytet.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

a) Krajowi.

- Michał Bobrzyński**, dr. praw, em. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człon. czyn. 10 listopada 1883. — Garby, p. Sulencin (Wielkopolska).
- Oswald Balzer**, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. lwow-

- skiego. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1900. — Lwów, ul. Zyblikiewicza 24.
- Władysław Abraham, dr. praw, prof. prawa kanonicznego Uniw. lwowskiego. — Wybrany czł. czyn. 13 maja 1902. — Lwów, ul. Długosza 16.
- Leon Piniński, dr. praw, hon. prof. prawa karnego i rzymskiego Uniw. lwowskiego. — Wybrany czł. czyn. 11 maja 1903. — Lwów, ul. Matejki 4.
- Ludwik Finkel, dr. filozofji, em. i honor. prof. Uniw. lwowskiego, Historyk. — Wybrany czł. czyn. 23 maja 1910. — Lwów, ul. św. Mikołaja 9.
- Szymon Askenazy, dr. filoz. Historyk. Wybrany czł. czyn. 23 maja 1910. — Warszawa, ul. Czackiego 10.
- Leon Petrażycki, dr. praw, prof. socjologii Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 22 maja 1912. — Warszawa, Uniwersytet.
- Bronisław Dembiński, dr. filoz., prof. Uniw. w Poznaniu — Wybrany czł. czyn. 29 maja 1917. — Poznań, ul. Chełmońskiego 2.
- Stanisław Wróblewski, dr. praw, prof. prawa rzym. i cywil. Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 15.
- Stanisław Kutrzeba, dr. praw, prof. prawa polskiego Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. Studencka 15.
- Władysław Smoleński, prof. hist. polskiej now. na Uniw. w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Hoża 26, m. 16.
- Ks. Jan Fijałek, dr. teologii i prawa kanonicznego, prof. historii kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Wygoda 11.
- Franciszek Ksawery Fierich, dr. praw, prof. procesu cywilnego Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 28 listopada 1919. — Kraków, ul. Batorego 21.
- Jan Korwin Kochanowski, prof. hist. na Uniwersytecie w Warszawie. — Wybrany czł. czyn. 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Koszykowa 67.

- Fryderyk Papée**, dr. filoz., dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej z tyt. prof. Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Wolska 40.
- Franciszek Bujak**, dr. filoz., prof. polskiej i powszechnej historii gospodarczej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany człón. czyn. 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Sykstuska 56.
- Władysław Semkowicz**, dr. praw, prof. nauk pomocniczych histor. i histor. średniowiecznej na Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Podwale 2.
- Władysław Heinrich**, dr. filoz., prof. filozofji na Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 17 czerwca 1924. — Kraków, Plac Groble 8.
- Marceli Handelsman**, dr. filoz., prof. historii powszechnej na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 17 czerwca 1924. — Warszawa, ul. Mokotowska 50.

aa) Członkowie nadliczbowi przybrani
w myśl § 16 Statutu Akademji.

Z Wydziału filologicznego wybrani d. 30 października 1892, d. 2 kwietnia 1917, d. 26 marca 1919 i z Wydz. mat.-przyr. 29 listopada 1919.
Ignacy Chrzanowski, Józef Kallenbach, Kazimierz Morawski, Jan Rozwadowski, Stanisław Tomkowicz, Józef Rostafiński.

b) Zagraniczni.

- Wilhelm Fráknoi**, tyt. Biskup Arbei, Główny Inspektor bibliotek i muzeów węgierskich. — Wybrany człón. czyn. 24 listopada 1888. — Budapeszt, Muzeum Narodowe.
- Jaroslav Goll**, dr. filoz., em. prof. historii powszechnej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1900. — Praga, Smichov 477.
- Emil Ott**, dr. praw, em. prof. procesu cywilnego Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1900. — Praga II, ul. Kfemencová 8.
- Ludwik Pastor**, dr. filoz., prof. historii powszechnej Uniw. w Innsbrucku. — Wybrany człón. czyn. 15 maja 1908. — Innsbruck, Uniwersytet.

- Fryderyk Wilhelm Förster**, dr. filoz., prof. pedagogiki na Uniw. w Monachjum. — Wybrany czł. czyn. 28 maja 1920. — Monachjum.
- Helge Almquist**, prof. histor. powszechnej na Uniw. w Göteborgu. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Göteborg, Uniwersytet.
- Rajmund Poincaré**, adwokat, b. prezes Rady Ministrów francuskich. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Paryż.
- Vittorio Scialoja**, prof. prawa rzym. na Uniw. w Rzymie. — Wybrany czł. czyn. 12 maja 1921. — Rzym, Uniwersytet.
- Artur Balfour**, mąż stanu angielski. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Londyn.
- Mikołaj Iorga**, prof. historii nowożytnej na Uniw. w Bukareszcie. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Bukareszt, Uniwersytet.
- Slobodan Javanović**, prof. prawa narodów na Uniw. w Belgradzie. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Belgrad, Uniwersytet.
- Włodzimierz Mazuranić**, b. prezes Akademji Umiejętności w Zagrzebiu. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Zagrzeb.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

a) Krajowci.

- Józef Rostafiński**, dr. filoz., hon. prof. botaniki i histor. nauk biologicznych Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 10 października 1883. — Kraków, ul. Studencka 7.
- Benedykt Dybowski**, dr. med., em. prof. zoologii Uniw. lwowskiego. — Wybrany czł. czyn. 31 października 1891. — Lwów, ul. Zaścianek 12.
- Emil Godlewski (starszy)**, dr. filoz., dyrektor Instytutu naukowego gospodarstwa wiejskiego w Puławach. — Wybrany czł. czyn. 31 października 1891. — Puławy.
- Władysław Natanson**, dr. filoz., magister i dr. fizyki Uniw. w Dorpacie, prof. fizyki matematycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany czł. czyn. 17 maja 1900. — Kraków, ul. Studencka 3.

- Tadeusz Browicz**, dr. med., em. prof. anatomji patologicznej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Krupnicza 5.
- Kazimierz Kostanecki**, dr. med., prof. anatomji opisowej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1902. — Kraków, ul. Łęczycka, dom własny.
- Leon Marchlewski**, dr. filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 11 maja 1903. — Kraków, ul. Zyblikiewicza 6.
- Kazimierz Żorawski**, dr. filoz., prof. Politechniki w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 9 czerwca 1916. — Warszawa, ul. Koszykowa 75.
- Józef Morozewicz**, magister mineralogji i geognozji, dyrektor Państw. Instytutu Geologicznego. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, Nowy Świat 72, Pałac Staszica.
- Stanisław Bądziński**, dr. med. i filoz., prof. chemji lekarskiej Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 8.
- Emil Godlewski (młodszy)**, dr. med., prof. embriologji i biologji ogólnej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 17 maja 1918. — Kraków, ul. św. Jana 20.
- Henryk Hoyer**, dr. med., prof. anatomji porównawczej Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Kraków-Łobzów, ul. Łęczycka 4.
- Stefan Nientowski**, dr. filoz., prof. chemji ogólnej i analitycznej na Politechnice we Lwowie. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Lwów, Politechnika.
- Michał Siedlecki**, dr. filoz., prof. zool. na Uniw. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Kraków, ul. Krowoderska 57.
- Wacław Sierpiński**, dr. filozof., prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 50, m. 52.
- Stanisław Józef Thugutt**, dr. chemji, prof. mineralogji na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Śniadeckich 18, m. 3.
- Jan Zawidzki**, dr. filoz., prof. chemji na Politechnice w Warsza-

wie. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Warszawa, Politechnika, ul. Koszykowa 75.

Karol Dziewoński, dr. nauk techn., prof. chemji na Uniwer. Jagiell. — Wybrany człón. czyn. 15 czerwca 1923. — Kraków, Salwator, ul. Gontyna 1.

Kazimierz Białaszewicz, dr. filoz., prof. fizjologii zwierząt na Uniw. w Warszawie. — Wybrany człón. czyn. 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Marszałkowska 25, m. 57.

b) Zagraniczni.

Franciszek Mertens, dr. filoz., em. prof. matematyki Uniw. wiedeńskiego. — Wybrany człón. czyn. 13 października 1885. — Wiedeń III, Stammgasse 9.

František Vejdovský, dr. filoz., prof. zoologii i anatomji porównawczej Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 11 maja 1903. — Praga II, Riegrovo nábřeží 28.

Marja Curie-Skłodowska, dr. filoz., prof. fizyki przy Sorbonie w Paryżu. — Wybrana człón. czyn. 21 maja 1909. — Paryż, 1 rue Pierre Curie.

Bohuslav Brauner, dr. filoz., prof. chemji Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany człón. czyn. 21 maja 1909. — Praga, Král. Vínohrady, Čelakovského 14.

Maurycy Lugeon, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii na Uniw. w Lozannie. — Wybrany człón. czyn. 28 maja 1920. — Lozanna, Uniwersytet.

Albert Brachet, prof. anatomji i embrjologii na Uniw. w Brukseli. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Bruksela, 3 rue du Malebeck.

Elie Cartan, prof. matematyki w Sorbonie. — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Paryż, Sorbonne.

J. Józef Thomson, prof. fizyki doświadczalnej na Uniw. w Cambridge (Anglja). — Wybrany człón. czyn. 12 maja 1921. — Cambridge (Anglja), Uniwersytet.

Leopold Adametz, dr. filoz., prof. Hochschule für Bodenkultur

w Wiedniu. — Wybrany czł. czyn. 27 czerwca 1922. — Wiedeń, Hochschule für Bodenkultur.

Henryk Lebesgue, prof. mechaniki w École Normale Supérieure w Paryżu. — Wybrany czł. czyn. 27 czerwca 1922. — Paryż, rue d'Ulm 45

G. H. Hardy, prof. Uniw. w Oxfordzie. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Oxford, Uniwersytet.

Jan Dybowski, czł. Académie des Sciences w Paryżu. — Wybrany czł. czyn. 15 czerwca 1923. — Paryż.

B) Korespondenci.

I. Wydział filologiczny.

Adam Antoni Kryński, magister nauk filolog.-histor., prof. języka polskiego Uniw. w Warszawie. — Wybrany 13 listopada 1889. — Warszawa, ul. Służewska 5.

Karol z Brzezia Lanckoroński, dr. praw. — Wybrany 31 października 1891. — Wiedeń III, Jacquingasse 18 i Rozdól.

Karol Ernest Muka, dr. filoz., em. wicedyrektor gimn. we Freibergu saskim. — Wybrany 2 maja 1905. — Budyszyn, ul. Wyłemowa 16.

Gustaw Bauch, dr. filoz., prof. gimnazjalny. — Wybrany 13 maja 1902. — Wrocław I, Ohlau-Ufer 32 a.

Ludwik Fournier, b. prof., literat. — Wybrany dnia 11 maja 1903. — Lyon, rue Chazière 4.

Włodzimierz Józef Demetrykiewicz, dr. praw, prof. archeologii przedhistorycznej Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.

Bolesław Erzepki, dr. filoz., bibliotekarz i konserwator zbiorów Tow. Przyjaciół Nauk w Poznaniu. — Wybrany 17 maja 1904. — Poznań, ul. Wiktorji 26.

Stanisław Ptaszycki, dyrektor Archiwum Państwowego i prof. nauk pomocn. hist. na Uniw. w Lublinie. — Wybrany 17 maja 1904. — Lublin, Namiestnikowska 10.

Tadeusz Grabowski, dr. filoz., prof. literatury polskiej Uniw.

w Poznaniu. — Wybrany 21 maja 1909. — Poznań, ulica Podgórna 10 a.

Edward Porębowicz, dr. filoz., prof. filologii romańskiej Uniw. lwowskiego. — Wybrany 23 maja 1910. — Lwów, ul. Długosza 27.

Erich Berneker, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej na Uniw. w Monachjum. — Wybrany 22 maja 1914. — Monachjum, Mauerkirchenstrasse 16.

Ks. Władysław Szczepański T. J., dr. filoz., teologii i Pisma św., prof. Pisma św. N. Z. i archeologii na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 17 maja 1918. — Warszawa, ul. Świętojańska 12.

Vaclav Vondrák, dr. filoz., prof. filologii słowiańskiej Uniw. w Brnie. — Wybrany 17 maja 1918. — Brno, Uniwersytet.

Feliks Kopera, dr. filoz., prof. historii kultury w Polsce i wschodniej Europie na Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Łęczycka, willa 5.

Karol Appel, prof. językoznawstwa ogólnego na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul. Nowowiejska 4, m. 5.

Juljusz Kleiner, dr. filoz., prof. historii literatury polskiej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.

Gabrjel Karaffa-Korbitt, prof. literatury polskiej w Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, ul. Śniadeckich 8.

Marjau Szykowski, dr. filoz., prof. hist. literatury polskiej na Uniw. w Pradze. — Wybrany 28 listopada 1919. — Praga, ul. Břehova 5.

Ludwik Bernacki dr. filoz., docent nauki bibliografji i bibliotekarstwa na Uniw. Jag., dyrektor Zakładu nar. im. Ossolińskich we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, Ossolineum.

Władysław Podlacha, dr. filoz., prof. historii sztuki nowożytnej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 20 maja 1920. — Lwów, ul. Nabelaka 29, willa „Jaga“.

Antoni Danysz, dr. filoz., prof. pedagogji na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 12 maja 1921. — Poznań, Uniwersytet.

Andrzej Gawroński, dr. filoz., prof. porówn. gramatyki języków

- indoeuropejskich i sanskrytu. — Wybrany 12 maja 1921. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Stanisław Kot**, dr. filoz., prof. historii kultury w Polsce na Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Straszewskiego 7.
- Mgr. Giovanni Mercati**, dyr. oddziału Biblioteca Apostolica Vaticana w Rzymie. — Wybrany 12 maja 1921. — Rzym.
- Józef Juljusz Mikkola**, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Helsingforsie. — Wybrany 12 maja 1921. — Helsingfors.
- Holger Pedersen**, prof. filol. słowiańskiej na Uniw. w Kopenhadze. — Wybrany 12 maja 1921. — Kopenhaga.
- Mikołaj van Wijk**, prof. języków bałtycko-słowiańskich na Uniw. Lejdzie. — Wybrany 12 maja 1921. — Lejda, Nieuwstr. 36.
- Witold Klinger**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Poznań, Uniwersytet.
- Roman Dyboski**, dr. filoz., prof. filologii angielskiej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923 — Kraków, ul. Jana Kochanowskiego 27.
- Stanisław Wędkiewicz**, dr. filoz., prof. filologii romańskiej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Łobzowska 27.
- Gustaw Przychocki**, dr. filoz., prof. filologii klasycznej na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 10.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

- Antoni Prochaska**, dr. filoz., adiunkt Archiwum aktów grodzkich i ziemskich we Lwowie. — Wybrany 9 maja 1893. — Lwów, ul. Kurkowa 5.
- Michał Hruszewski**, magister hist. ruskiej. — Wybrany 3 maja 1895.
- Ernest Till**, dr. praw, em. prof. prawa cywilnego Uniw. we Lwowie. — Wybrany 14 maja 1897. — Lwów, ul. Pańska 4.
- Iwan Andrzejewicz Linniczenko**, dr. hist., prof. historii rosyjskiej Uniw. w Odessie. — Wybrany 17 maja 1900. — Odessa, Uniwersytet.

- Mikołaj Iwanowicz Karejew**, dr. hist. powszechnej, b. prof. Uniw. w Piotrogradzie — Wybrany 13 maja 1902. — Piotrogród, Wasiljewskij Ostrow, Bolszoj Prospekt 24.
- Edmund Radwan Krzymuski**, dr. praw, prof. prawa i postępowania karnego Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1904. — Kraków, ul. Jabłonowskich 5.
- Ks. Władysław Chotkowski**, dr. teologii, em. prof. historii kościelnej Uniw. Jagiell. — Wybrany 23 maja 1908. — Kraków, ul. Kanonicza 20.
- Ignacy Koschembar-Łyskowski**, dr. praw, prof. prawa rzymskiego na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 23 maja 1910. — Warszawa, Uniwersytet.
- Karol Kadlec**, dr. praw, prof. historii ustawodawstwa słowiańskiego Uniw. czeskiego w Pradze. — Wybrany 19 maja 1911. — Praga, Král. Vinohrady, ul. Mánesova 1111 (41 n.).
- Kazimierz Twardowski**, dr. filoz., prof. filozofji Uniw. we Lwowie. — Wybrany 19 maja 1911. — Lwów, ul. św. Zofji 46.
- Stanisław Estreicher**, dr. praw, prof. historii prawa zachodnio-europejskiego na Uniw. Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Sobieskiego 10.
- Fryderyk Zoll**, dr. praw, prof. prawa cywilnego na Uniw. Jagiell. — Wybrany 22 maja 1914. — Kraków, ul. Studencka 25.
- Przemysław Dąbkowski**, dr. praw, prof. prawa zach.-europejskiego i prawa polskiego na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. Mickiewicza 14.
- Zygmunt Luba Radziwiński**, historyk. — Wybrany 29 maja 1917. — Lwów, ul. 29 Listopada 92, willa „Luba“.
- Jan Ptaśnik**, dr. filoz., prof. historii średniowiecznej i nauk pomocniczych na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 maja 1918. — Lwów, Uniwersytet.
- Stanisław Zakrzewski**, dr. filoz., prof. historii polskiej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Lwów, ul. Długosza 27.
- Władysław Leopold Jaworski**, dr. prawa, prof. prawa cyw., nauki administracji i prawa administracyjnego na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Studencka 14.

- Adam Krzyżanowski**, dr. prawa, prof. ekonomji politycznej i polityki ekonomicznej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Lobzowska 12.
- Ks. Józef Pruszkowski**, kandydat św. teologii, prałat-kustosz Kapituły katedr. i proboszcz kościoła Nawrócenia św. Pawła w Lublinie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lublin, ul. Bernardyńska 5.
- Witold Rubczyński**, dr. filoz. i praw, prof. filozofji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Jabłonowskich 6.
- Wacław Sobieski**, dr. fil., prof. historii powszechnej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. św. Filipa 5.
- Robert Howard Lord**, prof. historii nowożytnej w Harvard University w Cambridge (U. S. A.) — Wybrany 12 msja 1921. — Cambridge U. S. A.
- Władysław Konopczyński**, dr. filoz., prof. historii polskiej na Uniwer. Jagiell. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Kraków, ul. Sobieskiego 3.
- Juljusz Makarewicz**, dr. praw, prof. prawa i procesu karnego na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Lwów, ul. Mochackiego 57.
- Jan Rutkowski**¹⁾, dr. filoz., prof. historii gospodarczej na Uniw. w Poznaniu. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Poznań, Uniwersytet.

¹⁾ Jan Rutkowski ur. w Warszawie w r. 1886. Studja uniw. odbył we Lwowie, gdzie w r. 1909 uzyskał stopień doktora filozofji. W r. 1909/10 był członkiem Ekspedycji Rzymskiej, zaś lata 1910/12 spędził na studjach w Paryżu. Od r. 1912 do 1918 był urzędnikiem Krajowego Biura statystycznego we Lwowie a w 1918/19 Głównego Urzędu statystycznego w Warszawie. W r. 1917 habilitował się na docenta ekonomji politycznej na Uniw. we Lwowie. W r. 1919 został mianowany prof. nadzwyczajnym a w 1920 zwyczajnym historii gospodarczej na Wydziale prawno-ekonomicznym Uniwersytetu w Poznaniu. W r. 1922/23 był dziekanem tegoż Wydziału. W latach 1920/22 był sekretarzem generalnym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu.

Ogłosił drukiem: 1) Skarbowość polska za Aleksandra Jagiellończyka (Kwar. hist. 1909). — 2) Klucz brzozowski Biskupstwa przemyskiego w w. XVIII (Kraków 1910, wyd. Ak. Um.). — 3) Włoska literatura historyczno-gospodarcza w ostatnich latach dwudziestu

- Stanisław Ciszewski, socjolog. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Milanówek, pow. warszawski, Willa Dra Sieragowskiego.
- Franciszek Gény, prof. prawa cywilnego na Uniw. w Nancy. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Nancy.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

- Ludwik Birkenmajer, dr. filoz., prof. historii nauk ścisłych na Uniw. Jagiell. — Wybrany 9 maja 1893. — Kraków, ul. Garbarska 7 A.
- Samuel Dickstein, prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 9 maja 1893. — Warszawa, ul. Marszałkowska 117.
- Juljan Sochocki, dr. matematyki, prof. matem. na Uniw. w Piotrogradzie. — Wybrany 4 maja 1894. — Piotrogród, Uniwersytet.
- Władysław Szajnocha, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii na Uniw. Jagiell. — Wybrany 2 maja 1895. — Kraków, ul. Andrzeja Potockiego 4.
- Stanisław Zaremba, dr. nauk matemat., prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, „Warszawskie“, ul. Żytnia 6.

(*Ekonomista* 1911). — 4) Obecny stan badań nad agrarną przeszłością Francji przedrewolucyjnej (*Tamże* 1911). — 5) Étude sur la répartition et l'organisation de la propriété française en Bretagne au XVIIe s. (*Annales de Bretagne* 1912). — 6) Studja nad organizacją własności ziemskiej w Bretanii w XVII w. (*Przegl. histor.* 1913). — 7) Studja nad położeniem włościan w Polsce w XVIII w. (*Ekonomista* 1914). — 8) Licytacje sądowe posiadłości włościańskich i mieszczańskich w latach 1910–12 (Lwów 1914). — 9) Przebudowa wsi w Polsce po wojnach z początku XVII w. (*Kwar. hist.* 1916). — 10) Galicyjski kataster gruntowy jako podstawa statystyki własności ziemskiej (Lwów 1917). — 11) Statystyka zawodowa ludności wiejskiej w Polsce w drugiej połowie XVI w. (Kraków 1918., wyd. Ak. Um.). — 12) Własność tabularna w Galicji według stanu z 1912 r. (Lwów 1918). — 13) Skup świecki w Polsce w XVI w. (Poznań 1921). — 14) Poddaństwo włościan w XVIII w. w Polsce i niektórych innych krajach Europy (Poznań 1921). — 15) Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX w. (Warszawa 1922). — 16) Zarys gospodarczych dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych (Poznań 1923). — 17) Początki kapitalizmu w kopalniach chęcińskich (Warszawa 1924).

- Juljan Talko-Hryncewicz**, hon. prof. antropologii na Uniw. Jagiell. — Wybrany 11 maja 1903. — Kraków, ul. Grodzka 53.
- Józef Kowalski**, dr. filoz., poseł Rpltej Pol. w Wiedniu. — Wybrany 22 maja 1912. — Wiedeń, Rennweg 1.
- Adolf Beck**, dr. medycyny, prof. fizjologii na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 2 maja 1913. — Lwów, ul. Asnyka 4.
- Józef Eismond**, prof. zoologii na wyższych kursach uniwersyteckich dla kobiet w Warszawie. — Wybrany 22 maja 1914. — Warszawa.
- Eugenjusz Romer**, dr. filoz., prof. geografji na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 9 czerwca 1916. — Lwów, ul. Długosza 25.
- Stefan Kreutz**, dr. filoz., prof. mineralogji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 17 maja 1918. — Kraków, ul. Wolska 17.
- Konstanty Janicki**, dr. filoz., prof. zoologii na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 28 listopada 1919. — Warszawa, Krakowskie Przedmieście 26, Zakład zoolog.
- Ludomir Sawicki**, dr. filoz., prof. geografji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 listopada 1919. — Kraków, Dębniki, ul. Barska 41
- Tadeusz Banachiewicz**, prof. astronomji na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Kopernika 25.
- Władysław Szafer**, dr. filoz., prof. botaniki i dyrektor ogrodu Botanicznego Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Lubicz 46.
- Wawrzyniec Teisseyre**, dr. filoz., prof. geologii i paleontologii na Uniwersytecie we Lwowie. — Wybrany 28 maja 1920. — Lwów, ul. Poniatowskiego 11.
- Zygmunt Wóycicki**, prof. botaniki ogólnej na Uniw. w Warszawie — Wybrany 28 maja 1920. — Warszawa, ul. Wspólna 16, m. 7.
- Konstanty Zakrzewski**, dr. filoz., prof. fizyki doświadczalnej na Uniw. Jagiell. — Wybrany 28 maja 1920. — Kraków, ul. Gołębia 13.
- Czesław Białobrzeski**, prof. fizyki teoretycznej na Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Hoża 69.

- Szymon Dzierzgowski**, inżynier, prof. higieny na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Brzozowa 12, m. 11.
- Bolesław Hryniewiecki**, dr. filoz., prof. systematyki i geografii roślin na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, Aleja Ujazdowska 6/8.
- Jan Sleszyński**, prof. matematyki Uniw. Jagiell. — Wybrany 12 maja 1921. — Kraków, ul. Wygoda 7.
- Jan Zaleski**, dr. filoz., prof. chemji farmaceut. na Uniw. w Warszawie — Wybrany 12 maja 1921. — Warszawa, ul. Bracka 3, m. 3.
- Władysław Gorczyński**, dr. nauk fizycz., dyr. Państw. Instytutu Meteorologicznego w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Nowogrodzka 46.
- Józef Markowski**, dr. med., prof. anatomji opisowej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Lwów, ul. Piekarska 52.
- Stefan Mazurkiewicz**, dr. filoz., prof. matematyki na Uniw. w Warszawie. — Wybrany 27 czerwca 1922. — Warszawa, ul. Oboźna 11, m. 7.
- Jan Waclaw Stach**, prof. Gimnazjum im. Króla Jana Sobieskiego w Krakowie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Kraków, ul. Dietlowska 90.
- Wojciech Świętosławski**, dr. chemji, prof. chemji fizycznej na Politechnice w Warszawie. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Warszawa, ul. Koszykowa 75, m. 4.
- George Bohn**, prof. Collège de France w Paryżu. — Wybrany 15 czerwca 1923. — Paryż.
- Jan Hirschler**¹⁾, dr. filoz., prof. zoologiji i anatomji porównawczej na Uniw. we Lwowie. — Wybrany dnia 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. Dąbrowskiego 3.
- Stefan Banach**, dr. filoz., prof. matematyki na Uniw. we Lwowie. — Wybrany 17 czerwca 1924. — Lwów, ul. św. Mikołaja 4.

¹⁾ Jan Hirschler ur. 7 maja 1883 w Tłustem (pow. Zaleszczyki). Studja gimn. i uniwersyteckie we Lwowie, gdzie też w r. 1905 ukrył. Rocznik Akademji 1923/24.

ZMARLI.

Józef Hornowski, dr. medycyny, prof. anatomji i histologii patologicznej na Uniwersytecie Warszawskim — Członek korespondent Wydziału matematyczno-przyrodniczego od 15 czerwca 1923 — zmarł w Warszawie 9 września 1923.

Jacques Loeb, członek „Rockefeller Institute for medical research” w Nowym Jorku — Członek czynny zagraniczny Wydziału mate-

skął stopień doktora filozofji. W r. 1906 bawił na studjach w Stacji zoolog. w Trieście, w r. 1907 w Stacji biologicznej w Bergen (Norwegja), w 1909 w Stacji biologicznej w Sebastopolu, w 1912 w Instytucie oceanograficznym w Monaco. W 1909 habilitował się na docenta zoologii i anatomji porówn. na Uniwersytecie we Lwowie, gdzie też w r. 1913 otrzymał tytuł nadzwyczajnego profesora tegoż przedmiotu. Rok 1913/14 spędził na studjach w Berlinie i Paryżu a w r. 1915 w Wiedniu. W r. 1918 został nadzwyczajnym a w r. 1921 zwyčajnym prof. na Uniw. we Lwowie.

Ogłosił drukiem: 1) Spostrzeżenia nad rozwojem zarodkowym motyli (Arch. Nauk. Lwów 1907). — 2) Motyle większe z okolic Lwowa (razem z J. Romaniszynem) (Spraw. ocm. fiz. Ak. Um. Kraków 1909). — 3) Die Embryonalentwicklung von *Leucocia crassipes* L. (Zeitschr. f. wiss. Zoolog. Leipzig 1909). — 4) Embryologische Untersuchungen an Aphiden nebst Erwägung über den Wert der Dotterelemente im Allgemeinen (Tamże 1922). — 5) Über die Plasmastrukturen (Golgischer Apparat, Mitochondrien n. a.) in den Geschlechtszellen der Ascariden (Arch. f. Zellforschung 1913). — 6) Über Plasmastrukturen (Golgischer Apparat, Mitochondrien n. a.) in dem Tunicaten-, Spongien- und Protozoenzellen (Anatom. Anzeiger 1914). — 7) Über die Plasmakomponenten der weiblichen Geschlechtszelle (Arch. f. mikr. Anatomie 1916). — 8) Über die theoretische Fassung d. Problems der Vererbung neuerworbener Eigenschaften (Tamże 1918). — 9) Über den Golgischen Apparat embryonaler Zellen (Tamże 1918). — 10) O wywołaniu metamorfozy u axolotla przy pomocy jodu i doświadczeniach pokrewnych (Kosmos. Lwów 1921). — 11) Über Erzwingung und Beschleunigung der Amphibienmetamorphose mittels Jod (Arch. f. Entwicklungsmech. d. Organismen 1922). — 12) Über den Begriff „Vererbung“ und seine Voraussetzungen (Arch. f. mikr. Anatomie 1922). — 13) Embryogenese der Insekten. Teil I (Handb. der Entomologie hrg. von Prof. Ch. Schröder, Lief. 13/14, Jena 1924). — Nadto liczne rozprawy (35) i art. naukowe w rozmaitych czasopismach krajowych i zagranicznych.

matyczno-przyrodniczego od 13 maja 1910 — zmarł w Stacji Zoologicznej na wyspach Bermudas w r. 1923.

Konstanty Wojciechowski, dr. filozof., prof. Uniwersytetu we Lwowie — Członek korespondent Wydziału filologicznego od r. 1919 — zmarł we Lwowie 16 lipca 1924.

Stanisław Smolka, dr. filozof., prof. Uniwersytetu w Lublinie, b. Sekretarz Generalny Akademii Umiejętności w Krakowie w latach 1891—1903 — Członek czynny Wydziału historyczno-filozoficznego od 15 listopada 1884 (korespondent od r. 1881) — zmarł w Nowoszybach 27 sierpnia 1924.

STAŁE KOMISJE AKADEMICKIE.

I. Wydział filologiczny.

I. Komisja historii sztuki.

Przewodniczący: Stanisław Tomkiewicz ¹⁾.

Sekretarz: Adam Bochnak.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)	Adam Chmiel
Włodzimierz Antoniewicz (Warszawa)	Aleksander Czołowski (Lwów)
Oswald Balzer (Lwów)	Ludwik Œwikliński (Poznań)
Zygmunt Batowski (Warszawa)	Włodzimierz Demetrykiewicz
Klemens Bąkowski	Ks. Szcęsny Dettloff (Poznań)
Ludwik Bernacki (Lwów)	Władysław Ekielski
Piotr Bieńkowski	Ks. Jan Fijałek
Ludwik Birkenmajer	Ludwik Finkel (Lwów)
Adam Bochnak	Kazimiera Furmankiewiczówna
Ferdynand Bostel (Lwów)	Marjan Gumowski (Poznań)
Jan Bukowski	Zygmunt Hendel
Edmund Bulanda (Lwów)	Stefan Komornicki
	Feliks Kopera

¹⁾ Niewymienienie miejsca oznacza Kraków.

Władysław Kozicki (Lwów)
Ks. Tadeusz Kruszyński
Alfred Lauterbach (Warszawa)
Leonard Lepszy
Marjan Morelowski (Warszawa)
Józef Muezkowski
Jerzy Mycielski
Sławomir Odrzywolski
Juljan Pagaczewski
Nikodem Pajzderski (Poznań)
Fryderyk Papée
Leon Piniński (Lwów)
Władysław Podlacha (Lwów)
Jan Ptaśnik (Lwów)
Ludwik Puszet
Edward Raczyński
Witold Rubczyński
Władysław Semkowicz

Kazimierz Skórewicz (Warszawa)
Józef Smoliński (Warszawa)
Władysław Stroner (Lwów)
Stanisław Świerz
Tadeusz Stryjeński
Tadeusz Szydłowski
Adolf Szyszko-Bohusz
Wład. Tatariewicz (Wilno)
Stanisław Tomkowicz
Mieczysław Treter (Lwów)
W. Stanisław Turczyński (Warszawa)
Jerzy Warchałowski
Michał Witanowski (Piotrków)
Stan. Witkowski (Lwów)
Jan Zubrzycki (Lwów)
Ks. Władysław Żyła (Lwów)

Członkowie lwowscy Komisji historii sztuki stanowią osobne grono.

II. Komisja językowa.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Piotr Jaworek.

Członkowie:

Karol Appel (Warszawa)
Jan Baudouin de Courtenay
(Warszawa)
Tytus Benni (Warszawa)
Eryk Berneker (Monachjum)
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)
Aleksander Brückner (Berlin)
Olgierd Chomiński

Stanisław Ciszewski (Milanówek)
Ludwik Œwikliński (Poznań)
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Bolesław Erzepki (Poznań)
Andrzej Gawroński (Lwów)
Piotr Jaworek
Adam Kleczkowski (Poznań)
Edward Klich (Poznań)

Ks. Stanisław Kozierowski (Poznań)	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
A. Antoni Kryński (Warszawa)	Józef Rostański
Stefan Kulbakin (Charków)	Jan M. Rozwadowski
Jan Leciejewski (Lwów)	Mikołaj Rudnicki (Poznań)
Tadeusz Lehr-Spławiński (Poznań)	Stanisław Słoiński (Warszawa)
Jan Łoś	Ignacy Stein (Poznań)
Antoni Meillet (Paryż)	Stanisław Szober (Warszawa)
Józef Mikkola (Helsingfors)	Antoni Śmieszek (Poznań)
Kazimierz Morawski	Tore Torbiörnsson (Upsala)
Ernest Muka (Budyszyn)	Józef Tretiak
Kazimierz Nitsch	Henryk Ułaszyn (Lwów)
Holger Pedersen (Kopenhaga)	Stanisław Wędkiewicz
Wiktor Porzeziński (Moskwa)	Roman Zawiliński
	Juljusz Zborowski-Kostrakiewicz (Zakopane)

III. Komisja do badań

w zakresie literatury i oświaty w Polsce.

Przewodniczący: Stanisław Windakiewicz.

Sekretarz: Aleksander Łucki.

Członkowie:

Ludwik Bernacki (Lwów)	Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Józef Bieliński (Warszawa)	Marjan Dubiecki
Ludwik Birkenmajer	Bolesław Erzepki (Poznań)
Michał Bobrzyński (Garby)	Stanisław Estreicher
Wilhelm Bruchnalski (Lwów)	Ks. Jan Fijałek
Adam Chmiel	Władysław Folkierski
Ks. Władysław Chotkowski	Tadeusz Grabowski (Poznań)
Ignacy Chrzanowski	Tad. Stanisław Grabowski (Sofja)
Isak Collijn (Upsala)	Bron. Gubryniewicz (Warszawa)
Jan Czubek	Wiktor Hahn (Lwów)
Antoni Danysz (Poznań)	Ferdynand Hoesick (Warszawa)
Samuel Dickstein (Warszawa)	

Michał Janik	Kazimierz Morawski
Alfred Jensen (Stockholm)	Henryk Mościcki (Warszawa)
Józef Kallenbach	Jerzy Mycielski
Juljusz Kleiner (Lwów)	Kazimierz Nitsch
Feliks Koneczny (Wilno)	Stanisław Pigoń (Wilno)
Feliks Kopera	Karol Petelenz (Lwów)
Stanisław Kościałkowski (Wilno)	Franc. Pułaski (Washington)
Stanisław Kossowski (Lwów)	Jan Ptaśnik (Lwów)
Stanisław Kot	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Aleksander Kraushar (Warszawa)	Marjan Reiter (Warszawa)
Manfred Kridl (Warszawa)	Michał Rolle (Lwów)
A. Antoni Kryński (Warszawa)	Józef Rostański
Eugenjusz Kucharski (Lwów)	Witold Rubczyński
Leon Kulczyński	Tadeusz Sinko
Jan Lachs	Marjan Szyjkowski (Praga)
Stanisław Lam (Warszawa)	Stanisław Tomkowicz
Leonard Lepszy	Henryk Trąpis (Bochnia)
Stanisław Lempicki (Lwów)	Stanisław Turowski (Zakopane)
Zygmunt Lempicki (Warszawa)	Józef Ujejski (Warszawa)
Jan Łoś	Zygm. Wasilewski (Warszawa)
Aleksander Łucki	Stanisław Windakiewicz
Maurycy Mann (Warszawa)	Kaz. Wójcicki (Warszawa)
Mikołaj Mazanowski	Roman Zawiliński
	Marjan Zdziechowski (Wilno)

IV. Komisja filologiczna.

Przewodniczący: Kazimierz Morawski.

Zastępca Przewodniczącego: Leon Sternbach.

Sekretarz: *Vacat.*

Członkowie:

Adolf Bednarowski (Lwów)	Piotr Bieńkowski
Stanisław Bednarski	Michał Bogucki
Edmund Bulanda (Lwów)	Ludwik Œwikliński (Poznań)
Bogusław Butrymowicz	Dymitr Czechowski (Gorlice)
Franciszek Chowaniec	Bronisław Daniec

Antoni Danysz (Poznań)
Zacharjasz Dembitzer (Stanisławów)
Jan Demiańczuk (Stanisławów)
Edward Fiderer (Lwów)
Bonawentura Graszynski (Poznań)
Wiktor Hahn (Lwów)
Seweryn Hammer (Poznań)
Michał Jezienicki (Stanisławów)
Jan Kopacz (Lwów)
Stanisław Kot
Tadeusz Lewicki (Lwów)
Piotr Liszkowicz
Kazimierz Morawski
Franciszek Nagórzański (Lwów)
Jan Pelczar

Ludwik Piotrowicz
Gustaw Przychocki (Warszawa)
Joachim Reinhold
Jan M. Rozwadowski
Stanisław Rzepiński
Mikołaj Sabat (Stanisławów)
Jan Sajdak (Poznań)
Tadeusz Sinko
Wincenty Śmiałek (Lwów)
Karol Stach (Katowice)
Leon Sternbach
Stanisław Stroński (Warszawa)
Franciszek Terlikowski (Lwów)
Stanisław Wędkiewicz
Józef Winkowski
Stanisław Witkowski (Lwów)

W skład Komisji wchodzi Komitet do wydawnictwa Greekich OO. Kościoła IV wieku:

Przewodniczący: Leon Sternbach.

Zastępca Przewodniczącego: Tadeusz Sinko.

Sekretarz: Vacat.

VI. Komisja orientalistyczna.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Zastępca Przewodniczącego: Jan Łoś.

Sekretarz: Tadeusz Kowalski.

Członkowie:

Piotr Bienkowski
Jan Czekanowski (Lwów)
Ks. Bohdan Dawidowicz (Lwów)
Włodzimierz Demetrykiewicz

Władysław Kotwicz (Piotrogród)
Tadeusz Kowalski
Dawid Künstlinger

Jan Łoś
Stanisław F. Michalski (Warszawa)
Ks. Wilhelm Michalski (Warszawa)
Kazimierz Morawski
Kazimierz Nitsch
Edward Piekarski (Petersburg)

Jan M. Rozwadowski
Mojżesz Schorr (Lwów)
J. Smogorzewski (Warszawa)
Leon Sternbach
Ks. Władysław Szczepański (Warszawa)
Juljan Talko-Hryncewicz
J. Wajnberg (Warszawa)

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

I. Komisja historyczna.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Ks. Jan Fijałek.

Zastępca Przewodniczącego: Władysław Semkowicz.

Sekretarz: Jan Dąbrowski

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)
Oswald Balzer (Lwów)
Eugenjusz Barwiński (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)
Władysław Bogatyński
Ferdynand Bostel (Lwów)
W. A. Bruchnalski (Lwów)
Franciszek Bujak (Lwów)
Adam Chmiel
Kazimierz Chodynicki (Wilno)
Ludwik Ćwikliński (Poznań)
Aleksander Czołowski (Lwów)
Jan Dąbrowski
Bronisław Dembiński (Poznań)
Edmund Długopolski
Franciszek Duda
Ks. Jan Fijałek
Ludwik Finkel (Lwów)

Ks. Biskup Michał Godlewski (Żytomierz)
Roman Grodecki
Ludwik Grossé (Warszawa)
Oskar Halecki (Genewa)
Alfred Halban (Lwów)
Marceli Handelsman (Warszawa)
Kazim. Kaczmarczyk (Poznań)
Witold Kamieniecki (Warszawa)
Stanisław Kętrzyński (Warszawa)
Emil Kipa (Warszawa)
Abdon Kłodziński (Poznań)
Adam Kłodziński
Ludwik Kolankowski
Feliks Koneczny (Wilno)
Władysław Konopczyński
Stan. Kościalkowski (Wilno)

Stanisław Kot	Jan Ptaśnik (Lwów)
Aleksander Kraushar (Warszawa)	Stanisław Ptaszycki (Lublin)
Edward Kuntze (Poznań)	Kazimierz Pułaski (Warszawa)
Stanisław Kutrzeba	Zygmunt Radziwiński (Lwów)
Leonard Lepszy	Henryk Radziszewski (Warszawa)
Marjan Łodyński (Warszawa)	Władysław Semkowicz
Emil Teofil Modelski (Lwów)	Adam Skalkowski (Poznań)
Kazimierz Morawski	Mieczysław Skibiński
Jerzy Mycielski	Wacław Sobieski
Czesław Nanke (Lwów)	Adam Szelański (Lwów)
Fryderyk Papée	Wacław Tokarz (Warszawa)
Alfons Parczewski (Wilno)	Kaz. Tymieniecki (Poznań)
Bron. Pawłowski (Warszawa)	Stanisław Windakiewicz
Antoni Prochaska (Lwów)	Stanisław Zakrzewski (Lwów)

II. Komisja prawnicza.

Przewodniczący i Dyrektor zbiorów i wydawnictw: Stanisław Kutrzeba.

Sekretarz: Adam Krzyżanowski.

Członkowie:

Władysław Abraham (Lwów)	Antoni Górski (Warszawa)
Oswald Balzer (Lwów)	Alfred Halban (Lwów)
Michał Bobrzyński (Garby)	Marceli Handelsman (Warszawa)
Józef Brzeziński	
Stanisław Bukowiecki (Warszawa)	W. Leopold Jaworski
Józef Buzek (Warszawa)	Henryk Konic (Warszawa)
Marceli Chlantaecz (Lwów)	Antoni Kostanecki (Warszawa)
Edward Dubanowicz (Warszawa)	Edward Krzymuski
Tadeusz Dziurzyński	Adam Krzyżanowski
Stanisław Estreicher	Kazimierz Kumaniecki
Franc. Ksawery Fierich	Stanisław Kutrzeba
Ks. Jan Fijałek	Zygmunt Lisowski (Poznań)
	Juljan Makarewicz (Lwów)

Kazimierz Marowski (Warszawa)
Antoni Peretiatkowiez (Poznań)
Michał Rostworowski
Jan Rutkowski (Poznań)
Roman Rybarski (Warszawa)
Józef Siemieński (Warszawa)

Adolf Suligowski (Warszawa)
Rafał Taubenschlag
Stanisław Wróblewski
Władysław Wróblewski (Washington)
Fryderyk Zoll

III. Komisja historii filozofii polskiej.

Przewodniczący: Witold Rubeżyński.

Zastępca Przewodniczącego: Kazimierz Twardowski.

Sekretarz: Ks. Konstanty Michalski.

Członkowie:

Szymon Askenazy (Warszawa)
Józef Bieliński (Warszawa)
Aleksander Birkenmajer
Ludwik Birkenmajer
Wilhelm Bruchnański (Lwów)
J. Stanisław Bystron (Poznań)
Ludwik Chmaj
Ignacy Chrzanowski
August Cieszkowski (Poznań)
Zofja Daszyńska-Golińska (Warszawa)
Michał Dziwicki
Samuel Dickstein (Warszawa)
Ks. Jan Fijałek
Tadeusz Garbowski
Wojciech Gielecki
Stanisław Gołąb
Tadeusz Grabowski (Poznań)
Stefan Harassek
Józef Kallenbach
Stanisław Kot
Jan Łoś
Jan Łukasiewicz (Warszawa)
Ks. Konstanty Michalski

Kazimierz Morawski
Ignacy Myślicki (Warszawa)
Antoni Peretiatkowiez (Poznań)
Stanisław Pigoń (Wilno)
Zenon Przesmycki (Warszawa)
Jan Michał Rozwadowski
Witold Rubeżyński
Tadeusz Sinko
Władysław Smoleński (Warszawa)
Michał Sobeski (Poznań)
Marjan Szykowski (Praga)
Wład. Tatarkiewicz (Wilno)
Kazimierz Twardowski (Lwów)
Józef Ujejski (Warszawa)
Mścisław Wartenberg (Lwów)
Wiktor Wąsik (Warszawa)
Stanisław Windakiewicz
Władysław Witwicki (Warszawa)
Ks. Adam Woroniecki (Lublin)
Adam Wrzosek (Poznań)
Adam Żółtowski (Poznań)

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

I. Komisja fizjograficzna.

Przewodniczący: Henryk Hoyer.

Sekretarz: Jan Stach.

Członkowie:

Leopold Adametz (Wiedeń)	Marjan Grabowski (Tarnów)
Henryk Arctowski (Lwów)	Jan Grochmalicki (Poznań)
Tadeusz Banachiewicz	Roman Gutwiński
Jan Bayger (Lwów)	Jan Hirschler (Lwów)
Ludwik Birkenmajer	Jan Holobek (Wiedeń)
Józef Marjan Bocheński	Henryk Hoyer
Józef Brzeziński (Prądnik Czerwony)	Bolesław Hryniewiecki (Warszawa)
Bolesław Bujalski (Bitków)	Eugenjusz Jabłoński (Warszawa)
Odo Bujwid	Antoni Jakubski (Poznań)
Jan Czarnocki (Warszawa)	Jan Jarosz (Łódź)
Jan Czekanowski (Lwów)	Wład. Jedliński (Warszawa)
Franciszek Drobniaak	Kazimierz Kaznowski (Kielce)
Władysław Dziewulski (Wilno)	Jan Kinel (Lwów)
Seweryn Dziubaltowski (Warszawa)	January Kołodziejczyk (Warszawa)
Wilhelm Friedberg (Poznań)	Stanisław Kontkiewicz (Warszawa)
Benedykt Fuliński (Lwów)	Stefan Kopeć (Puławy)
Tadeusz Garbowski	Stanisł. Kosińska (Warszawa)
Emil Godlewski sen. (Puławy)	Ludwik Kowalski
Emil Godlewski iun.	Aniela Kozłowska
Walery Goetel	Adam Krasucki (Dublany)
Stanisław Goliński (Warszawa)	Stefan Kreutz
Władysław Gorczyński (Warszawa)	

- Ignacy Król
Seweryn Krzemieniewski
(Lwów)
Stanisław Kulczyński (Lwów)
Witold Kulesza
Czesław Kuźniar (Warszawa)
Wiktor Kuźniar
Stanisław Lencewicz (Warszawa)
Jan Lewiński (Warszawa)
Flora Lilienfeldówna (Lwów)
Jerzy Lilpop
M. Limanowski (Warszawa)
Michał Łempicki (Warszawa)
Jarosław Lomnicki (Lwów)
Paweł Łoziński
Walery Łoziński
Stanisław Małkowski (Warszawa)
Edward Mazur (Podgórze)
Władysław Mierzejewski (Wilno)
Stanisław Minkiewicz (Puławy)
Józef Morozewicz (Warszawa)
Bolesław Namysłowski (Poznań)
Witold Niesiołowski
Edward Niezabitowski (Poznań)
Jan Noskiewicz (Lwów)
Jan Nowak
Józef Paczowski (Cherson)
Edward Passendorfer
Stanisław Pawłowski (Poznań)
Bogumił Pawłowski
Feliks Piestrak (Wieliczka)
Adam Piwowar (Dąbrowa Górna)
Wilhelm Pokorny (Lwów)
Władysław Poliński (Warszawa)
Jan Prüffer (Wilno)
Ferd. Rabowski (Warszawa)
Wojciech Rogala (Lwów)
- Kazimierz Rogóyski
Eugenjusz Romer (Lwów)
Józef Rostafiński
Kazimierz Rouppert
Zygmunt Rozen
Jan Rychlicki
Bronisław Rydzewski (Wilno)
Józef Ryzner (Lwów)
Jan Samsonowicz (Warszawa)
Ludomir Sawicki
Edward Schechtel (Warszawa)
Antoni Schimitzek (Siersza)
Michał Siedlecki
Józef Siemiradzki (Lwów)
Tadeusz Sikorski
Kazimierz Simm ((Cieszyn)
Ludwik Sitowski (Poznań)
Witold Sławiński (Wilno)
Jerzy Smoleński
Władysław Smosarski (Poznań)
Stanisław Smreczyński
Stanisław Sokołowski
Jan Stach
Edward Stenz (Warszawa)
Stefan Stobiecki
Bolesław Strzeszewski (Płock)
Leon Syroczyński (Lwów)
Bohdan Świdorski (Warszawa)
Władysław Szafer
Kazimierz Szafnagel (Kuszalany)
Władysław Szajnocha
Władysław Szaniawski (Prze-
golino)
Jan Sztolcman (Warszawa)
Kazimierz Szule (Warszawa)
Dezydery Szymkiewicz

Wawrzyniec Teisseyre (Lwów)
Józef Trzebiński (Puławy)
Seweryn Udziela
Franciszek Vetulani (Lwów)
Antoni Wagner (Warszawa)
Stanisław Weigner
Herkulan Weigt
Zygmunt Weyberg (Lwów)
Szymon Wierdak (Lwów)
Borys Wigilew (Zakopane)
Tadeusz Wilczyński (Lwów)

Edward Windakiewicz (Bochnia)
Tadeusz Wiśniowski (Lwów)
Adam Wodziczko (Poznań)
Jadwiga Wołoszyńska
Tadeusz Woyna (Warszawa)
Kazimierz Wójcik (Poznań)
Zygmunt Wóycicki (Warszawa)
Antoni Wróblewski (Lwów)
Jan Zaćwilichowski
Edmund Załęski (Górka Nar.)
Kazimierz Żorawski (Warszawa)

Prace tej Komisji są rozdzielone na 4 sekcje pod kierunkiem:
1) *meteorologiczna*, prof. Banachiewicza; 2) *geologiczna*, prof. Nowaka; 3) *botaniczna*, prof. Szafera; 4) *zoologiczna*, prof. Hoyera.

II. Komisja antropologiczna.

Przewodniczący: Jan M. Rozwadowski.

Sekretarz: Seweryn Udziela.

Członkowie:

Włodzimierz Antoniewicz
Jan Baudouin de Courtenay
(Warszawa)
Piotr Bieńkowski
Adolf Szyszko-Bohusz
Michał Brensztejn (Wilno)
Franciszek Bujak (Lwów)
Jan Stan. Bystroń (Poznań)
Adolf Chybiński (Lwów)
Stanisław Ciechanowski
Stan. Ciszewski (Warszawa)
Stan. Jan Czarnowski (Kielce)
Jan Czekanowski (Lwów)
Włodzimierz Demetrykiewicz
Stanisław Dobrzycki (Poznań)
Bolesław Erzepki (Poznań)
Andrzej Gawroński (Lwów)

Henryk Hoyer
Juljan Talko-Hrynciewicz
Zdzisław Jachimecki
Józef Jira (Praga)
Witold Klinger (Poznań)
Feliks Kopera
Kazimierz Kostanecki
Józef Kostrzewski (Poznań)
Ludwik Krzywicki (Warszawa)
Leonard Lepszy
Edward Loth (Warszawa)
Jan Łoś
Józef Muczkowski
Kazimierz Nitsch
Lubor Niederle (Praga)
Stan. Poniatowski (Warszawa)
Zygmunt Radziwiński (Lwów)

Jan M. Kozwadowski
Józef Rostafiński
Ludomir Sawicki
Kazimierz Stołyhwo (Warszawa)
Jan Świętek
Stanisław Tomkowicz
Seweryn Udziela
Leon Wachholz

Leon Wasilewski (Warszawa)
Zygmunt Wolski (Warszawa)
Adam Wrzosek (Poznań)
Adam Zakrzewski (Warszawa)
Roman Zawiliński
Juljan Zborowski (Zakopane)
Čeněk Zibrť (Praga)

III. Komisja historii nauk matematyczno-przyrodniczych.

Przewodniczący: Józef Rostafiński.

Sekretarz: Aleksander Birkenmajer.

Członkowie:

Józef Bieliński (Warszawa)
Aleksander Birkenmajer
Ludwik Birkenmajer
Franciszek Bujak (Lwów)
Stanisław Ciechanowski
Isak Collijn (Stockholm)
Ks. Konstanty Czaykowski
Samuel Dickstein (Warszawa)
Tadeusz Estreicher
Franciszek Fuchs
Franciszek Giedroyc (Warszawa)
Ks. Feliks Hortyński

Aleksander Kraušar (Warszawa)
Feliks Kucharzewski (Warszawa)
Jan Lachs
Władysław Natanson
Stefan Pawlik (Lwów)
Józef Rostafiński
Władysław Szumowski
Jan Tur (Warszawa)
Adam Wrzosek (Poznań)
Władysław Zahorski (Wilno)
Jan Zawidzki (Warszawa)

Stacja Naukowa Polska w Paryżu.

Biblioteka Polska (6, Quai d'Orléans).

Delegat Pol. Akademji Umiejętności: Władysław Mickiewicz.

Kustosz: *Vacat*

Bibliotekarz: Stanisław Piotr Koczorowski.

Pomocnik Bibliotekarza: Bronisława Mońkiewiczówna.

Komitet miejscowy: Adam ks. Czartoryski — przewodni-

czący; Władysław Mickiewicz — sekretarz; Bronisław Kozakiewicz — podskarbi; Stanisław Henryk Badeni, Tadeusz Chojecki, Józef Przeździecki, Gustaw Taube, Dionizy Zaleski.

BIBLIOTEKA AKADEMJI.

Inspektor Biblioteki: Prof. Jan Rozwadowski (j. w.).

Dyrektor Biblioteki: Władysław Baran.

Bibliotekarka: Helena d'Abancourt.

Pomocnik Bibliotekarza: Józef Węgrzyn.

KANCELARJA AKADEMJI.

Według § 23 Statutu Kancelarja Akademji znajduje się pod zarządem Sekretarza Generalnego.

SKŁAD.

Dyrektor Kancelarji: Józef Rydel.

Kierownik magazynu: Kazimierz Hałaciński.

Urzednicy: Regina Szewczykówna, Marja Wróblewska.

Podskarbi: Józef Patykiewicz.

Rachmistrz: Edward Pompa.

Sprzedaż wydawnictw znajduje się
w Księgarni Gebethnera i Wolffa w Krakowie (Rynek Główny).

Woźny Akademji: Józef Stopa i sześciu pomocników.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
OD CZERWCA 1923 DO CZERWCA 1924

Sprawozdanie z czynności
Polskiej Akademji Umiejętności
od czerwca 1923 do czerwca 1924.

Encyklopedia Polska. Z powodu wyczerpania w handlu księgarskim dwóch tomów „Encyklopedji Polskiej“, obejmujących dzieje „Literatury pięknej“ w Polsce, zamierzonym jest ogłoszenie nowego wydania tego działu. Ma być ono jednak znacznie zmienione, z opuszczeniem tych artykułów, które do literatury pięknej nie należą, a z pewnem skróceniem innych części — tak, aby całość nie przekroczyła rozmiarów jednego 800 stronicowego tomu. — Rozpoczęto też prace przygotowawcze nad wydaniem w Enc. Pol. w bliskim czasie działu „Historji sztuki w Polsce“ oraz działu etnograficznego. Praca nad „Geografją historyczną“ postępuje naprzód.

Zapowiedziany w poprzednim sprawozdaniu tom IV „Anatomji człowieka“ postąpił znacznie naprzód. Kończy się druk zeszytu I, obejmującego „Nerwy obwodowe, powłoki ciała i narządy zmysłów“. Z tego zeszytu pozostaje do ukończenia druku już tylko rozdział o „powłokach ciała“ pióra prof. Krzyształowicza, oraz o „narządzie słuchu“ pióra prof. Markowskiego; druk

pierwszego z tych rozdziałów jest w toku, do drugiego rozdziału są już gotowe klisze. Do handlu zostanie ten zeszyt oddany prawdopodobnie w ciągu lata. Manuskrypt zeszytu II, obejmującego „układ nerwowy ośrodkowy“, jest w przygotowaniu; opracowuje go prof. Markowski. Niezależnie od pracy nad tomem IV podjęto nowe wydanie tomów poprzednich, którego kierownictwo powierzono prof. Ciechanowskiemu.

Pierwszy tom „Anatomji“, wydany po raz czwarty, jest już wydrukowany i wkrótce oddany będzie do handlu. W tomie tym przywrócono wszystkie ryciny kolorowe, które w jego wydaniu III ze względu na brak funduszków musiały być odbite tylko czarno, i przeprowadzono szereg poprawek tekstu. Druk tomu II rozpocznie się zaraz po ukończeniu druku tomu IV.

Z serji podręczników przyrodniczych ukończono nadto druk „Podręcznika do ćwiczeń histologicznych“ prof. Maziarskiego i „Podręcznika do ćwiczeń chemiczno-fizjologicznych“ prof. Marchlewskiego; rozpoczęto druk „Nauki o chowie bydła“ prof. Adamecza. Z podręczników humanistycznych posuwa się naprzód historjografja grecka prof. Witkowskiego, niestety, z powodu braku funduszków w tempie zbyt powolnem. Charakter podręcznika mieć będzie również zamierzone nowe wydanie historii literatury pięknej w Polsce, o którym wspomniano wyżej, mówiąc o „Encyklopedji Polskiej“.

Komisja antropologiczna odbyła cztery posiedzenia, na których wygłoszono następujące referaty: prof. Jan St. Bystron: „Trzy monografje pieśni ludowych“; dr. Józef Żurowski: „Sprawozdanie z poszu-

kiwań archeologicznych przeprowadzonych 1922 i 1923 r. w zachodniej Małopolsce“; prof. Włodz. Demetrykiewicz: „Sprawa dalszego rozwoju i pomieszczenia Muzeum archeologicznego“; dr. J. Stojanowski: „Typy kranjologiczne Polski“.

Nadto przygotowano do druku pracę p. R. Lilientalowej p. t.: „Dziecko żydowskie“.

Wydział filologiczny z powodu braku funduszków nie wydał ani jednego zeszytu Rozpraw.

Jako osobna praca wyszła St. P. Koczorowskiego „Bibliographia Dantesca in Polonia“, bibliografia przekładów dzieł Dantego tudzież prac jemu poświęconych.

Na posiedzeniach Wydziału przedstawiono w roku sprawozdawczym następujące referaty:

Z językoznawstwa: Wędkiewicz St.: Stan badań nad toponomastyką i terminologją pasterską Karpat. Semkowicz Wł.: Stan badań toponomastycznych na Zachodzie. I. Niemcy. Wędkiewicz St.: Ze studjów nad porównawczą składnią języków romańskich. Gaertner H.: Szyk przymiotników w języku polskim.

Z filologii klasycznej: Morawski K.: De Flavio Iosepho observationes. Sternbach L.: O przyśłowiu δεύτερος πλοῦς. Tenże: Lexicographica. Witkowski St.: Układ i tytuł Ksenofontowej Anabazy. Przychocki G.: Plautus; szkic twórczości, zależności i wpływów.

Z filologii polskiej: Kot St.: Przegląd źródeł zagranicznych do dziejów studjów polskich na Zachodzie w dobie humanizmu. Sapiński St.: Stapleton i Belarmin jako źródła kazań na niedziele i święta Skargi. Sinko T.: Pomoce Dmochowskiego przy tłumaczeniu

Iljady. Kallenbach J.: Stosunek Wężyka do Mickiewicza. Kleiner J.: A imię jego będzie czterdzieści i cztery. Gołąbek J.: „Pan Tadeusz“ w przekładach słowiańskich.

Z historii sztuk plastycznych: Bieńkowski P.: O zagadkowym typie męskim w późnej rzeźbie rzymskiej. Tenże: O Bastarnach w rzeźbie późno-rzymskiej. Mycielski J.: Kościół polski św. Stanisława w Rzymie i polskie w nim zabytki.

Z historii muzyki: Reiss J.: Jan Brożek-Brosčius jako teoretyk muzyki. Tenże: Pauli Paulirini de Praga Tractatus de Musica.

Osobne wydawnictwa Wydziału z powodu braku funduszków niewiele postąpiły naprzód. Nie zdołano jeszcze ukończyć druku pracy W. Folkierskiego; „Tragodumenon libri“ prof. Zielińskiego stanęły w połowie; do wydania autografu trzeciej części „Dziadów“ sporządzono dopiero klisze.

Prace Komitetu do wydawania pism Greckich OO. Kościoła IV wieku były z powodu braku funduszków zupełnie nieczynne. Dopiero w ostatnich dniach skromny zasiłek Wydziału Nauki M. W. R. i O. P. umożliwił zamówienie fotografii rękopisu oksfordzkiego i posunąć w ten sposób o krok naprzód wydanie Grzegorza z Nazjanu.

Komisja historii sztuki wydała Indeks do II tomu „Prac“ oraz I zeszyt III tomu „Prac“, w którym oprócz sprawozdań za rok 1922 ogłoszono rozprawy dra Stanisława Tomkowieza, dra Henryki Fromowicz-Stillerowej, dra Nikodema Pajzderskiego.

Na posiedzeniach Komisji przedstawiono następu-

jące prace i referaty: dr. Zofja Ameisenowa: „O ukrzyżowaniu z początku XV w. w kościele św. Krzyża w Krakowie“; dr. Adam Bochnak: „Makaty Marszałka Francji Franciszka de Créqui księcia de Lesdiguières“; dr. Tadeusz Dobrowolski: „Romański kościół w Wysocicach“; dr. Kazimiera Furmaniewiczówna: a) „O podziemiach kościoła benedyktynów w Mogilnie“, b) „Rzeźby romańskie z Gorlic“; ks. dr. Tadeusz Kruszyński: „Pasy polskie robione we Francji i w Niemczech“; prof. dr. Jerzy Mycielski: a) „Kościół polski św. Stanisława w Rzymie“, b) „Trzy obrazy mistrzów zagranicznych w prywatnych zbiorach polskich (szkoła Rogiera van der Weyden — Jusepe de Ribera — Pieter Nason)“, c) „Trzy obrazy florenckie z końca XV i początku XVI wieku w prywatnych zbiorach polskich (szkoła Domenica Ghirlandaja — Lorenzo di Credi — Ridolfo Ghirlandajo)“; prof. dr. Juljan Pagaczewski: „Posąg srebrny św. Stanisława w kościele OO. Paulinów na Skałce w Krakowie“; prof. dr. Władysław Semkowicz: „Herb Głowa Jelenia i ród Awstaczów“; Kazimierz Skórewicz: „Zamek królewski w Warszawie“; Tadeusz Stryjeński i dr. Tadeusz Szydłowski: „Pięć pałaców Jakóba Kubickiego“.

Sekcja inwentaryzacyjna. Ukończono druk I tomu wydawnictwa „Zabytki sztuki w Polsce“, obejmujący „Kościół i klasztor OO. Dominikanów w Krakowie“, opracowany przez pp. Leonarda Lepszego i dra Stanisława Tomkowicza. Tom zawiera 168 stron druku z 118 ilustracjami oraz 3 tablice.

Komisja językowa, która objęła również za-

danie dawniejszej Komisji Języka Polskiego, wydała w r. 1923 jako nr. 12 „Prac Komisji Językowej“ rozprawę prof. dr. Kleczkowskiego p. t.: „Nowoodkryte fragmenty starosaskiego przekładu psalmów z epoki Karolingów. Cz. I“ [Neuentdeckte altsächsische Psalmenfragmente aus der Karolingerzeit. I. Teil].

Jedno ze swych posiedzeń poświęciła Komisja toponomastyce krajowej. Po wyczerpującej dyskusji uchwalono podjąć iniejatywę do zwołania zjazdu w Warszawie, w którymby oprócz Akademii Umiej. i towarzystw naukowych reprezentowane były państwowe władze cywilne i wojskowe. Bez ich bowiem pomocy nie można pomyśleć o porządnem zebraniu materiałów.

Słownik staropolski. Praca nad Słownikiem posuwa się w dalszym ciągu, lecz powoli wskutek braku współpracowników. Dwie osoby ją tylko prowadziły w ciągu roku sprawozdawczego po parę godzin dziennie: prof. J. Łoś i dr. Oesterreicher. Z materiałów dotychczas zebranych korzystają już uczeni, pracujący w zakresie działów historycznych, którym redakcja Słownika udziela odpowiedzi na zapytania, dotyczące różnych wyrazów i wyrażeń staropolskich.

Słownik łaciny średniowiecznej w Polsce. Potrzebę i doniosłość nowego tego wydawnictwa, które winno przyjść do skutku współpracą wszystkich naszych placówek naukowych pod kierownictwem Komitetu przy Akademii, wskazano już w Sprawozdaniu r. u. (str. 9). Podjęcie jego omawiano w ciągu dalszym w szeregu posiedzeń Komitetu Tymczasowego, a postąpiło ono w r. u. o ten krok stanowczy, iż po wystąpieniu dobrowolnem prof. R. Ganszyńca we Lwowie z współ-

pracownictwa tegoż Słownika, ukonstytuował się z początkiem b. r. (2 i 3 stycznia) Komitet jego Główny z siedzibą w Krakowie przy Polskiej Akademji Umiejętności, składający się z czterech członków: ks. dr. Jan Fijałek przewodniczący, dr. Leon Sternbach, dr. Ludwik Piotrowicz sekretarz, profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego i Adam Chmiel, dyrektor Archiwum Miejskiego w Krakowie. Ustalono plan organizacji pracy i jej zakres od końca wieku X aż do połowy XVI łącznie z Onomastikonem, uchwalając jej rozpoczęcie od wskazanych przez Komitet wydawnictw, mających edycję już definitywną. Wypisywane być mają wszystkie teksty do wieku XIV włącznie, ekscerpowane tylko późniejsze. Bezpośrednio też Komitet przystąpił do pracy przygotowawczej, mianowicie do ostatecznego opracowania instrukcji dla współpracowników według projektu dyr. A. Chmiela, który uwzględnił dane Komitetowi przez prof. R. Ganszyńca instrukcje: 1. jego własną („Przepisy tymczasowe dla wypisywaczy“), 2. i 3. dyrekcji przerwanego obecnie „Thesaurus linguae latinae“ pięciu akademij niemieckich i 4. Słownika niemieckiego Grimma (DWB), ponadto 5. najświeższą zamierzonego Słownika łaciny średnio-wiecznej (*Le Dictionnaire du latin médiéval jusqu'au XI siècle*) Komitetu centralnego w Paryżu, z którym Polska Akademia pozostaje w stałym kontakcie. Instrukcja ta, której zasady i szczegółowe przepisy omówiono wspólnie na kilku posiedzeniach Komitetu (w marcu i maju), jest już w przepisywaniu. Nabyto przytem ze szczupłych funduszków odpowiednią ilość papieru i poczęto w Drukarni Uniwersyteckiej na kartki podobnego formatu, jaki mają kartki Komitetu centralnego pary-

skiego (nasze są w formacie naszej kartki pocztowej). Wreszcie zdołano pozyskać kilku chętnych współpracowników w kołach profesorów filologów gimnazjów w Krakowie, którzy ofiarowują na początek bezinteresownie swą pracę; w miarę funduszków będzie ona honorowana.

Komisja orientalistyczna. W tym okresie odbyła Komisja jedno posiedzenie. Wskutek braku funduszków musiał zostać wstrzymany druk 7 zeszytu „Prac Komisji Orientalistycznej“, zawierający teksty cygańskiego Kopernickiego. Druk utknął na 4 arkuszu.

Drogą wymiany otrzymała Komisja w tym okresie następujące wydawnictwa perjodyczne:

1) Bulletin of the School of Oriental Studies, Vol. 3, Part 1, London 1923; 2) Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland. 1923, Part 2—4; 1924, Part 1—2; 3) Bulletin of the John Rylands Library, Manchester, Vol. 7, 3—4; Vol. 8, 1. Manchester 1923—24; 4) Journal Asiatique, tome 102 (1923), 103 (1923), nadto Société Asiatique, Les fêtes du Centenaire (1922) i Journal Asiatique, Onzième série. Table générale des matières. Paris 1922; 5) Mélanges de l'Université Saint Joseph, Beyrouth, Syrie. Koniec tomu VIII i tom IX fasc. 1; 6) La Revue de l'Académie Arabe à Damas III (1923) 1—12; IV (1924) 1—3; 7) Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Neue Folge T. 2.

Niestety zachodzi obawa, że z powodu wstrzymania wydawnictw Komisji i niemożności wywiązania się z zobowiązań, zaciągniętych wobec pokrewnych instytucyj zagranicznych, stosunki wymienne, nawiązane z wiel-

kim trudem, zostaną zerwane, z wielką naszą szkodą naukową i moralną.

Komisja literacka z powodu braku funduszków nie mogła w roku sprawozdawczym rozwijać żadnej pracy wydawniczej. Przygotowane do druku rękopisy dla „Archiwum do dziejów literatury i oświaty“ oczekują pomyślniejszych warunków.

W Bibliotece pisarzy polskich ukazał się Mikołaja Reja „Kupiec“, przygotowany do druku przez dra Rudolfa Kotulę i prof. Aleksandra Brücknera, który zaopatrzył go wstępem i słowniczkiem. Do wydania przygotowuje Komitet „Biblioteki“ dwa nieznane dotąd Scharffenbergowskie druki XVI wieku: „Historję o Fortunacie“ (ok. 1570, w przeróbce M. S., zapewne Marcina Siennika) i „Historję barzo piękną i żalosną o Equanusie, królu skoockim“ (1578, z włoskiego przełożył Bartł. Paprocki); obie powieści opracowuje dr. Juljan Krzyżanowski w Lublinie.

Wydział historyczno-filozoficzny. Na 10 posiedzeniach naukowych Wydziału (od maja 1923 r. do kwietnia 1924 r.) przedstawiono 14 prac, a to: po 1 z zakresu historii filozofji (A. Harassek: Józef Gołuchowski, zarys życia i filozofji), i z zakresu socjologii (J. Bystron: Pojęcie i zakres psychologii społecznej), 2 z historii powszechnej (ks. Wł. Szczepański: Chronologia żywota św. Pawła i St. Arnold: Stosunek Longobardów do Rzymian we Włoszech północnych w okresie inwazji na tle uposażenia klasztoru św. Kolumbana w Bobbio w w. VII—X), 3 z historii polskiej (J. Dąbrowski: Kronika Jana de Wawrin i jej znaczenie dla dziejów Władysława III, J. Kallenbach: Dymisja Czartory-

skiego jako kuratora okręgu wileńskiego), i z polskiej historii gospodarczej (R. Grodecki: Saliny ziemi krakowskiej w wiekach średnich), 3 z historii prawa rzymskiego (R. Taubenschlag: Serwituty w prawie grecko-egipskim, Tenże: Corpus iuris arcybiskupa Jezubochta, przyczynek do recepcji prawa rzymskiego w Persji, Fr. Bossowski: Znalezienie skarbu według prawa rzymskiego), 2 z geografji historycznej Polski (Wł. Semkowicz: Ze studjów nad krajobrazem pierwotnym Polski, R. Mochnacki: Zasiąg pralasu na Średniogórz polskim), wreszcie dwie prace z zakresu ekonomji t. j. jedna z teorji ekonomji (A. Heydel: Ocena gospodarcza i działalność gospodarcza), a druga z ekonomji opisowej (St. Schmidt: Własność folwarczna w b. Galicji zachodniej w chwili powstania Państwa polskiego).

Z tomu 64 Rozpraw Wydziału został wydany zeszyt II z pracą prof. J. Rafacza: Zastępcy stron w dawnym procesie polskim. Druku dalszych prac, które miały być pomieszczone w Rozprawach (dr. St. Arnolda) lub wydane jako osobne książki (dra M. Cichockiego i dr. J. Feldmana), zaniechano z braku funduszów. Te, które były do dyspozycji, zużyto przede wszystkim na składanie dzieł rozpoczętych, które też doprowadzono do końca. Oddany został w obrót księgarski tom prac z Pracowni psychologicznej Uniw. Jag. pod redakcją czł. Wł. Heinricha, wydanych w języku francuskim p. t. „Travaux du laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie“. Również został skończony druk tomu II „Pism pośmiertnych Karola Potkańskiego“, z szczegółowym dołączonym indeksem, opracowanym pod kierunkiem czł. Fr. Bu-

jaka przez jego uczniów. Książka prof. T. Wałka: „Dzieje upadku cesarstwa macedońskiego“ została również doprowadzona do końca; autor uzupełnił ją przez jeden jeszcze ekskurs, napisany na podstawie dodatkowych studjów w Paryżu. Składa się krótki indeks do tej pracy.

Druk Aktów Unji Polski z Litwą w opracowaniu członków St. Kutrzeby i Wł. Semkowieza postąpił bardzo wydatnie naprzód dzięki temu, iż na wydawnictwo to ofiarował znaczną sumę pieniężną hr. Stanisław Henryk Badeni. Wydrukowano dotąd 32 arkuszy (8 stronicowych). Pomieszczono w nich akta po koniec maja 1569 r. By móc dokończyć wydawnictwa, dobiegającego do kresu, konieczną jest rzeczą otrzymanie odpisu kilkunastu aktów z ksiąg sądowych, znajdujących się w Archiwum centralnem kijowskiem. Wobec trudności i kosztów podróży do Kijowa poczynione zostały starania przez zastępcę przewodniczącego polskiej Komisji specjalnej w Moskwie, dra Edwarda Kuntzego, w celu sporządzenia tych odpisów na miejscu. W razie ich uzyskania druk wydawnictwa mógłby się ukończyć w ciągu kilku miesięcy.

Komisja historyczna. Z wydawnictw jej jako Nr. 78 wyszedł pod jesień u. r. po czterech latach druku tom I serji 2 Archiwum Komisji Historycznej, w którym się mieszczą: 1. Wład. Abrahama ze Lwowa Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich do dziejów Polski w wiekach średnich za lata 1899—1913 (str. 1—65); 2. Stan. Kutrzeby i ks. J. Fijałka z Krakowa Kopjarz rzymski Erazma Ciółka z pocz. wieku XVI (str. 66—113); 3. Dra Kazim. Kacz-

marczyka z Poznania Działalność niemieckiego Zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915—1918 (str. 114—123); 4. dra Abdona Kłodzińskiego z Poznania O Archiwum Skarbcza koronnego na Zamku krakowskim (str. 124—577 z dwoma planami lokalu tegoż skarbcza z r. 1669/97 i z w. XVIII przez prof. Szyszko-Bohusza z Krakowa na str. 331 i 350), tudzież 5. Indeks osób i miejscowości całego tomu, ułożony przez dra Abdona Kłodzińskiego (str. 578—633). Na okładce tegoż tomu umieszczono nowo i dokładnie sporządzony wykaz wszystkich wydawnictw Komisji od czasu jej powstania w r. 1872 według ich działów, z zaznaczeniem osobnem tych tomów, które są już wyczerpane.

Dalszą pracę wydawniczą Komisji przerwał w r. b. brak funduszków. I tak uniemożliwił on najpierw podjęcie druku następnego tomu tegoż Archiwum, w którym ma być ogłoszony formularz prowincji dominikańskiej w Polsce z w. XIV i XV, jedyny tego rodzaju zabytek historyczno-prawny nietylko u nas, ale i na Zachodzie (w opracowaniu O. Jacka Woronieckiego Z. K. z Lublina), jak również ostatniego (V) tomu Diarjusza domu św. Barbary w Krakowie ks. Jana Wielewickiego T. J. z lat 1630/39. W szczególności brak funduszków spowodował kilkakrotną, a obecnie już stałą przerwę dwu większych, zaledwie rozpoczętych wydawnictw źródłowych, mianowicie Aktów nuncjatury A. Bolognietiego z r. 1581—1585 (w opracowaniu dra Cz. Nankego ze Lwowa), oraz Aktów króla Aleksandra z r. 1501—1506 (w opracowaniu dra Fryd. Papéeego, dyrektora Biblj. Jagiell.); pierwszego z nich złożono i odbito na czysto dopiero 6 form, drugiego 4.

Z tej samej przyczyny musiały ulec przerwie na czas nieokreślony rozpoczęte prace przygotowawcze prof. dra Franc. Bujaka ze Lwowa około wydania tomu V Kodeksu Małopolskiego.

W pełnym natomiast toku, jak i w latach poprzednich, znajdują się prace przygotowawcze dwu innych wydawnictw, bliskie już ostatecznego swego ukończenia. Pierwsze z nich, *Dyplomatarjusz Katedry i Diecezji Wileńskiej t. I (1387—1507)*, ma już materiały całkowicie zebrany; pomnożył go w sposób bardzo wydatny sprowadzony za wskazówką i pośrednictwem prof. dra Józefa Kallenbacha do Polskiej Akademji Umiejętności z jednej z bibliotek prywatnych cenny kodeks z r. 1522, zawierający szereg nieznanych przywilejów kościołów parafjalnych w odpisie notarialnym, dokonanym z oryginałów w owym roku; wydawcy tegoż dyplomatarjusza, ks. Jan Fijałek i Wład. Semkowicz, w trzeciej z rzędu podróży swojej archiwalnej do Wilna, jaką odbyli w jesieni ub. r. dzięki zasiłkowi Ministerstwa W. R. i O. P., skolacjonowali ponownie sporządzone poprzednio odpisy bądź z oryginałami (do r. 1470), bądź też z kopjarjuszami; w ciągu zaś całego roku zajęci byli przygotowaniem tekstów do druku. Po raz trzeci również prof. dr. Jan Dąbrowski z Krakowa jako przedstawiciel Ekspedycji Rzymskiej udał się w marcu b. r. do Rzymu celem dopełnienia i wyzyskania w całości materiału w Archiwum Watykańskiem z czasów panowania Kazimierza W. i z lat następnych aż po r. 1389, tak iż do tego wydawnictwa w dwóch dalszych tomach „*Monumenta Poloniae Vaticana*“ będzie można przystąpić w najbliższej przyszłości.

Praca około przygotowania nowego wydania „Roczników Polskich“ przez prof. dra Wład. Semkowicza posunęła się i w tym roku naprzód dzięki skopjowaniu i skolacjonowaniu rocznika małopolskiego z kodeksu tz. w. heilsberskiego, znajdującego się obecnie w Bibliotece Ossolińskich we Lwowie Nr. 1471 oraz rocznika świętokrzyskiego z dwóch rękopisów Biblioteki Kórnickiej D. I. i V.

Wygotowanie Instrukcji wydawniczej dla średniowiecznych naszych źródeł historycznych, o której jest mowa w sprawozdaniu przeszłorocznem (str. 14/15), uległo zwłoce jedynie z tego powodu, iż Komisja historyczna, która jej projekt rozesłała przed rokiem Towarzystwom Naukowym we Lwowie, Poznaniu, Warszawie i Wilnie z prośbą o możliwe rychłe jej przedyskutowanie i uwagi, które będą wzięte pod rozwagę przy ostatecznej jej redakcji, dopiero teraz d. 2 czerwca br., otrzymała żadaną odpowiedź Towarzystwa Naukowego Warszawskiego; wszystkie inne Towarzystwa nadesłały już w roku zeszłym swoją o niej opinię.

Zbiory Komisji pomnożyły się darem prof. Wład. Semkowicza, który ofiarował materiały heraldyczne ś. p. Franc. Piekosińskiego w 3 tekach i wypisy także heraldyczne oraz historyczne z różnych autorów ś. p. ks. Zygmunta Dunin Kozickiego w 20 małych kajetach i notatnikach.

Komisja dla Atlasu historycznego Polski prowadziła w dalszym ciągu pracę nad gromadzeniem biblijografji geograficzno-historycznej oraz nad inwentaryzacją materiałów rękopiśmiennych w bibliotekach i archiwach krakowskich. P. dr. Z. Kozłowska zin-

wentaryzowała w Archiwum grodzkiem i ziemskim księgi poborowe z lat 1628—1717 oraz część rękopisów Biblioteki Jagiellońskiej, dotyczących geografji kościelnej. P. M. Friedberg i K. Buczek inwentaryzowali rękopisy Biblioteki Czartoryskich i Akademji Umiejętności. Praca nad mapą Polski z w. XVIII postąpiła o tyle, że przeniesiono na kartę w skali 1:200,000 podział polityczny z dochowanych map Perthéesa (woj. krakowskie, sandomierskie, lubelskie, rawskie, płockie i mazowieckie) i sporządzono wyciągi z taryf podymnego tych województw z lat 1775—1790 r. Równocześnie przygotowywano materiał do mapy kościelnej z tej epoki i w tym celu poczyniono wyciągi z współczesnych wizyt diecezji krakowskiej, mianowicie wizyty bisk. Załuskiego i Sołtyka. Dalszy pomyślny rozwój pracy zależy od rewindykacji zbiorów kartograficznych z Rosji, zwłaszcza reszty map Perthéesa i Opisu statystycznego Polski, który znajduje się w Bibl. Głównego Sztabu w Petersburgu. Wkońcu opracowano projekt znakowania, który przedłożono do rozpatrzenia Komisji atlasowej przy Tow. Nauk. Warszawskiem, z którą Komisja Akademji pracowała w ścisłym kontakcie. Drugiego zeszytu „Prac nad Atlasem historycznym Polski“ niestety nie wydano z powodu braku funduszków.

Komisja prawnicza. Będące do dyspozycji Komisji fundusze, bardzo skąpe, zużyto na druk tablic synoptycznych do statutów średniowiecznych, które pomieścił ś. p. B. Ulanowski w tomach II i IV Archiwum Komisji prawniczej. Druk tablic tych, bardzo dokładnie opracowanych przez prof. Abdona Kłodzińskiego, postępować musiał bardzo powoli ze względu na

techniczne trudności w ich składaniu; wreszcie szczęśliwie dobiegł do końca, tak że oba tomy II i IV Archiwum Komisji, zawierające tak cenny materiał dla historii prawa, zostały wreszcie oddane w ręce badaczy tej dziedziny historii. Poza tem czł. St. Kutrzeba przy pomocy p. A. Vetulaniego dalej prowadził prace przygotowawcze do tomu II *Corporis iuris polonici*. O rozpoczęciu druku z braku funduszków nie można było myśleć.

Komisja do badania historii filozofji w Polsce odbyła jedno posiedzenie dnia 28 marca b. r., na którym przedstawili referaty: dr. A. Birkenmajer: „*Studja nad Witelonem, cz. III. bis (Oryginalny tekst Witelona do Ludwika z Lewenberga)*“ i prof. dr. Chmaj: „*Spinoza a Bracia polscy*“. Z powodu braku funduszków nie można było rozpocząć druku materiałów do nominacji Józefa Gołuchowskiego na profesora filozofji w Wilnie, w opracowaniu ks. Tad. Jachimowskiego. Prof. Rubczyński kończy pracę przygotowawczą do wydania *Teodyceji Mateusza z Krakowa* na podstawie 13 rękopisów: nie można było tylko sprowadzić rękopisu z Cues (nad Mozelą) i z Giessen. Kończą się również przygotowania do katalogu drukowanych pism Hoene-Wrońskiego.

Kwartalnik filozoficzny wydał w okresie sprawozdawczym trzy dalsze zeszyty, mianowicie zeszyt IV tomu I i zeszyt I i II tomu II. Zawierają one w dziale prac oryginalnych prace ks. A. Krzesińskiego, B. Gaweckiego, A. Krokiewicza, †K. Potkańskiego, Z. Zawirskiego, J. Mirskiego, Z. Mysłakowskiego, J. Rozwadowskiego, J. Zieleniewskiego i M. Heitzmana. W dziale sprawo-

zdawczym omówiono 15 dzieł z literatury bieżącej filozoficznej.

Wydział matematyczno-przyrodniczy odbył w tym czasie 10 posiedzeń, na których przedstawiono ogółem 43 prace; z nich odrzucono jedną, zaś 42 przyjęto do publikacyj P. A. U. Podług treści było prac z zakresu: 1) astronomji i nauk pokrewnych 6; 2) matematyki 8; 3) fizyki 5; 4) chemji 4; 5) mineralogji i petrografji 2; 6) botaniki 8; 7) zoologji łącznie z anatomją porównawczą, fizjologją i embriologją 11.

Wydano następujące publikacje:

1) Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego T. 62, w którym złączono działy A i B, poprzednio drukowane osobno. Rozpoczęto druk t. 63, również łączącego w sobie działy A i B.

2) Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série A. Sciences mathématiques: a) Année 1922: 8—10, b) Année 1923: 1—10, c) 1924: 1—2.

3) Bulletin International etc. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série B. Sciences naturelles: a) Année 1922: 8—10; b) Année 1923: 1—10; c) 1924: 1—2.

Jako dodatek (Supplément) wydano pracę czł. Wł. Szafera z współpracownikami: Kulczyńskim i Pawłowskim p. t. „Zespoły roślin w Tatrach. Część I“ (z tablicami oraz mapą kolorową). Rozpoczęto też druk pracy czł. Benedykta Dybowskiego p. t. „Kielże Bajkału“. Po ukończeniu druku barwnych tablic wydano pracę prof. J. Markowskiego p. t. „Rozwój zatok i żył mózgowych człowieka“.

Wydawnictwo „Katalogu literatury naukowej polskiej“ przerwane w czasie wojny, rozpoczęto na nowo i powierzono redakcję czł. H. Hoyerowi. Wydano II zeszyt za rok 1912, a zebrano materiały i przygotowano do druku lata 1913—1914, zaś z dalszych lat zebrano materiały oraz zorganizowano redakcję tak, aby oprócz tytułów prac pomieszczać przy nich krótkie streszczenia w języku francuskim.

Prócz wydawnictw periodycznych prowadzono dalej zbiorowe wydanie prac ś. p. czł. M. Smoluchowskiego, którego tom I dobiegł końca. Postanowiono przystąpić do druku monografji czł. K. Kostaneckiego „O wyrostku robaczkowym“, do której wykonano rysunki oraz przygotowano rękopis po francusku. Monografia Gąbek słodkowodnych ś. p. czł. A. Wierzejskiego została opracowana przez p. Simma, który przygotował do druku tablice, a kończy opracowanie i przygotowanie rękopisu.

Komisja fizjograficzna. W okresie od 1-go stycznia do 31 grudnia 1923 r. postąpił znacznie druk prac jej współpracowników oraz przyrodników, nie związanych ściślej z Komisją, którzy nadesłali rezultaty swych badań do ogłoszenia w wydawnictwach Komisji. Dokończono więc druk 57 tomu Sprawozdań Komisji fizjograficznej, obejmujący 11 arkuszy druku i 3 tablice, z nich 2 trójbarwne, a z tomu następnego wydrukowano 2 arkusze. W wydawnictwie „Monograficzne Prace Komisji fizjograficznej“ wydrukowano z obszernej pracy dr. B. Pawłowskiego: „Geobotaniczne stosunki Sądecczyzny“ arkuszy 19, a więc do ukończenia jej brak jeszcze 2—3 arkuszy. W tece redaktorskiej znajduje się już od roku przeszło manuskrypt pracy dr. D. Szymkiewicza: „Bi-

biografja flory polskiej“, która pojawić się ma jako tom drugi, a której druku nie można było rozpocząć skutkiem braku funduszków, oraz część manuskryptów do „Fauny okolic Krakowa“, trzeciego tomu tego wydawnictwa.

W okresie tym odbyto 7 posiedzeń Komisji fizjograficznej, na których radzono nad doniosłymi sprawami, związanymi z rozwojem i szerszym zakresem pracy Komisji fizjograficznej, oraz nad przygotowaniem Pierwszego Zjazdu Fizjografów Polskich. Zjazd ten przyszedł do skutku w Krakowie w dniach 3, 4 i 5 stycznia 1924 r. i powziął nader ważne uchwały, odnoszące się głównie do organizacji badań fizjograficznych w całej Polsce. W myśl tych uchwał nad całością badań fizjograficznych czuwać ma Rada Fizjograficzna, składająca się z przewodniczącego Komisji fizjograficznej i z jednego delegata każdego z pięciu ośrodków uniwersyteckich (Krakowa, Lwowa, Poznania, Warszawy i Wilna), w których utworzone zostaną miejscowe koła fizjografów. W ten sposób całość badań fizjograficznych w Polsce oparta została o Komisję fizjograficzną P. Akademii Umiejętności, na której spoczęła jednak równocześnie znacznie większa odpowiedzialność za tok, należyty kierunek oraz opiekę nad badaniami fizjograficznymi w całym kraju. Z obrad tego Pierwszego Zjazdu Fizjografów Polskich wydrukowano szczegółowe sprawozdanie, obejmujące 2 arkusze druku i rozesłano w odpowiedniej ilości egzemplarzy do wszystkich pięciu ośrodków naukowych.

Na posiedzeniu odbytem w dniu 16 maja 1924 r. Sekcje Komisji fizjograficznej i Zarząd Muzeum fizjograficznego złożyły ze swych czynności następujące sprawozdania:

Sekeja botaniczna. Sekeja nie otrzymała w roku sprawozdawczym żadnych środków na badania fizjograficzne. Z funduszu przeznaczanego na druk Flory Polskiej otrzymała Sekeja 5,000.000 mp., za którą to sumę zamówiono 3 klisze cynkowe do III tomu Flory. Sekeja prowadziła też dalej pracę nad Florą Polską. P. J. Paczowski opracował definitywnie i uzupełnił swój rękopis rodziny *Ranunculaceae*, a p. Hryniewiecki rozpoczął opracowanie rodziny *Cruciferae*.

Sekeja geofizyczna. Najważniejszą pracą, dokonaną w roku sprawozdawczym przez tę sekeję, powstałą z dawnej Sekcji meteorologicznej, była ścisła niwelacja na przestrzeni 41 kilometrów od Krakowa do Miechowa, przedsięwzięta pod egidą Narodowego Instytutu Astronomicznego ze specjalnej subwencji Wydziału Nauki. Pracę tę wykonał p. Br. Piątkiewicz, prof. Szkoły przemysłowej w Krakowie, wraz z pp. Andruszewskim i Kordylewskim z Poznania. Założono 5 reperów pierwszorzędnych, 15 drugorzędnych i 10 trzeciorzędnych. Sprawozdanie z niwelacji przedstawiono Akademji i wydrukowano w streszczeniu w Roczniku Astronomicznym Obw. Krakowskiego, t. III. Błąd średni kilometrowy wynosi, po wyrównaniu, 0.44 mm.

Z zasiłku uzyskanego z funduszy Komisji fizjograficznej w kwocie 12,000.000 mp. prof. M. Kamiński wraz z p. I. Witkowskim wyznaczyli deklinację magnetyczną w drugim i trzecim tygodniu września 1923 r. w 7 miejscowościach Małopolski, na dawnych punktach Liznarach. Otrzymano wyniki następujące: Kraków 3° 27', Stanisławów 1° 14', Kołomyja 1° 14', Lwów 1° 14', Przemyśl 1° 45', Tarnów 3° 0', Rzeszów 2° 18',

wszystko deklinacji zachodniej. O dane do redukcji do początku roku zwrócono się do Obserwatorium w Świdrze, ale ich jeszcze nie otrzymano.

Stacja meteorologiczna na szczycie góry Łysiny (912 m) funkcjonowała w dalszym ciągu, w końcu roku już ze składek amerykańskich. Część obserwacji tej Stacji opracował p. E. Steuz w t. III Roczn. Obs. Krakowskiego.

Sekcja geologiczna. Sekcja w ubiegłym okresie nie mogła subwencjonować żadnych prac z braku funduszy. Pomimo to badania fizjograficzne prowadzone były dalej, lecz oczywiście w mniejszym zakresie.

Dr. Fr. Bieda wykonał zdjęcie geologiczne Ciężkowic, rozwiązując tektonikę najbliższych okolic. P. Panow zebrał materiał paleontologiczny i stratygraficzny z turonu i senonu okolic Krakowa, przedewszystkiem z Pychowic, Krzemionek podgórskich, Zabierzowa i t. d. Dr. St. Sokołowski zgromadził materiał paleontologiczny z liasu średniego i górnego facji reglowej od dol. Chochołowskiej do Gęsiej Szyi. Stwierdził obecność dwu różnych facyj w omawianych warstwach. Pod kierunkiem prof. S. Kreutza pracowali pp. Zerndt, Gawel, Maślankiewicz, Dylewska, Jaskólski i Rutowski. Wykonano szereg wycieczek zbiorowych, których rezultaty są w opracowaniu. W Bleyszarku znaleziono piękne kryształy cerusytu i rzadkie kombinacje kalcytu. Podczas wycieczki nad Nidę, odbytej wspólnie z dr. W. Kuźniarem, zwiedzono Pińczów, Busk, Skorocice, Gorzysławice, Czarkową i t. d. Stwierdzono na podstawie dwu typów warstw gipsowych zmianę warunków sedymentacji podczas miocenu. Wycieczka w Tatry na Woło-

wiec, Smerek, Wielki Baraniec pozwoliła stwierdzić liczne występowanie łupków grafitowych i amfibolitów po pd. stronie Tatr, pewnej skały o niebieskim kwarcu i t. d. Podczas wyprawy do źródeł Czeremoszu zebrano materiał do opracowania skał krystalicznych, występujących po naszej stronie, dalej zasadowych skał wylewnych szczytu Czywczyna i t. d. Przystudowano też szczegółowo profil od Worochty do Żabiego i od Żabiego do granicy rumuńskiej. P. Gawęł zbiera materiał na Śląsku cieszyńskim, p. Maślankiewicz zbiera egzotyka fliszowe w okolicach Tyczyn-Dynów, p. Rutowski opracowuje piaskowce kwaczalskie, p. Zerndt badał piaskowiec ciężkowicki i noceramowy. Prof. Kreutz zakończył badania nad granitem z Bugaja, stwierdzając pokrewieństwo ze skałami sudeckimi; podobnie analizy materiału wiercenia w Rzeszotarach wykazują podobieństwo do skał sudeckich. Ponadto wykonał szereg badań piaskowców karpackich. Między innymi stwierdził, że piaskowce okolic Borysławia zawierają skalenie sodowo-wapienne.

Prof. dr. Rozen zajął się złożem soli w Wapnie, celem stwierdzenia kierunku, w jakim należy poszukiwać złóż soli potasowych. Pod jego kierunkiem p. Gajewska badała piasek kwarcowy w Trzebini.

Prof. dr. Goetel częściowo sam, częściowo wspólnie z dr. Rabowskim dokonał zdjęcia masy regłowej (Mała Łąka, Kościeliska, Chochołowska, Holica i t. d.) badając stosunek masy regłowej do wierchowej i stosunek płaszczowizny choczańskiej do pośredniej. Wykonano profil od Hrubego Regła do Tomanowej. Ponadto zebrał materiał z liasu wierchowego i zajął się stratygrafją jury do neokomu.

Pod kierunkiem prof. dr. Smoleńskiego wykonuje się szereg prac, jak: badanie postępów erozji wstecznej na Babiej Górze, badanie morfologiczne Tatr (Halicki) i t. d.

Prof. dr. J. Nowak skartował okolice Krynicy i opracował geologję tamtejszych źródeł.

Dr. E. Passendorfer kartuje arkusz Przedbórz i opracowuje kredę wierchową w Tatrach.

Sekcja zoologiczna. Sekcja zoologiczna nie uzyskawszy w ubiegłym roku z funduszków Akademii żadnych kwot na badania fizjograficzne nie mogła udzielić zasiłków swym współpracownikom. Mimo to tok prac i poszukiwań fizjograficznych w terenie nie doznał przerwy. Część współpracowników biorących udział w zestawieniu całokształtu fauny okolic Krakowa, ukończyła na podstawie własnych materiałów i zbiorów Muzeum fizjograficznego swe zadanie i złożyła manuskrypty prac na ręce dyrektora tegoż Muzeum. Równocześnie podjęto za inicjatywą prof. J. Stacha wstępne zbiorowe badania w celu uzyskania obrazu całości fauny Tatr, przede wszystkim polskich, a z niektórych grup zwierzęcych monograficznego opracowania całych Tatr. Na badania te przysłano z Wydziału Nauki Min. W. R. i O. P., na ręce prof. dr. Hoyera, kwotę 12 milionów mp., z której korzystało siedmiu współpracowników.

Z badań niesubwencjonowanych przez Sekcję przysłane zostały do ogłoszenia w Sprawozdaniach Komisji fizjograficznej i wydrukowane dwie prace: 1. dra St. Sumińskiego: Materiały do fauny ważek (Odonata) Polski. III. Ważki z Borów Tucholskich i 2. A. Sitscha: Interesujące zbiorowisko mięczaków koło Tatarowa.

Muzeum fizjograficzne. W okresie objętym

niniejszem sprawozdaniem, to jest od 1 stycznia do 31 grudnia 1923 roku zasługują z ważniejszych wydarzeń w Muzeum fizjograficznem dwa na specjalną wzmiankę.

W nocy dn. 20 lutego wybuchł pożar w starym gmachu P. Akademji Umiejętn. wskutek wadliwego osadzenia belki sufitowej w bezpośredniem sąsiedztwie komina. Płomienie przedostawszy się do jednej ze sal ze zbiorami geologicznemi nie wyrządziły na szczęście, dzięki szybkiemu i umiejętnemu ratunkowi, większej szkody bezpośrednio w zbiorach, gdyż uległy zniszczeniu prawie wyłącznie próbki skał wybuchowych z okolic Krakowa, co będzie można z łatwością uzupełnić. Ogólne jednak zniszczenie, jakie pożar spowodował w Muzeum było bardzo duże i dało się dotkliwie odczuć w pracy. Mianowicie prawie bezpośrednio przed pożarem, bo pod koniec stycznia, dokonano ciężkiego bardzo zadania, ostatecznego odczyszczenia zbiorów geologicznych. Okazy geologiczne pomieszczone dotychczas w różnych częściach Muzeum, poukładano w szufladach, a częściowo w skrzyniach, co uratowało je przedewszystkiem przed zniszczeniem w czasie pożaru, usunięto z okazów i sal muzealnych pył, wkońcu odmalowano sale i gabloty. Trud ten niemały doprowadził Muzeum do należytego porządku.

Drugim ważnem lecz pomyślnem zdarzeniem nie tylko dla samego Muzeum, lecz także dla postępu pracy fizjograficznej, było podjęcie za inicjatywą kustosza Muzeum zbiorowego opracowania fauny okolic Krakowa. Skłoniło to fizjografów tak miejscowych, jak i pozamiejscowych, biorących udział w tem opracowaniu do krytycznego przeglądu i częściowo nowego opracowania bogatych zbiorów Muzeum fizjograficznego, a w dalszym

ciągu i do wzbogacenia ich nowemi okazami i darami. Stałe miejsca do pracy zajmowało w Muzeum w roku 1923 trzech entomologów miejscowych (dr. J. Fudakowski, pracujący nad ważkami i błonkówkami, pułk. W. Niesiołowski, opracowujący motyle większe i St. Stach microlepidoptera), a pod koniec roku jeden geolog dr. E. Passendorfer. Przez krótszy okres czasu od 2 dni do miesiąca korzystało z miejsc do pracy w Muzeum 6 miejscowych przyrodników oraz 5 zamiejscowych. Wykonanych też zostało w Muzeum 5 prac fizjograficznych z dziedziny entomologii, drukowanych bądź w Sprawozd. Komisji fizjogr., bądź w pismach entomologicznych. Ze zbiorów Muzeum fizjogr. korzystało wreszcie oprócz wielu miejscowych przyrodników paru zamiejscowych (Hryniewicz, Jarosz, Kinel, Kuntze, Łomnicki, Noskiewicz, Poliński, Weisberg, Wójcik), a także zagranicznych (dr. Keller w Szwajcarji, dr. Bluthgen w Naumburgu, dr. Rose w Brandenburgji).

Zwiększyła się też w roku 1922 liczba zwiedzających, przeważnie miejscowych i zamiejscowych przyrodników. Zwiedziły jednak także Muzeum fizjograficzne zbiorowo pod przewodnictwem fachowem kierowników: Kursa nauczycielskie szkół powszechnych (kierownik prof. Smreczyński), słuchacze mineralogji (prof. Kreutz) i kursa żandarmerji o ochronie ryb (inż. Stobiecki).

Ten dość szybkim krokiem postępujący w roku 1923 rozwój Muzeum fizjograficznego natrafił jednak z początku bieżącego roku na przeszkodę, która, o ile nie uda się jej przezwyciężyć, nie tylko zahamuje dalszy bieg rozwoju tegoż Muzeum, ale grozi mu bardzo poważnemi stratami.

System oszczędnościowy, stosowany bezwzględnie do wszystkich instytucyj, korzystających z zasiłków państwowych spowodował skreślenie nietylko etatów kustosa Muzeum i drugiego służącego, oraz całej subwencji projektowanej w budżecie na rok 1924, lecz równocześnie otrzymał kustosz tego Muzeum, jedyna siła kierująca pracą nad urządzeniem tegoż, a przydzielona do tej pracy za urlopem z gimnazjum, wezwanie do powrotu do obowiązków w szkole. Obecnie więc znalazło się Muzeum właściwie bez wszelkiej obowiązkowej opieki i jeżeli stan ten dłużej potrwa, będzie musiało zostać zamknięte, ze stratą dla zbiorów i wielu pracowników naukowych.

W Muzeum archeologicznem Akademji posunęły się, w ostatnim roku bardzo już daleko, prowadzone od lat kilku prace nad porządkowaniem i techniczną rekonstrukcją obfitych okazów cennej naukowo, malowanej ceramiki neolitycznej z Bileza Złotego. Zdołano już odbudować prawie wszystkie największe amfory i b. wiele naczyń mniejszych, a te okazy, które miały na sobie naciek wapienny, oczyszczono chemicznie z wielkim pietyzmem bez naruszenia ornamentów malowanych.

W zakresie innych rodzajów ceramiki przedhistorycznej dokonano dēfinitywnego rozsegregowania dawniejszych (przedwojennych) wykopalisk z pól popielnicowych w Gorzycach i Sokolnikach w Tarnobrzesciem. Restauracja ceramiki z Gorzyc dobiega już do końca.

Również liczne wykopaliska S. J. Czarnowskiego, zebrane w toku badań dokonanych jeszcze przed wojną w jaskiniach doliny Ojcowskiej, zostały nareszcie dokład-

nie przejrzane i ostatecznie pogrupowane, przyczem okazy ważniejsze umieszczono w gablotkach wystawowych.

Podobnież wszystkie zabytki, pochodzące z zeszlórocznych badań archeologicznych konserwatora dra J. Żurowskiego, a przede wszystkim cenne okazy ceramiczne i kościane z Książnic Wielkich zostały muzealnie uporządkowane, odrestaurowane i posygnowane.

W ostatnim roku przybyły do Muzeum następujące wykopaliska, pochodzące z badań archeologicznych kons. dra Żurowskiego, lub też ofiarowane dla Muzeum za pośrednictwem Urzędu konserwatorskiego zab. przedh.

1) Zabytki z wykopalisk prowadzonych w dalszym ciągu w Książnicach Wielkich (pow. Pińczów); 2) dwa żarna kamienne z Książnic Małych; 3) wyroby krzemienne i szczątki naczyń z osady neolitycznej typu starszej ceramiki wstęgowej w Giebułtowie (pow. Kraków); 4) Materiał archeologiczny (próbny) z osad neolitycznych w Witowie i Morsku (pow. Pińczów); 5) Zabytki z rozburzonego grobu typu ceramiki sznurowej w Przewodach (pow. Sandomierz), dar p. Stan. Załęskiego z Przewód; 6) Wyroby krzemienne i ceramiczne z osady neolitycznej pod Zawichostem (Zbrza); 7) Amfora z cmentarzyska neolitycznego ze Złotej w Sandomierskiem, dar p. Kazimierza Załęskiego z Wyszmon-towa; 8) Cztery kliny krzemienne i oselka neolityczna z Pustomyt na Wołyniu, dar p. Fr. Jordana z Giebułtowa; 9) Popielnica z nakrywą typu podkloszowego ze wsi Przewody (pow. Sandomierz), dar p. St. Załęskiego; 10) okazałe zabytki z ciałopalnego grobu epoki rzymskiej w Giebułtowie, złożone z wyrobów bronzowych, żelaznych i fragmentów ozdoby złotej plecionej z druci-

ków, jakoteż ceramiki, dar p. Fr. Jordana; 11) Naczynie gliniane z epoki rzymskiej znalezione we wsi Pychowice (pow. Kraków); 12) branzoleta bronzowa i ceramika z grodziska w Marcinkowicach (pow. Nowy Sącz); 13) Materiał archeologiczny z 5 grobów rzędowych (czarka gliniana, kabłączki skroniowe i szkielety ludzkie) z Jaksic, częściowo z darów włościan J. Miśkiewicza i J. Molendy.

Materiał kostny ludzki z Książnic Wielkich i Jaksic oddano do opracowania do Zakładu antropologii Uniw. Jagiell.

Z powodu większych robót około konserwacji i porządkowania zbiorów oraz z powodu ciasnoty lokalu było Muzeum także w roku ostatnim zamknięte dla szerszej publiczności. Mimo tak trudnych warunków starał się kustosz możliwie ułatwiać pracę naukową zgłaszającym się poważnym badaczom. Mianowicie korzystali ze zbiorów: 1) Prehistoryk angielski V. Gordon Childe z Londynu (studja nad ceramiką malowaną neolityczną; 2) St. Czarnowski, archeolog z Kiele, w związku z drukującą się jego pracą w wydawnictwach Komisji antropol.; 3) dr. J. Żurowski pracował nad wykopaliskami z Książnic Wielk. i nad zabytkami najbliższej okolicy Krakowa; 4) dr. T. Marchlewski, przyrodnik, pracował nad określeniem fauny neolitycznej z Książnic Wielkich; 5) p. J. Babik, uczeń Uniw. Jag., studjował zabytki fauny dyluwialnej i jaskiniowej w poszukiwaniu za śladami świstaka.

W Muzeum odbywały się często ćwiczenia seminaryjne dla słuchaczy prehistorji.

Biblioteka Akademji nie-zdołała jeszcze,

skutkiem braku funduszków, wydobyć się z ciężkiego położenia, w którym znalazła się po wojnie. Przed wojną zatrudniała ona 4 siły stałe i 6 stypendystów, obecnie zaledwo 2 siły stałe i 2 pomocnicze, a nawet w ubiegłym roku tylko jedną siłę pomocniczą. W tych warunkach praca reorganizacyjna nie może w odpowiednim tempie posuwać się naprzód; nie można nawet powstrzymać wprawdzie powolnego, ale coraz większego niszczenia się cennych publikacyj, czekających z roku na rok na oprawę. W zeszłym roku bowiem zdołano oprawić zaledwo 354 tomy, i to tylko dzięki zasiłkowi Ministerstwa W. R. i O. P., co jednak jest bardzo mało wobec około 2000 tomów publikacyj i innych dzieł, napływających corocznie do biblioteki, i wobec olbrzymiej ilości tomów dawniejszych publikacyj i dzieł, niszczonej wskutek braku oprawy. To też zarząd biblioteki troszczy się przedewszystkiem o to, by ratować te publikacje, którym największe grozi niebezpieczeństwo, czy to dając je do oprawy, czy też wiążąc przynajmniej razem poszczególne cienkie zeszyty w roczniki względnie tomy.

Wymiana wydawnictw wchodzi nareszcie już na lepsze tory. Dzięki wyjątkowej działalności Biura ekspedycji Akademja zdołała obesać przeważną część instytucyj zagranicznych swemi wydawnictwami za cały ubiegły okres. Wskutek tego publikacyj zagranicznych napływa coraz więcej, uzupełnia się luki, zwłaszcza podczas wojny powstałe; mimo to jednak daleko jeszcze do normalnych przedwojennych stosunków tak pod względem regularnego nadsyłania wydawnictw, którego oczekiwać należy dopiero teraz, po wznowieniu wymiany, jak i pod względem ogólnej ich ilości, wiele bowiem

wydawnictw przedwojennych albo przestało wychodzić, albo musiały się ograniczyć do minimum. Wyjątek stanowią Ameryka, Bułgarja, Finlandja i Szwajcarja, które nadsyłały nam nawet więcej wydawnictw, aniżeli nadsyłały przed wojną,

Dary dla biblioteki, tak w drukach jak i rękopisach, w ubiegłym roku przedstawiają się znacznie lepiej, aniżeli w roku poprzednim. Nie licząc bowiem publikacyj, otrzymywanych w zamian za nasze wydawnictwa, otrzymała biblioteka 283 dzieł w 349 tomach czy to od autorów, czy też od innych ofiarodawców. Wśród nich wymienić należy takich jak: Gaston Castella, Jan Czubek, Maks Diesbach, Roman Dyboski, Louis Fournier, H. van Frigt, Kazimierz Hałaciński, Stanisław Jakubowski, Edward Jankowski, Wanda Koneczyńska, Kazimierz Kosiński, Stanisław Kot, Stanisław Kutrzeba, Maurice Lecat, Jan Łoś, Gustaw Mokrzycki, Kazimierz Morawski, Kaz. Marjan Morawski, O. Jozafat Ostrowski, Bojan Penew, Stanisław Peszko, Jan Ptaśnik, Władysław Semkowicz, Wacław Sierpiński, ks. Władysław Szczepański, ks. Władysław Szoldrski, Tadeusz Szydłowski, Stanisław Tomkowicz, J. Topass, Seweryn Udziela, Kasper Weigel i Juljusz Zborowski. Poza tem zasilaly bibliotekę swemi wydawnictwami Krakowska Spółka Wydawnicza, Zakład Narodowy im. Ossolińskich i Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska“; otrzymuje biblioteka nadto w darze „Przegląd Współczesny“.

Dział rękopisów wzbogacił się przedewszystkiem darem p. Stanisława Pęksy, notariusza w Nowym Sączu, który ofiarował fascykul aktów luźnych i 15 dokumentów pergaminowych, odnoszących się przeważnie do Pro-

szowie, między niemi jeden Kazimierza Jagiellończyka, trzy Jana Olbrachta, trzy Zygmunta I, jeden Zygmunta Augusta, jeden Stefana Batorego, jeden Zygmunta III, jeden Jana Kazimierza, jeden Michała Korybuta i jeden Jana III Sobieskiego, nadto jeden sądu ławniczego z r. 1516 i jedną bullę papieską z r. 1647. Pan inspektor Seweryn Udziela ofiarował poza drukami 4 rękopisy, wśród których znajduje się Bogusza Zygmunta Szczyńskiego „Szląsk“. Pani prof. Marta Jadwiga Wierzbowska ofiarowała jako wieczysty depozyt korespondencję śp. prof. Teodora Wierzbowskiego w 34 tomach, 11 tomów aktów osobistych i 1 tom recenzji (wszystko oprawne) z zastrzeżeniem, że dopiero po upływie 10 lat mogą być oddane do użytku publicznego.

W roku ubiegłym skończono katalogowanie około 2000 druków, znajdujących się w rękopisach, których wyszukanie, w razie potrzeby, przedstawiało dotychczas niezmierne trudności i powodowało ogromną stratę czasu.

Z czytelni otwartej codziennie od godz. 10 do 2 (z wyjątkiem niedziel, świąt i feryj) korzystało prócz członków Akademji i członków Komisyj 193 osób 2519 razy. Na miejscu wydano dzieł 817 w 1723 tomach i 306 rękopisów. Na zewnątrz wypożyczono członkom Akademji, Komisyj i osobom poleconym 620 dzieł w 1021 tomach, innym bibliotekom 46 dzieł w 63 tomach i 39 rękopisów; sprowadzono z innych bibliotek do użytku czytelników w czytelni Akademji 68 dzieł w 85 tomach i 27 rękopisów, między którymi sprowadzono za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych z Augsburga, Gdańska, Królewca, Monachjum, Pragi, Utrechtu i Wiednia 8 rękopisów z XV w., zawierających tra-

ktat Teodycei Mateusza z Krakowa dla prof. Rubczyńskiego.

Stosunki Akademji z nauką zagraniczną polegają przedewszystkiem na wymianie wydawnictw; poza tem utrzymują się za pośrednictwem Stacyj Akademji w Paryżu i w Rzymie oraz za pośrednictwem organizacji międzynarodowych.

Biblioteka Polska w Paryżu. Prócz wymienionych w poprzednich sprawozdaniach Biblioteka Polska zaczęła otrzymywać jeszcze następujące czasopisma: *Acta Societatis Botanicorum Poloniae*, *Ateneum Wileńskie*, *Chata rodzinna* (Kowno), *Dzień Kowieński*, *Echo Warszawskie*, *Gazeta Administracji i Policji Państwowej*, *Iskry*, *Kwartalnik Teologiczny*, *Polak we Francji*, *Przegląd Biblijograficzny*, *Przegląd humanistyczny*, *Przegląd matematyczno-fizyczny*, *Przegląd Powszechny*, *Przyroda i Technika*, *Revue d'Histoire de la Guerre Mondiale*, *Sztuka i Artysta*, *Tribune Juive*, *La Vie des Peuples*, *Wiadomości literackie*.

Niestety Biblioteka nadal nie otrzymuje ani jednego dziennika z Małopolski i najzupełniej pozbawiona jest jakichkolwiek wydawnictw urzędowych polskich: *Monitora Polskiego*, *Dziennika Ustaw*, *Biuletynów Ministerstw*; jest to najdotkliwsza luka w zbiorach Biblioteki.

Natomiast Tow. Naucz. Szkół Wyższych, Książnica Polska, Gebethner i Wolff, a obecnie i Zakład narodowy im. Ossolińskich we Lwowie stale nadsyłają swe wydawnictwa; poza tem niektórzy autorowie i wydawcy nadsyłają Bibliotece Polskiej niektóre ich wydawnictwa. Z większych nabytków wymienić należy dar p. S. Szwede w Paryżu w postaci 100 tomów nowych książek polskich

(historja i powieść) i bibliotekę byłego „Towarzystwa postępowej młodzieży polskiej w Leodjum“, którą Biblioteka Polska otrzymała dzięki szlachetnej inicjatywie podpułkownika T. Zieleniewskiego w Paryżu i p. Jana Zielińskiego w Leodjum, — ostatnich i wieloletnich opiekunów tej biblioteki studenckiej; biblioteka „T. P. M. P. w L.“ zawierająca około 1000 tomów nadeszła w 13 pakach, wagi łącznej 900 kilogramów; funkcjonariusze Biblioteki Polskiej są obecnie zajęci rozpakowywaniem i porządkowaniem tego nabytku.

Najważniejszym zdarzeniem w roku 1923 było uporzędkowanie druków nagromadzonych przez lat 9 we właściwej sali czytelnianej na parterze, oczyszczenie i odświeżenie tej sali i otwarcie jej dla publiczności od połowy września tegoż roku, co wpłynęło na wzrost liczby czytelników i przysporzyło miejsca w lokalach bibliotecznych. W roku 1923 Biblioteka Polska miała czytelników 1373 (styczeń 107, luty 102, marzec 103, kwiecień 108, maj 144, czerwiec 136, lipiec 56, wrzesień 91, październik 194, listopad 160, grudzień 172), czyli o 231 osób więcej niż w roku 1922, a pierwsze miesiące r. 1924 wykazują wzrost znacznie większy. Niestety, obecny personal biblioteczny (złożony z 2 osób) z najwyższym trudem mógł podobać zapotrzebowaniom tej klienteli; istnieje obawa, że przy tak pomyślnym dalszym rozwoju czytelnictwa w Bibliotece Polskiej w najbliższej już przyszłości obsłużyć publiczności należycie nie zdoła. Wypożyczono na zewnątrz osobom poleconym w r. 1923 — 88 dzieł 42 osobom, a w r. sprawozdawczym 123 dzieła — 98 osobom.

Muzeum Adama Mickiewicza w roku 1923 zwie-

dziło osób 141, a w okresie sprawozdawczym (1 kwietnia 1923 do 31 marca 1924) osób 162.

Z ważniejszych wydarzeń wymienić należy: 1) odwiedziny w Bibliotece Polskiej p. Ministra Spraw Zagranicznych, Al. Skrzyńskiego, i p. Posła Rzplitej, M. Zamoyskiego, w dniu 17 marca 1923; 2) udział Biblioteki Polskiej w osobie jej bibliotekarza w Międzynarodowym Kongresie bibliotekarzy i bibliofilów w 1923 r. w Paryżu; bibliotekarz B. P. reprezentował tam wraz z p. Al. Birkenmajerem Rzplitę Polską, wygłosił przemówienie na otwarciu kongresu, odczyt p. t. „Coup d'oeil sur l'histoire de la bibliographie en Pologne“ i brał udział w pracach kongresu; 3) zwiedzenie B. P. przez wycieczkę słuchaczy szkół wyższych z Warszawy.

W okresie sprawozdawczym w Bibliotece Polskiej pracowali dla celów naukowych profesorowie: Władysław Folkierski, Tadeusz Grabowski, Marcei Handelman, Juljusz Kleiner, Michał Sobeski, Pani Willman-Grabowska, Zygmunt L. Zaleski; uczeni i literaci: Aleksander Birkenmajer, Waclaw Borowy, Tytus Czyżewski; panie: Franciszka Granier, Marja Kastarska, panna Wisława Knapowska; Adam Lewak, Jan Lorentowicz, pani Marja Rakowska, Witold Sławiński, panny Magdalena i Zuzanna Strowskie, Stanisław Szpotański, Jan Topass, Edward Woroniecki, Aurelja Wyleżyńska i i.; uczeni obcy: Bourguès i Doyon (Francja), C. C. Giurescu i N. Jorga (Rumunja), Paweł Hołownia (Litwa Kow.), Miodrag Ibrovac (Serbja), Aleksij Jaremczenko (Ukraina), F. de Jessen (Danja), panna Zenajda Słatowa (Rosja), Arved Smichowski (Niemcy). Poza tem Biblioteka Polska była pomocną przy wystawieniu „Wesela“ Wyspiań-

skiego w przekładzie francuskim w teatrze Art et Action w Paryżu.

Zawiązek Stacji rzymskiej i w tym roku był przedmiotem szczególnej troski Zarządu Akademji. Nieprzerwane starania o uzyskanie lokalu, któryby Bibliotece Akademji dał bezpieczne pomieszczenie, a Stacji możność szerszego rozwoju, nie doprowadziły jeszcze do ostatecznego załatwienia; istnieje jednak uzasadniona nadzieja pomyślnego wyniku, albowiem skromne żądania nasze spotykają się z życzliwym przyjęciem tak z strony Księcia Biskupa Krakowskiego, który obejmuje obecnie zarząd Hospicjum, jak i z strony Posła Polskiego w Rzymie. Udało się też utrzymać w roku obecnym działalność Ekspedycji rzymskiej, o czem przy pracach Komisji historycznej była mowa, oraz uzyskać skromny fundusz na zasiłek dla wysłannika Akad., który w roku obecnym przyznano prof. Stanisławowi Kotowi.

W stosunku do „Union Académique“ niewiele zaszło nowego. Posunęła się nieco naprzód sprawa transkrypcji fonetycznej w myśl wniosku prof. Rozwadowskiego i van Wijka, a wydawnictwo prof. Bienkowskiego uzyskało zapewnienie „patronage“ z strony Unji, co niestety nie oznacza jeszcze bynajmniej materialnego poparcia, albowiem i Unja nader skromnymi aż dotąd rozporządza środkami.

W obrębie Conseil de Recherches program r. 1924 obejmuje szereg zjazdów Unij specjalnych. Odbył się już Zjazd Unji matematycznej, w którym delegatami Akademji byli czł. Sierpiński i Zaremba; bezpośrednim wynikiem tego zetknięcia się z zagranicznymi uczonymi było zaproszenie matematyków polskich do współpracy

w wydawnictwie encyklopedycznym, organizowanem przez prof. Henryka Villat, i zaproszenie Akademji do objęcia współpatronatu nad tem wydawnictwem. Zapowiedziany jest zjazd Unji chemicznej, na który Akademia wysyła jako swego delegata czł. Marchlewskiego, wybranego w roku ubiegłym w Cambridge wiceprezesem Unji. Odbędzie się nadto zjazd Unji geodetyczno-geofizycznej, do której Akademia przystąpiła w roku bieżącym skutkiem inicjatywy Ministerstwa Robót Publicznych i zapewnienia ze strony tegoż Ministerstwa, iż przyjdzie Akademji z pomocą przy pokrywaniu wynikłych z przystąpienia wydatków. Pragniemy i w tym zjeździe wziąć udział już z tego względu, że działalność Unji, w której praktyka tak ściśle łączy się z teorią, może rychło mieć dla Polski bezpośrednie praktyczne znaczenie. Przystąpienie do Unji geograficznej jest obecnie przedmiotem rozważań.

Dla pośredniczenia między Polską a Komisją współpracy umysłowej przy Lidze Narodów stworzono w porozumieniu z Kasą Mianowskiego odrębny Komitet, złożony z delegatów obydwu instytucyj, a urzędujący stale w Warszawie. Zadaniem jego jest kierować do Komisji Ligi życzenia naukowe naszych uczonych.

DODATEK DO SPRAWOZDANIA.

Bibliografja wydawnictw Polskiej Akademji Umiejętności od 1 maja 1923 do końca maja 1924.

I. Wydział filologiczny.

Biblijoteka pisarzy polskich.

Nr. 77. — Mikołaja Reja Kupiec (1549) — wydali Rudolf Kotula i Aleksander Brückner. Kraków 1924, 8-o, str. 324.

10—

Brückner A., *patrz* Bibl. pis. pol.

Fromowicz-Stillerowa H. Emalje malarskie z Limoges w Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie (13 ryc.), fol., str. 37. 15

Indeks osób, miejscowości i rzeczy zawartych w tomie II Prac Komisji historii sztuki. Kraków 1923, foljo, str. 20. 03

Kleczkowski A., *patrz* Prace Kom. język.

Kotula R., *patrz* Bibl. pis. pol.

Pajzderski N., *patrz* Prace Kom. hist. szt.

Prace Komisji historii sztuki. Tom III. Zeszyt I. Kraków 1923, foljo, str. 1—104 i I—XIX, 3 tabl. i 75 ryc. 750

Treść: Tomkówicz Stanisław. Ołyka (2 tabl. i 29 ryc.), str. 1. — Fromowicz-Stillerowa Henryka. Emalje malarskie z Limoges w zbiorach krakowskich (13 ryc.), str. 38. — Pajzderski Nikodem. Kościół św. Jana w Gnieźnie i jego dekoracje z XIV wieku (1 tabl. i 19 ryc.), str. 73. — Tomkówicz S(tanisław). Jan Bożo Antoniewicz, str. I. — Sprawozdania z posiedzeń K. h. szt. za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1922, str. II.

Prace Komisji językowej P. A. U.

Nr. 11. — Psalterii versionis interlinearis vetustā fragmenta ger-

manica — edidit praefatus est notisque illustravit dr. Ludovicus Zaleski. Kraków 1923, 8-o, str. 47, 7 tabl. 4—

Nr. 12. — Kleczkowski Adam. Nowoodkryte fragmenty starosaskiego przekładu psalmów z epoki Karolingów. Część I. (Neuentdeckte altsächsische Psalmenfragmente aus der Karolingerzeit. I Teil). Kraków 1923, 8-o, str. 66. 2—

Tomkowicz St., *patrz* Prace Kom. hist. szt.

Zaleski L., *patrz* Prace Kom. język.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Abraham Wł., *patrz* Archiwum Kom. hist.

Archiwum Komisji historycznej. (Collectanea ex Archivo Collegii historici). Serja 2. Tom I. Kraków 1923, 8-o, str. 635. 12—

Treść: Abraham Władysław. Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibliotekach rzymskich do dziejów Polski w wiekach średnich za lata 1899—1913, str. 1. — Kopjarz rzymski Erazma Ciołka z pocz. wieku XVI — opracowali Kutrzeba Stanisław i ks. Fijałek Jan, str. 66. — Kaczmarczyk Kazimierz. Działalność niemieckiego Zarządu archiwalnego w Warszawie w latach 1915—1918, str. 114. — Kłodziński Abdon. O Archiwum Skarbcza Koronnego na Zamku krakowskim, str. 124. — Kłodziński Abdon. Indeks osób i miejscowości całego tomu, str. 578. — Omyłki i uzupełnienia, str. 634.

Ks. Fijałek J., *patrz* Archiwum Kom. hist.

Kaczmarczyk K., *patrz* Archiwum Kom. hist.

Kłodziński Abdon, *patrz* Archiwum Kom. hist.

Kutrzeba Stan., *patrz* Archiwum Kom. hist.

Rafacz J., *patrz* Rozpr. Wydz.-hist.-filoz.

Rozprawy Wydziału historyczno-filozoficznego P. A. U. Serja II. Tom XXXIII. (Ogólnego zbiorn tom 64).

Nr. 2 — Rafacz Józef. Zastępcy stron w dawnym procesie polskim. Kraków 1924, 8-o, str. 91. 2—

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

Katalog literatury naukowej polskiej wyd. przez Komisję bibliograficzną Wydz. mat.-przyrodn. P. A. U. Tom XII. Rok 1912. Zeszyt III i IV. Kraków 1923, 8-o, str. 37—76. 1—

Rozprawy Wydziału matematyczno-przyrodniczego P. A. U. Serja III, Tom 22. Dział A/B. — Ogólnego zbioru tom 62. Dział A/B. — Zeszyt 1—7. Kraków 1923, 8-o, str. 255, 6 tabl. i 11 ryc. 9—

Tręść. Rogalski Tadeusz. Rozwój i budowa przegrody przeźroczystej i jej jamki (*septum pellucidum et cavum septi pellucidum*) w mózgu człowieka (2 tabl. i 4 ryc.), str. 1. — Wilczyński Jan. Nowy gatunek wirka lądowego ze środkowej Afryki *Amblyplana tetracleada n. sp.* (1 tabl. i 5 ryc.), str. 33. — Rogoziński F. i Rysiakiewicz T. O wydalaniu kreatyniny w moczu przez zwierzę przeżuwające (1 ryc.), str. 71. — Wołoszyńska Jadwiga. Nowy gatunek okrzemki *Centronella Rostafinski* *n. sp.* oraz spis roślin planktonowych z jezior: Firlejowskiego i Kunowskiego (1 ryc.), str. 89. — †Jentys Stefan. O alkalicznych wydzielinach nasion i ich znaczeniu (2 tabl.), str. 93. — Zaleski Leopold. Badania nad pobieraniem azotu z soli amonowych i azotanów przez wyższe rośliny, str. 139. — Marchlewski T. i Skowron S. Przyczynek do histologii gruczołu tarczowego (*glandula thyreoidea*) (1 tabl.), str. 239. — Fudakowski Józef. Budowa narządu kurczliwego w tylnej części sklepienia jamy gębowej ryb kostnoszkieletowych, str. 247.

— Zeszyt 8—10. Kraków 1923, 8-o, str. 257—346, 5 tabl. i 1 ryc. 6—

Tręść. Skowron St. O czynności wydzielniczej komórek gruczołu tarczowego płazów ogoniastych (*Urodela*) (1 tabl.), str. 257. — Grodziński Z. Przyczynek do rozwoju przewodu piersiowego (*ductus thoracicus*) u zarodków świń (1 tabl.), str. 265. — Hoyer H. Czaszki bezrogiego i rogatego bydła z młodszej epoki kamiennej (1 tabl.), str. 273. — Rogoziński F. O wpływie mocznika i azotanu sodowego na wymianę azotową zwierzęcia przeżuwającego, str. 289. — Pieczenko B. Przyczynek do badań nad drebnoustrojem chorobotwórczym ospy-krowianki. I. Morfologia krowianki glicerynowej (1 tabl.), str. 305. — Minkiewicz St. Przyczynek do fauny widłonogów Polski z rodziny *Harpacticidae*: *Wolterstorffia confluens* Schmeil (1 tabl.), str. 315. — Syniewski W. O budowie skrobi (1 ryc.), str. 325.

Sprawozdanie Komisji fizjograficznej obejmujące pogląd na czynności dokonane w ciągu roku 1922 oraz Materiały do fizjografii kraju. T. 57. Kraków 1923, 8-o, str. XII i 170, 1 mapa, 2 tabl. i 2 ryc. 4—

Treść. Przegląd czynności Komisji fizjograficznej P. A. U. w r. 1922, str. V. — Materiały. — Kozłowska A. Stosunki geobotaniczne ziemi Miechowskiej (1 mapa), str. 1. — Prüffer Jan. Materiały do fauny motyli okolic Krakowa (2 ryc.), str. 69. — Stach Stefan. Drugi przyczynek do fauny motyli Podhala, str. 79. — Prüffer Jan. Studja nad motylami Tatr polskich (2 tabl.), str. 89.

IV. Dzieła osobno wydane.

Benni T., Łoś J., Nitsch K., Rozwadowski J., Ułaszyn H. Gramatyka języka polskiego. Kraków 1923, 8-o, str. VIII i 605. 7—

Birkenmajer Ludwik Antoni. Mikołaj Kopernik jako uczony, twórca i obywatel. W 450-tą rocznicę jego urodzin. Kraków 1923, 8-o, str. 126. 1'20

— Stromata Copernicana. Studja, poszukiwania i materiały biograficzne. Kraków 1924, 8-o, 1 ryc., str. VII i 403. 8—

Encyklopedia Polska. Historia polityczna Polski. Część II. Od r. 1506 do r. 1775. (Wydawnictwa tom V. Część II). Kraków 1923, 8-o, str. VII i 583. 8—

Treść: Halecki Oskar. Dwaj ostatni Jagiellonowie (1506—1572), str. 1. — Sobieski Wacław. Henryk Walezy, Stefan Batory, Zygmunt III (1572—1632), str. 124. — Krajewski Józef Gustaw. Władysław IV, str. 246. — Konopczyński Władysław-Jan Kazimierz (1648—1668), str. 308. — Konopczyński Władysław. Dwaj królowie rodscy (1668—1696), str. 364. — Konopczyński Władysław. August II (1697—1733), str. 415. — Konopczyński Władysław. August III, str. 464. — Konopczyński Władysław. Stanisław August do pierwszego rozbioru (1763—1775), str. 531. — Uzupełnienie do str. 185: Dymitr I Samozwaniec, str. 582.

Halecki O., *patrz* Encyklopedia Polska.

Koczorowski Stanisław Piotr. Biblijografja Dantesca in Polonia. Dante w Polsce. Biljografja przekładów dzieł jego tudzież prac jemu poświęconych a w Polsce lub przez Polaków wykonanych ze wstępem, przypisami i wzorami przekładów. Kraków 1921, 8-o, str. 87. 150

Konopczyński Wl., *patrz* Encyklopedia Polska.

Krajewski J. G., *patrz* Encyklopedia Polska.

Kwartalnik filozoficzny pod redakcją prof. Heinricha W. przy udziale Komitetu złożonego z ks. K. Michalskiego, J. M. Rozwadowskiego, W. Rubczyńskiego. Tom II, zeszyt 2, str. 129—267. 3—

Treść: Zawirski Z. Metoda aksjomatyczna a przyrodoznawstwo (dokończenie), str. 129. — Zieleniewski J. O „Filozofii fikcji“ H. Vaihingera, str. 158. — Mysłakowski Z. Intuicjonizm Bergsona (ciąg dalszy), str. 212. — Heitzman M. Jana Wyclifa traktat „De universalibus“ i jego wpływ na Uniwersytet praski i krakowski, str. 245. — Sprawozdania, str. 250. Notatki bibliograficzne, str. 265.

— Tom II, zeszyt 3, str. 269—398, 3—

Treść: Heinrich W. O zagadnieniach podstawowych filozofii, str. 269. — Mysłakowski Z. Intuicjonizm Bergsona (dokończenie), str. 303. — Krzesiński A. ks. Jak należy rozumieć filozofję fikcji Vaihingera, str. 369. — Sprawozdania, str. 385. — Notatki bibliograficzne, str. 397.

Lepszy Leonard i Tomkowicz Stanisław. Zabytki sztuki w Polsce. I. Kraków, kościół i klasztor oo. dominikanów w Krakowie. Kraków 1924, foljo, str. 167, 1 tabl. kol., 2 plany i 118 rycin w tekście. 24—

Marchlewski Leon. Podręcznik do badań fizjologiczno-chemicznych. Tom I. Metody fizyczne, ogólnochemiczne i analiza moczu. Wydanie drugie uzupełnione. Kraków 1924, 8-o, str. IX i 560, 3 tab. i 61 ryc. 12—

Maziarski Stanisław. Podręcznik do ćwiczeń histologicznych. Wydanie III z 161 ryc. na osobn. tabl. oraz 2 ryc. w tekście. Kraków 1923, duża 8-a, str. VI i 99. 450

Sobieski W., *patrz* Encyklopedia Polska.

Travaux du Laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie, édités par W. Heinrich, Cracovie-Paris 1923, pp. V+391. 7—

Observations générales: Heinrich W. Le problème de la méthode, p. 3.—I partie: Recherches sur la psychologie de l'espace: Heinrich W. Le problème psychologique de l'espace, p. 41. Zajac I. La localisation en profondeur des images doubles,

p. 45. Boniecka M. Les courbes de repère de la vision monoculaire dans la lumière homogène, p. 106 — II partie: Recherches concernant la psychologie de l'attention: Heinrich W. Les problèmes, p. 133. Heinrich W. Sur la fonction de la membrane du tympan, p. 137. Falski M. Recherches sur l'acte de lecture, p. 142. Sobolewska M. Cyrus. Recherches sur les apports entre la perception et la reproduction des images, p. 270. Bańkowska C. Note sur l'acuité de la perception visuelle dans la vision périphérique, p. 332. — III partie: Recherches plétysmographiques: Trzcinańska H. Le travail mental et la courbe plétysmographique, p. 337.

Tomkowicz St. *patrz* Lepszy L.

V. Sprawozdania i Bulletin.

- Sprawozdania z czynności i posiedzeń Polskiej Akademji Umiejętności. Tom XXVIII (1923), Nr. 4—10; tom XIX (1924), Nr. 1—3.
- Bulletin international de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres. Classe des Sciences mathématiques et naturelles. Série B: Sciences naturelles. 1921. N-o supplémentaire, str. 269, 15 tablic kolor. i 40 ryc. 7—
- Bulletin etc. Série A: Sciences mathématiques. Année 1923. Nr. 1—10 A. Janvier-Décembre, str. 117.
- Bulletin etc. Série A: Sciences mathématiques. Année 1924. Nr. 1—2 A. Janvier-Février, str. 28.
- Bulletin etc. Série B: Sciences naturelles. Année 1923. Nr. 1—10 B. Janvier-Décembre, str. 245.
- Bulletin etc. Série B: Sciences naturelles. 1923. N-o supplémentaire, str. 66, 5 tabl. i 1 mapa. 6—
- Bulletin etc. Série B: Sciences naturelles. Année 1924. Nr. 1—2 B, Janvier-Février, str. 73.

Skład główny wydawnictw znajduje się w księgarni Gebethnera i Wolffa w Krakowie, Rynek Główny.

POSIEDZENIE PUBLICZNE
POLSKIEJ AKADEMJI UMIEJĘTNOŚCI
DNIA 18 CZERWCA 1924.

I.

PRZEMÓWIENIE

PREZESA KAZIMIERZA MORAWSKIEGO.

Rok ostatni (1923/4) mimo wysiłków i trudów nie bardzo był plennym, Akademia musiała w ciężkim położeniu zawiesić niektóre wydawnictwa, nie podejmować prac nowych. Nowo organizujące się Państwo musiało ograniczyć swe wydatki i nakłady. Każdy z nas, także w dziedzinie umysłowej chętnie złoży swe ofiary wobec konieczności publicznych, chętnie będzie gotowym do wyrzeczeń i zacieśnienia swej pracy; ale zbytecznie tych nakładów ograniczać nie wolno, aby snać życie umysłowe i rozwój przez to szwanku nie poniosły. Z nastaniem niepodległości i nowem życiem państwowem zwiększyły się nasze zobowiązania; odtąd nietylko troszczyć się winniśmy o wewnętrzne postępy, lecz prócz tego starać się, abyśmy w zawodach międzynarodowych dotrzymali innym kroku, abyśmy umacniali łączność z zabiegami obcych narodów, lecz zarazem ukrzepiali tę spójnię naszej twórczości wydajnością. Stacje Akademji, Biblioteka polska w Paryżu i Instytut dla naszych uczonych i uczniów w Rzymie nabrały jeszcze większego znaczenia. Na barakach Akademji ciąży więc zadanie, aby te przystanie

nauki coraz bardziej ożywiać; a każdy członek naszego społeczeństwa, który te zachody choć drobną ofiarą użyźni, dobrze się zasłuży około dobra nauki i społeczeństwa.

Mówiono w ostatnich czasach dużo o samostarczalności Akademji, myślano o funduszach, któreby poza państwem zasiliły i ułatwiały jej prace. Przypadły tedy w ostatnich latach Akademji dwa hojne, prywatne zapisy, które jednak przeznaczone są na specjalne badania. A trudności i wstręty ze strony prywatnej nie pozwoliły dotąd fundacjom tym wejść w życie. W ostatnich czasach zajaśniała Akademji nowa fundacja, któraby zapewniła byt i owocną działalność całej Instytucji. Niestety i ta myśl natrafiła na przeciwności i gotowa się rozchwiać przed szczęśliwym urzeczywistnieniem.

Walczymy więc z trudnościami ogromnemi; koszta druku przyczyniły się do tego, że trzeba było ograniczyć bardzo dotkliwie nasze wydawnictwa i przedsięwzięcia. A prawdziwa demokracja powinna się troszczyć nietylko o chleb powszedni dla ogółu, ale także o ten chleb duchowy, który jest niezbędną potrzebą dla każdego zdrowego i żywotnego społeczeństwa. Pod hasłem tej prawdziwej demokracji, żadnego wysiłku, aby przetrzymać, przeżyć piętzące się przed nami trudności, rozpoczynamy tedy rok nowy w naszym istnieniu.

II.

Sprawozdanie Sekretarza Generalnego z czynności Polskiej Akademji Umiejętności za czas od czerwca 1923 do czerwca 1924.

Od ostatniego publicznego posiedzenia straciła Akademia dwóch członków Wydziału matematyczno-przyrodniczego.

Ś. p. Józef Hornowski, urodzony w Warszawie 1874 r., po ukończeniu medycyny i kilkoletniej praktyce szpitalnej poświęca się anatomji patologicznej. W r. 1907 zostaje asystentem tejże katedry we Lwowie, w 1911 docentem, a 1914 profesorem nadzwyczajnym anatomji patologicznej we Lwowie. Podczas walk z Ukraińcami pełnił tamże obowiązki lekarza z całą odwagą i poświęceniem, za co później został odznaczony Krzyżem Walecznych i Krzyżem Obrońców Lwowa. Powołany na Uniwersytet warszawski, organizuje zakład, który odrazu staje się poważną placówką naukową. Niestrudzona praca całego życia ś. p. Hornowskiego dała nauce polskiej szereg cennych monografij; gruntownością i samodzielnością myśli odznaczają się zwłaszcza prace nad t. zw. wydzielaniem wewnętrznem, które zyskały mu poważne imię w nauce.

Straciliśmy w nim człowieka o wielkiej kulturze naukowej, wszechstronnej wiedzy a o gorącym sercu.

Jacques Loeb, długoletni profesor fizjologii na Uniwersytecie w Berkeley w Kalifornji, a później kierownik pracowni w Instytucie dla eksperymentalnej medycyny z fundacji Rockefellera w Nowym Jorku, członek czynny zagraniczny naszej Akademji od r. 1910, zmarł w lecie 1923 w Stacji zoologicznej na wyspach Bermudas. Z pracami J. Loeba jest ściśle związany rozwój niemal wszystkich działów zoologii eksperymentalnej, fizjologii porównawczej i biologji ogólnej. Nie zadowolniając się odkryciem wielu nowych zjawisk biologicznych, Loeb każde z nich analizował gruntownie, starając się jaknajgłębiej wnikać w jego istotę. Zjawiska regeneracji czyli odtwarzania utraconych części organizmu, sprawa wrażliwości oraz instynktu, zawile problemy chemicznych wpływów środowiska na żywą substancję, istota procesu zapłodnienia i wiele innych objawów życia — stanowiło przedmiot niezmiernie jego dociekań; pracami swemi dał on podstawy do ich objaśnienia lub wskazał drogi, na których do ich zrozumienia dążyć należy.

Nauka traci w nim jednego z przywódców, a zarazem jeden z najbardziej twórczych umysłów.

Drukowane sprawozdanie z wydawnictw i działalności Akademji znajduje się i w tym roku, jak w latach poprzednich, w rękach Dostojnych Uczestników tego posiedzenia. Niewesoły ono daje obraz. Najlepiej jeszcze przedstawiają się stosunki międzynarodowe: wymiana wydawnictw z zagranicą wchodzi stanowczo na właściwe tory;

Biblioteka Polska w Paryżu wydobywa się zwolna z długów i ciężarów, jakie jej zostawiła wojna, a przeprowadzone wreszcie urządzenie wielkiej sali na parterze jest widocznym dowodem rozpoczynającej się zmiany na lepsze. Stacja w Rzymie nie zdołała jeszcze i w tym roku zdobyć ostatecznie odpowiedniego lokalu, ale życzliwość, okazywana stale tej placówce Akademji ze strony Rządu, a przede wszystkim ze strony Księcia Biskupa krakowskiego, pozwala mieć nadzieję, że znajdzie ona w niedalekiej przyszłości należyte pomieszczenie w Hospicjum św. Stanisława i stanie się czasem, pod opieką Posła Polskiego przy Kwirynale, punktem centralnym badań naszych uczonych we Włoszech, badań, które i w roku obecnym, mimo ogromnych trudności finansowych, nie doznały przerwy; zacieśniają się węzły, łączące nas z światowymi organizacjami naukowymi, rozszerza udział Polski w pracach rozrastających się Unij międzynarodowych, a niejedyn już pomysł uczonego polskiego zdołał wywalczyć sobie uznanie na tym terenie, tak trudnym do zdobycia. Nie równie gorzej, można powiedzieć, że zupełnie źle, stoją sprawy wewnętrzne. Wprost rozpaczliwe jest położenie Muzeum fizjograficznego Akademji; skutkiem skreślenia całego etatu i odwołania do obowiązków w gimnazjum kustosa, kierującego dotąd Muzeum za urlopem, zostało ono właściwie bez opieki i trzyma się jedynie bezinteresownem poświęceniem kilku osób, na które na dłuższy czas niepodobna liczyć. Niewiele lepiej przedstawia się sprawa publikacyj Akademji. Jeżeli zagranica ma nam przysyłać swe wydawnictwa, musi nasze otrzymywać wzamian. Jeżeli nasze stacje w Paryżu i w Rzymie mają być żywymi warsztatami nauki, ci, co tam

pracują, muszą mieć ugruntowaną nadzieję, że wysiłek ich nie pójdzie na marne, że zebrane przez nich materiały i zdobyte mozolnie okruchy prawdy nie będą trzymane pod korcem w składzie rękopisów, gotowych do druku, a nie mogących doczekać się druku. Jeżeli udział uczonych polskich w Unjach międzynarodowych ma być istotną współpracą, muszą do niej stawać coraz to nowe szeregi ludzi, którzy dziełami swemi dali się już poznać. Z kapitału zasług naukowych, uzbieranego trudami lat ubiegłych, nie można żyć bez końca, a prawidło „kto nie idzie naprzód, ten się cofa“ rządzi w nauce jeszcze bezwzględniej, niż w innych działach pracy ludzkiej. To też potężnienie z roku na rok produkcji naukowej Polski jest dla naszego narodu pro prostu koniecznością życiową; tymczasem, przeglądając choćby pobieżnie sprawozdanie Akademji, na każdej niemal stronie czytamy „nie wydano ani jednego zeszytu z powodu braku funduszków“ lub też „przerwano druk wskutek braku funduszków“. Widać te trudności już w dziale podręczników, przy których większe nakłady i szybka rozprzedaż ułatwiają wydawnictwo; przy publikacjach ściśle naukowych, a więc w właściwym zakresie pracy Akademji, to, co zdołano w roku ubiegłym wydać i co jako plon tego okresu przedstawiamy, to niemal wyłącznie zakończenie wydawnictw, rozpoczętych przed kilku laty. W r. 1924 drukuje się tylko rzeczy, mające charakter perjodyczny: sprawozdania, biuletyny, Kwartalnik Filozoficzny; całe stopy samodzielnych rozpraw i gotowych materiałów źródłowych czekają pomyślniejszych chwil. Nie potrzeba dowodzić, jak niekorzystnie ten stan rzeczy musiałby wpłynąć na rozwój naszej nauki, gdyby — *quod non sit* —

miał się utrzymać dłużej; już obecne — miejmy nadzieję, że przejściowe tylko — osłabnięcie działalności wydawniczej Akademji grozi wielką szkodą, utrudnić bowiem może zapowiadające się pomyślnie dzieło ześrodkowania w Akademji, w granicach potrzeby i możliwości, całej pracy naukowej Polski. Jest niemało zamierzeń naukowych, zakrojonych na szerszą skalę, które dadzą się urzeczywistnić jedynie drogą ścisłego współdziałania naszych Towarzystw naukowych z Polską Akademją; są całe działy badań, że wspomnę tylko o fizjografji Polski, które wymagają centralizacji kierownictwa i złączenia w jedną wiązkę rozproszonych wysiłków. Akademia dążyła zawsze do tego, by — w porozumieniu się z innymi Towarzystwami naukowymi — siecią koncentrujących się przy niej prac objąć całą Polskę, a podwoiła te usiłowania po wojnie i w niejednym już punkcie zdołała dojść do pomyślnych wyników, jakkolwiek separatyzm dzielnicowy i w tym względzie stawiał często przeszkody. Było jednak łatwem do przewidzenia, że świat naukowy rychło wyzwoli się z dzielnicowych uprzedzeń; jakoż istotnie w ostatnich czasach coraz to więcej głosów przemawia za zorganizowaniem współpracy. Mówi się o przekształceniu biuletynów Akademji na biuletyny nauki polskiej, to znów o powierzeniu Akademji kierownictwa pewnych działów badań, jak to uczyniono, tworząc przy Komisji Fizjograficznej, za zgodną wolą polskich Towarzystw naukowych, Radę Fizjograficzną; mówi się nawet, i to nietylko w Akademji, o takiej zmianie jej statutu, któraby otworzyła drogę do złączenia w niej szeregu innych instytucyj naukowych. W interesie nauki polskiej leży niewątpliwie, by ten nastrój nie był

tylko zjawiskiem chwili, lecz by doprowadził do pozytywnych wyników; może jednak łatwo skończyć się na nastroju, co więcej, nawet stworzone już nie bez trudności stosunki mogą się rozluźnić, gdyby się okazało, że Akademji nie starczy środków finansowych na wypełnienie zadań, które na siebie wzięła.

Przyczyna tego smutnego stanu rzeczy jest zupełnie prosta. Podstawą finansową prac Akademji był w ostatnich czasach jedynie i wyłącznie zasiłek Państwa; sanacja finansów państwowych i złączone z nią ograniczenie wydatków zachwiało tą podstawą. Nikt lepiej od nas nie rozumie, że podjęcie dzieła naprawy Skarbu było koniecznością, nikt nie cieszy się więcej tem, że je podjęto w dobrze uchwyconej chwili i że się je prowadzi aż dotąd rozumnie i szczęśliwie, nikt z pewnością szczerzej od Akademji nie życzy mu powodzenia. Zdajemy sobie też dobrze sprawę z tego, że wszyscy muszą ponosić ofiary, gdy chodzi o dobro wszystkich; śmiemy jednak mniemać, że potrzeby nauki, zwłaszcza te, których wyrazem jest preliminarz wydatków Polskiej Akademji Umiejętności, zatem potrzeby nauki polskiej, potraktowano przy prowadzeniu sanacji zbyt lekko i że tzw. redukcję stosowano o wiele mniej bezwzględnie przy zaspakajaniu innych potrzeb, nawet takich, które dla społeczeństwa mniej mają istotnej wagi. Wyznaczona na rok bieżący dotacja 50.000 zł stanowi piątą zaledwie część normalnego zapotrzebowania; ponieważ kosztów ogólnych niepodobna w tym stosunku zmniejszyć, przeto cały ubytek spada na prace Wydziałów i Komisyj tzn. na tę sferę, która obejmuje właściwe zadanie Akademji. Jeżeli się nadto zważy, że przy wypłacie dotacji liczone począt-

kowo 1 zł = 200.000 mk, a i dziś jeszcze, mimo nieustannych zabiegów, nie bierze się za podstawę pełnej nominalnej wartości złotego, łatwo pojąć, że kwoty przypadające dla poszczególnych działów są prosto śmieszne; trzeba istotnie silnego poczucia obowiązku i głębokiego przeświadczenia o doniosłości nauki dla społeczeństwa, aby w tych warunkach nie opuścić rąk.

Zarząd Akademji nie szczędził starań, by zmniejszyć rozmiar klęski; tak wobec rządu, jak i na terenie parlamentarnym, próbował wszelkich środków dla uzyskania choć trochę wyższej dotacji. Wszystko to jednak nie odniosło skutku, a jedną z przyczyn niepowodzenia była niewątpliwie niewiadomo skąd powstała i uporeczywie utrzymująca się legenda o niezmiernem jakoby bogactwie naszej Akademji. Z tym zarzutem spotykaliśmy się bezustannie, mimo to, że za każdym razem wykazywaliśmy prawdziwy stan rzeczy; skorzystam więc z dzisiejszej sposobności, aby spróbować raz jeszcze łeb urwać hydrze. Przed wojną Akademja była istotnie instytucją względnie zamożną; nie mówiąc już o fundacjach na specjalne cele, któremi tylko administrowała, miała z własnego majątku — biorę za podstawę zamknięcie rachunków za r. 1914 — przeszło 140.000 koron dochodu i pokrywała stąd niemal połowę swych wydatków. Dochód ten płynął jednak w przeważnej części z odsetek od listów zastawnych; obecnie więc żadnego w preliminacjach Akademji nie może mieć znaczenia, a i waloryzacja, na którą tak długo czekano i której pozytywne skutki nie odrazu dadzą się odczuć, nie przywróci ani w drobnej części dawnego stosunku. To samo można powiedzieć i o odsetkach od sum, ulokowanych hipo-

tecznie; z dawnej zamożności pozostały tylko wspomnienia, odzywające się zwłaszcza u tych czynników, u których szukaliśmy pomocy. Wpływają wprawdzie corocznie pewne ofiary; w drugiej połowie roku jubileuszowego otrzymała Akademia 1 milion mp. od stowarzyszenia „Proletariat“, 5 milionów mp. od Spółki akcyjnej „Solvay“, obrączkę złotą wartości 5 milionów mp. od p. Dra Stanisława Borowskiego, 14 milionów od pp. Konradów Czerneckich, 500 fr. od p. Dra Leona Litwińskiego celem uczczenia pamięci Walentego Litwińskiego, pierwszego Prezesa b. Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, a rok obecny przyniósł nam dar 2.000 fr. od Alfreda Potockiego. Są to datki ogromnie dla nas cenne jako dowody, że społeczeństwo interesuje się choć trochę pracami Akademii; zbyteczne jednak wywodzić, że na nich budżetu Akademii budować nie można.

Zostają fundacje. Przedwojenne, których kapitały były umieszczone z bezpieczeństwem publicznym, podzieliły los przedwojennych kapitałów Akademii. Te, które pochodzą z czasów późniejszych, przedstawiają niewątpliwie dużą wartość i zaczynają przynosić znaczne dochody, które zwiększą się jeszcze, skoro będzie można wprowadzić wszędzie prawidłową eksploatację lasów; dochody te jednak składać się musi, dopóki Akademia nie zostanie sądownie uznana dziedziczką i dopóki zarządza tylko masami z obowiązkiem zdawania sądowi rachunków. Wobec tego, że w jednej sprawie mamy już proces o unieważnienie testamentu, w drugiej rodzina grozi również skargą, stan opisany poprzednio może przeciągnąć się jeszcze przez parę lat, w ciągu których Akademia pobierać będzie tylko drobny ułamek dochodów

na pokrycie kosztów administracji; skoro zaś sprawy spadkowe zakończą się pomyślnie, bezpośrednio stąd korzyść odniosą co najwyżej pewne działy nauk przyrodniczych, bo dochody z zapisu ś. p. Tyszkowskiego przeznaczone są przedewszystkiem na popieranie badań, dotyczących raka i chorób wenerycznych, dochody z zapisu ś. p. Fedorowicza wyłącznie na popieranie agronomji i leśnictwa. I z tego więc źródła mamy teraz bardzo niewiele, a również w przyszłości nie możemy spodziewać się radykalnego lekarstwa; z tegorocznych zaś fundacyj jedna, im. Janiny z Bigielów Jasińskiej, przeznaczona jest na nagrodę za dzieło graficzne lub muzyczne, druga, im. Jana Jelenia, z daru wdowy, ś. p. Marji z Machalskich Jeleniowej, która, pracując ciężko na utrzymanie, mimo podeszłego wieku, strzegła troskliwie swych sreber i kosztowności, przeznaczonych oddawna na cele historii polskiej, jest ofiarą naprawdę wzruszającą, ale nieprędko będzie ją można wprowadzić w życie.

Wynika stąd, że wojna odrzuciła nas daleko w tył na tej drodze do uzyskania niezależności materjalnej, na której Akademia była już tak blisko celu. Trzeba teraz mozolnie zdobywać stracony teren, a zanim się go odzyska, Akademia oczekiwać może skutecznej pomocy jedynie od Państwa. Powtarza się często, niedość jednak pamięta się o tem, że w walce narodów o byt, pokojowej czy orężnej, nauka stanowi broń najpotężniejszą. Dziś żyje ona życiem, które dzisiejszy nasz prelegent określił trafnie jako „vita minima“. Jeżeli się ten stan przedłuży, jeżeli się pozwoli, by ów oręż wysunął się Polsce z rąk, będzie to dla naszego narodu szkodą niepowetowaną.

Na Walnem administracyjnym posiedzeniu, które się odbyło dnia 16 i 17 czerwca 1924, dokonane zostały dnia 17 czerwca b. r. następujące wybory.

Na **Wydziale filologicznym** wybrany został *członkiem czynnym krajowym*:

Dr. Kazimierz Nitsch, prof. językoznawstwa słowiańskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Na **Wydziale historyczno-filozoficznym** *członkami czynnymi krajowymi* wybrani zostali:

Dr. Marceł Handełsmann, prof. historii powszechnej na Uniwersytecie w Warszawie,

Dr. Władysław Heinrich, prof. filozofji na Uniwersytecie Jagiellońskim;

Członkami korespondentami:

Stanisław Ciszewski, socjolog w Warszawie, b. prof. Uniw. we Lwowie,

Dr. Jan Rutkowski, prof. historii gospodarczej na Uniw. w Poznaniu.

Na **Wydziale matematyczno-przyrodniczym** wybrani zostali *członkami korespondentami*:

Dr. Jan Hirschler, prof. zoologii i anatomji porównawczej na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie,

Dr. Stefan Banach, prof. matematyki na Uniw. Jana Kazimierza we Lwowie.

Nadto wybrano jeszcze dwóch członków, poddanych zagranicznych, których nazwiska podane będą do publicznej wiadomości po zatwierdzeniu wyborów przez Rząd Polski.

Rząd Polski zatwierdził wybory następujących uczonych zagranicznych, wybranych na członków Akademji na zeszłorocznem Walnem Zgromadzeniu, a mianowicie:

I. Wydział filologiczny.

Członkowie czynni zagraniczni:

Belić Aleksander, prof. Uniw. w Belgradzie,

Strzygowski Józef, prof. Uniw. w Wiedniu,

Zubaty Józef, prow. Uniw. w Pradze i Prezes

Czeskiej Akademji Umiejętności.

II. Wydział historyczno-filozoficzny.

Członkowie czynni zagraniczni:

Balfour Artur, b. minister angielski w Londynie,

Jorga Mikołaj, prof. Uniw. w Bukareszcie,

Jovanović Slobodan, prof. Uniw. w Belgradzie,

Mazuranić Włodzimierz, b. Prezes Akademji

Umiejętności w Zagrzebiu.

III. Wydział matematyczno-przyrodniczy.

Członkowie czynni zagraniczni:

Hardy G. H., prof. Uniw. w Oxfordzie,

Dybowski Jan, członek Académie des Sciences

w Paryżu.

Członek korespondent:

Bohn George, prof. Collège de France w Paryżu.

Po ogłoszeniu zatwierdzenia wyboru prof. Mikołaja Jorgi na członka czynnego zagranicznego Wydziału historyczno-filozoficznego — Prezes Akademji, prof. Kazimierz Morawski, powitał w gorących słowach obecnego na posiedzeniu prof. Jorgę. Na przemówienie Prezesa odpowiedział prof. Jorga, dziękując gorąco i serdecznie za wybór.

Na tem zamknięto posiedzenie, a prelegent na ten rok zaproszony, prof. dr. Emil Godlewski jun., członek czynny Wydziału matematyczno-przyrodniczego, odczytał rzecz swoją p. t. „*Twórczość w przyrodzie*“.

Twórczość w przyrodzie

przez

Emila Godlewskiego jun.

Rzecz czytana na publicznem posiedzeniu Pol. Akad. Umiej. w dniu
18 czerwca 1924.

Kto żyje wśród natury, lub się z nią bliżej, choćby za pośrednictwem nauki styka, kto wnika głębiej w dzieła przez nią stworzone, ten nie może się oprzeć czarowi, jaki dla każdego czującego i myślącego człowieka ma jej olbrzymia moc twórcza. Stworzyć całe bogactwo postaci świata żyjącego, świata roślin i zwierząt, powoływać z pierwszem technieniem wiosny do rozkwitu to, co zdawało się być obumarłem pod lodowatym uściskiem zimy, mieć moc zastępowania nowemi te cząstki żywej materji, które, przeżywszy na ziemi pewien okres czasu, osiągnęły kres swego życia; rozwijać z małej bryłki żywej materji ustroj, wyposażony nieraz w niesłychanie skomplikowane właściwości; odtwarzać drogą regeneracji to, co zniszczyły wpływy świata zewnętrznego; z nikłej roślinki lub małego zarodka zwierzęcego doprowadzić drogą wzrostu do utworzenia ogromnego drzewa lub wielkiego ustroju zwierzęcego, — wszystkiego tego dokonać może przyroda tylko dzięki swym właściwo-

ściom twórczym. Przyroda jest wszechpotężna, w swoich planach organizacyjnych niewyczerpana, pracuje od wieków bez przerwy, bez znużenia i bez względu na to, że jej twory nieraz nie znajdują na ziemi warunków istnienia, a prace jej wyznaczają ciągle nowe kierunki rozwojowi życia.

Dziela twórczości przyrody grupuje i klasyfikuje systematyka botaniczna i zoologiczna; anatomja porównawcza wnika w głąb ustrojów i bada wewnętrzne urządzenia ich organizacji — fizjologja świata roślin i państwa zwierzęcego roztacza przed nami to bezgraniczne bogactwo pomysłów, wskazując, jak można czynności, składające się na obraz życia, prowadzić różnemi sposobami, różnemi drogami, aby szły do tego samego celu; oko histologa i embriologa, uzbrojone w mikroskop, daje świadectwo prawdzie, jak wielką jest natura w jej nawet najdrobniejszych tworach.

Ale i poza nauką o przyrodzie daje nam wiedza we wszystkich prawie swych gałęziach obrazy twórczości żywej materji. Czy ten obraz ponad nami w tej auli naszej najstarszej Szkoły Jagiellońskiej nie jest wspaniałem wspomnieniem aktu twórczości najgenjalniejszego w świecie astronoma, którego wydał polski naród, a którym chlubi się nasz Uniwersytet. Wszak wszystko, o czem mówi historia ludzkości, wszystko, co stanowi historję kultury, cała wreszcie humanistyczna część wiedzy omawia wyniki twórczości intelektualnej tego gatunku żywej materji, który się nazywa człowiekiem. Nie zawsze jednak twórczość znamionuje postęp. Pochód jej bywa ślepy, a przybrać może tak różne kierunki, że doprowadza czasem do zniszczenia dzieł, powołanych poprzednio do

bytu przez twórczość przyrody. Widać to w ustrojach, w których powstały nowotwory. Są to grupy cząstek żywej materji, obdarzone siłą twórczą większą niż u wszystkich innych elementów, wchodzących w skład ustroju. Ta nieskoordynowana, ta ponad miarę wybijająca akcja twórcza niweczy planowe dzieło twórczości, którem jest sam ustrój człowieka lub zwierzęcia. Widać to w historii powstawania nowych gatunków, które nie wytrzymały ogniowej próby przystosowania się do warunków świata zewnętrznego, a dziś o ich istnieniu świadczą tylko ich szczątki, ukryte w łonie ziemi lub w mule dna oceanów. Mnóstwo podobnych przykładów dostarcza nam przecież historia ludzkości. Wszakże owoce pracy twórczej całych pokoleń są zniszczone niejednokrotnie przez wybijające akty twórczości, które w wynikach swych dają obraz cofnięcia wstecz ewolucji ludzkości. Jesteśmy przecie świadkami tego rodzaju wybuchów opacznej twórczości tak strasznie druzgocącej szczęście i życie narodu rosyjskiego.

Chcąc zrozumieć pracę twórczą życia, trzeba poznać właściwości żywej materji, ujawniające się w biegu zjawiska życia poszczególnych pokoleń i na przelomie między następującymi po sobie generacjami.

Cechą charakterystyczną każdej żywej materji jest dążność do utrzymania stanu pierwotnego i prawidłowego biegu życia. Objawy tej dążności najłatwiej stwierdzić, gdy w ustroju powstaną zaburzenia.

Mnóstwo wpływów, szkodliwych dla żywej istoty, działa na organizm, który mimo skomplikowanej budowy stanowi całość harmonijną. Pod ich działaniem sprawność

narządów słabnie, składniki ustroju ulegają zniszczeniu. Jakże często np. drobnoustroje bakteryjne atakują organizm, a wtargnąwszy do niego, produkują rozmaite substancje chemiczne, zatruwające ustrój. Wechodzi on w stan nieprawidłowy — w stan chorobowy, czyli patologiczny i wtedy następuje wyczerpana praca organizmu w celu doprowadzenia go do pierwotnego stanu. Tę samą dążność organizmu do utrzymania swego pierwotnego stanu widać i w innych okolicznościach. Jeżeli przez proces chorobowy lub zabieg operacyjny organizm traci jedną nerkę, to funkcje jej podejmuje natychmiast druga i rozrasta się, jakby dążąc do skompensowania poniesionego ubytku. Pomimo jednak tych i całego szeregu innych klasycznych urządzeń, zmierzających do zatarcia śladu zaburzeń wywołanych, działanie szkodliwych czynników nie przechodzi bez wpływu. Cechą bowiem żywej materji jest sumowanie podnieć nawet znikomych, nawet takich, które leżą poniżej t. zw. progu pobudliwości, t. j. tego minimalnego natężenia podnieć, na które organizm odpowiada reakcją. Ale nawet te najslabsze czynniki to są też podniety, których ślad zostaje w żywej materji. Coraz nowe takie ślady przeżycia utrwalają się w żywej materji, zmieniając ją choćby nieznacznie, ale stopniowo coraz więcej i wprowadzając w ten sposób na drodze niemal fizjologicznej zaród śmierci ustroju. To też z biegiem przeżytych dni ustrój zmienia się: już on nie ten co dawniej, granice warunków życiowych zacieśniają się niejako dookoła niego, — inaczej reaguje na świat zewnętrzny, słabnie nieraz jego regulacyjna zdolność kompensacji pewnych uszkodzeń wewnętrznych, słabnie odporność ustroju na działanie wpływów zewnętrznych.

Organizm z młodego staje się starym — jak to mówimy w życiu codziennem i coraz bardziej zbliża się kres jego egzystencji. Ale twórczość przyrody nie dopuszcza, żeby razem ze starzejącym się ustrojem, który dobiega do momentu zagłady, zginął także typ danej żywej materji: do utrzymania ciągłości gatunku pozostaje jedna, niewyzyskana dotąd, czynność regulacyjna, która ratuje, jeśli nie daną cząstkę żywej materji, to cały ten kompleks właściwości, których on jest wyrazem. Tą czynnością regulacyjną jest zjawisko rozrodu, które jest zarazem najpotężniejszym aktem twórczości żywej materji. Zanim starość odbierze organizmowi jego pełną żywotność, wyodrębnia się ze związku składników ustroju grupa cząstek, które, żyjąc w organizmie, nie ulegają przemianom, jakie z wolna zawładnęły jego całością. W starzejącym się ustroju pozostaje ta grupa elementów wiecznie młodą: wśród zbiorowiska cząstek, zatracających zdolności twórcze, utrzymuje ona pełną moc twórczą. W niej żyje siła, mogąca wytworzyć z każdej takiej komórki cały organizm, siła, tworząca następne pokolenie, wyposażone we wszystkie niemal właściwości, które cechowały organizm rodzicielski. Elementy, które zapewniają ciągłość żywej materji, są to komórki rozrodcze.

W przyrodzie istnieją jedne takie ustroje, w których oddzielna grupa elementów może się sama odmłodzić i dać początek następnej generacji; w innych zaś organizmach są komórki specjalne, zgrupowane w t. zw. gruczołach płciowych. Do ujawnienia całej mocy twórczej tych elementów najczęściej potrzeba, żeby dwie takie komórki spotkały się i zlały w jedną całość, czyli, żeby

się dokonało zapłodnienie. Oddzielone od organizmu rodzicielskiego, rozwijają te zawiązki ustroju przed oczyma badacza długi łańcuch przemian, przekształceń postaciowych, przystosowań budowy do funkcyj, ten sam szereg zmian, który przeszły poprzednie pokolenia. Cykl życia osobnikowego powtarza się nieraz ze zdumiewającą monotonią przez długie szeregi pokoleń tego samego gatunku.

Obserwując zjawiska rozwoju, możemy badać zdolności twórcze cząstek tej żywej materji. Widzimy wtedy, jak one się zmieniają w postępie zjawisk rozwojowych. Ten rozwój bierze początek z jajka. Mówiliśmy powyżej, że jajko zapłodnione ma moc stworzenia w biegu rozwoju całego nieraz bardzo skomplikowanego ustroju, który może powstać z tej jednej komórki. Jajko dzieli się najpierw na dwie komórki potomne, które zwiemy blastomerami. Każdy blastomer, dzieląc się, tworzy znów dwa elementy potomne, a przez dalsze ich podziały powstaje cały stos komórek embrjonalnych.

Badacze zjawisk rozwoju postawili sobie za zadanie zanalizować moc twórczą tych elementów. Eksperymentalne klasyczne badania Roux'a nad rozwojem zarodka żaby miały rozstrzygnąć, czy np. w okresie dwu blastomerów każka komórka utrzymuje nadal zdolność twórczą jaja, czy ma tylko połowę tej mocy organizacyjnej, jaką tam było widać. Rozstrzygnąć miał o tem fakt, czy każdy z 2 blastomerów jest w stanie utworzyć cały ustrój tak, jak to czyni jajko, czy też moc twórcza ograniczona jest do zorganizowania już tylko połowy zarodka. Roux, nakłuwając blastomery rozpaloną igłą, niszczył jedną z dwóch komórek i otrzymywał w tem doświadczeniu zarodek połowiczny. Gdy zniszczenia jed-

nej komórki dokonywano w stadium 4 komórek, wtedy powstawał zarodek niecałkowity, któremu brakowało $\frac{1}{4}$ części.

Późniejsze jednak badania, prowadzone także na innym materiale, wykazały, że to ograniczenie zdolności twórczej w miarę postępu rozwoju nie jest zasadą o znaczeniu bezwzględnie ogólnem. Badania dalsze wykazały, że w pewnych warunkach nawet jeden blastomer żaby utworzyć może cały zarodek. U innych zwierząt jest to regułą. Driesch np. w swoich pracach, prowadzonych na zarodkach jeżowca, udowodnił, że tam trudno mówić o jakiejś mozaice twórczej, w której poszczególne cegiełki ciała zarodka zawierałyby moc stworzenia pewnych ściśle ustalonych odcinków organizującego się ustroju młodocianego. Przeciwnie nawet stwierdzono, że są zwierzęta, których wszystkie komórki w zarodku mają jednaką moc twórczą. W jakimkolwiek znajdują się ze spole, wynikiem ich twórczości będzie zawsze jednolita, planowo zbudowana, harmonijna całość. Badano też rozwój fragmentów zarodka. To też porównywując to, co powstało z odcinków zarodków z tem, co tworzy cały zarodek, nie widzimy nieraz różnicy jakościowej. Wprawdzie zarodek, stworzony z odłamka embrjona jest mniejszy, ale to jest tylko ilościowa, nie jakościowa różnica, czyli, że mniejsza ilość komórek stworzyła w tym przypadku więcej narządów, niż wtedy, gdy do akcji twórczej jest powołana całość. Wiadąc więc stąd, że w prawidłowym rozwoju zostaje zaktywowana niecała moc twórcza komórek, bo gdy one znajdują się tak, jak w naszym doświadczeniu, w warunkach nadzwyczajnych, wtedy stworzyć mogą więcej, niż produkują w warunkach zwyczajnych. — Tak więc rozwój,

biegnący w zwykłych warunkach, nie wyczerpuje całej twórczości żywej materji, zawartej w zarodku.

Tę analizę można posunąć jeszcze dalej, — można postawić pytanie, czy w zawiązku jaja mieści się cały przyszły zarodek, a poszczególne cząsteczki materjalne jaja mają ściśle określone przeznaczenie twórcze, wyznaczające niejako ich rolę w budowie przyszłych poszczególnych narządów ustroju. Ten sposób ujęcia rzeczy to hipoteza t. zw. preformacji albo ewolucji, bo ona przyjmuje, że ustrój istnieje niejako zwinięty w tem jajku, a potem już tylko dokonać się musi rozwój czyli ewolucja jego. Albo druga hipoteza: wszystkie cząsteczki jaja są pod względem twórczym równoważnościowe, a o kierunku ich działalności twórczej rozstrzyga położenie wewnętrzne cząsteczek wśród ich ogólnego zespołu, lub warunki zewnętrzne, które na nie oddziałują.

Ta druga hipoteza o wyznaczeniu kierunku akcji twórczej przez sytuację wewnętrzną i zewnętrzną cząsteczek to hipoteza epigenety.

Za daleko zaprowadziłoby nas rozpatrywanie tego długiego łańcucha wyników badań eksperymentalnych, które prowadzono nad zagadnieniami zjawisk twórczości. Powiemy krótko, że dzisiejsze pojęcia ujmują rozwój zarodków, jako ewolucję epigenetyczną i, nie zaprzeczając pewnej predyspozycji cząsteczek żywej materji zarodkowej, uznają doniosłe znaczenie czynników epigenetycznych, tj. sytuacji wewnętrznej cząsteczek i wpływu świata zewnętrznego.

Jakkolwiek bądź rozumieć będziemy czynniki, kierujące działalnością twórczą żywej materji w biegu roz-

woju osobnikowego, to jednak musimy stwierdzić, że natężenie twórczości słabnie w miarę, jak postępuje rozwój. Życie musi nie tylko tworzyć, ale stworzoną materję zorganizować dla dobra całości ustroju. W tej akcji organizacyjnej elementy dochodzą do pewnego przystosowania się do funkcji, która im przypada w udziale w zarysowującym się wyraźnie wśród ustroju podziale pracy pomiędzy składniki organizmu. Dokonywa się więc różnicowanie cząsteczek tworzącego się ustroju, a w miarę tego różnicowania elementów słabnie działalność twórcza; w biegu życia zużywają się dane cząsteczki żywej materji tak, że ustrój musi je zastępować świeżo stworzonymi i to stanowi nowy objaw twórczości, która tu ma wyraz w t. zw. regeneracji fizjologicznej.

Jeszcze wybitniej ujawnia się ta twórczość w aktach regeneracji, polegającej na odtwarzaniu części ustroju zniszczonych lub usuniętych sztucznie z zespołu składników organizmu. Wiadomo każdemu z nas, że u wielu zwierząt odrastają odcięte odnóża lub ogon, czasem nawet trzewia lub duże partje organizmu. To zjawisko regeneracji jest jednym z bardzo powszechnych zjawisk twórczości żywej materji. Wszakże w każdym prawie gojeniu się ran jest częściowa choćby regeneracja. Co wyzwała ten objaw twórczości, zdążający również do przywrócenia stanu pierwotnego w ustroju, który doznał uszkodzenia — tego dziś napewno nie wiemy; może to jest następstwem urazu, może wynikiem braku poprzednio istniejącego sąsiedztwa, może reakcją na działanie pewnych substancyj, produkowanych przez komórki na zranionej powierzchni.

Kierunek twórczości regeneracyjnej określa w za-

sadzie jakoś narządu, który był odcięty, a którego od-
tworzenie przywraca harmonijną całość ustroju. Czasem
jednak działalność twórcza myli się i powstaje inny na-
rząd niż ten, który odjęto. Herbst stwierdził np., że
w pewnych warunkach w miejscu odciętego oka wytwa-
rza się u skorupiaków czułek.

Zjawisko regeneracji ma już bardzo rozległą lite-
raturę, ale to jest zakres pracy tak olbrzymi, z tylu za-
gadnieniami biologii złączony, że w nim ciągle można
czynić wspaniale odkrycia.

Dalszym niejako ciągiem twórczości rozwojowej
i twórczości regeneracyjnej jest zjawisko wzrostu. Wzro-
stem nazywamy trwale powiększenie objętości pewnej
cząstki żywej materji. Może on odbywać się przejściowo
drogą pobierania wody, na koszt której zwiększa się
objętość; potem wzrasta najczęściej żywa materja drogą
przybytku tych substancyj, które są jej składnikami.
Istotną podstawą wzrostu jest przemiana materji, przy-
czem z pobranych cząstek pokarmu żywa materja buduje
własne ciało ze wszystkimi nieraz bardzo skompliko-
wanymi składnikami chemicznymi.

Obrazem twórczości, chociaż innego może nieco
typu są nowotwory, pojawiające się w organizmie, które
są jakimś szczególnem wyzwoleniem twórczości pewnych
grup elementów komórkowych. Ta twórczość może przy-
brać takie rozmiary, że chwieje i burzy się cała równo-
waga, zachodząca między tkankami ustroju, równowaga,
która jest podstawą utrzymania harmonji w budowie i funk-
cjach organizmu. Komórki uprzywilejowane rozrastają
się na niekorzyść całości ustroju, a w szalonym pędzie
wzrostu i rozmnażania zabierają one substancje pokar-

mowe innym elementom. Organizm zostaje jakby ogłódzony: rozrostu nowotworu nie hamują sąsiednie tkanki i narządy. Znanem jest każdemu lekarzowi, że nowotwór jest w stanie przerwać i naczynia i wywołać krwotoki, że może zacieśniać przewody i czynić je niedrożnymi, wreszcie nadzerać narządy nawet tej konsystencji, co kości. Wszystko to dzieje się dzięki niezmiernej twórczości tych komórek.

Co jest jej źródłem? Czy są to drobnoustroje parasorzytnicze lub produkowane przez nie toksyczne substancje, które działając na komórki, wywołały ten nieskoordynowany wybuch twórczości żywej materji, czy są to zbląkanane elementy wśród labiryntu komórek składających się na budowę ustroju, które zachowały charakter embrjonalny i wszystkie właściwości twórcze komórek zarodkowych, czy może wywołują ten akt buntu twórczości podniety specjalne zewnętrzznego świata — być może na predestynowane do tego komórki.

Odpowiedzi na to pytania szuka dzisiejsza patologia i to nietylko pod wpływem dążności umysłu ludzkiego do badania i poznawania, ale i ze względów praktycznych. Gdyby się udało wykryć czynniki, wyzwalające bezładną twórczość komórek nowotworowych, gdybyśmy zbadali przyczyny, będące podstawą wtargnięcia świeżo wybujałych elementów na teren, który jest jakby cudzą własnością, gdyż własnością innych narządów, to możeby się udało tę twórczość opanować, zahamować lub ograniczyć. W ten sposób ludzkość mogłaby choć w części bronić się przed tym strasznym wrogiem jej długowieczności, jakim jest nowotwór. Może się jednak uda dotrzeć wcześniej do tego zagadnienia z innej strony, może ba-

dania działania na nowotwory czynnikami radiologicznymi, których wyniki są coraz bardziej zachęcające, zdolają rzucić światło na istotę zjawiska wyzwolenia twórczości, nie ujętej w żadne karby.

Ale człowiek nie zadawalnia się poznaniem twórczości żywej materji w biegu życia indywidualnego jednej generacji i chciałby w zjawiska te wniknąć głębiej, poznać ich istotę. Jako materiał do tych badań obrano dwa działy zjawisk twórczości: twórczość w czasie rozwoju embrjonalnego i zjawisko wzrostu. Jeden z najgenialniejszych biologów naszego stulecia, zmarły przed paru miesiącami, prof. Loeb, którym jako swoim członkiem chlubiła się nasza Akademja, postawił sobie za zadanie zbadać istotę podniety rozwojowej, tego wspaniałego zjawiska uruchomienia mocy twórczej, drzemiącej w jajach, która doprowadza tę jedną, nieraz gołem okiem niewidzialną lub ledwie dostrzegalną komórkę do stworzenia niezmiernie skomplikowanej, a precyzyjnie pracującej maszyny, jaką jest organizm zwierzęcy. Jego długoletnie, bogate w rezultaty badania, prowadzone w laboratorjach i stacjach zoologicznych Ameryki, wykazały, że przy uruchomieniu mocy twórczej dokonywuje się w tej cząstce żywej materji szereg przemian chemicznych, przy których produkowane są ciała, zmieniające następnie także fizyczną naturę żywej substancji. Przemiany chemiczne doprowadzają do powstawania syntetycznego pewnych związków, które nawet w organizacji budowy komórek mają swój wyraz. Zmienia się wtedy z biegiem rozwoju stosunek ilościowy między plazmą a jądrem, temi elementarnymi składnikami komórek embrjonalnych i jesteśmy świadkami transformacji substancji plazmatycznej

w substancję jądrową. Powstające w okresie tych przesunięć stosunku plazmo-jądrowego napięcie między składnikami wyzwała podziały komórkowe, które są już jednym z aktów wykonawczych twórczości żywej materji.

Drugi teren badań nad twórczością żywej materji to zagadnienie wzrostu. Dawniejsze badania Schapera, Davenporta, Białaszewicza wskazywały na niezmiernie znaczenie dla wzrostu pobierania wody przez żywą materję, ale najważniejsze są wyniki prac Robertsona, prof. w Adelaide College w Australji, z ostatnich dwu lat nad prawami biegu wzrostu. Zakreślone niesłychanie szeroko, gdyż obejmują wzrost roślin, zwierząt i człowieka, badania te wykazują, że bieg zjawiska wzrostu stosuje się dokładnie do praw reakcyj chemicznych monomolekularnych, wyrażonych w równaniach znanych z chemji fizycznej. Chemiczna natura tych zjawisk twórczości jest tu wyraźnie zaznaczona.

Tyle co do działalności twórczej żywej materji, ujętej w okres trwania jednego pokolenia. Ale teraz spojrzmy na cały długi, długi nieraz tak, jak trwanie życia na ziemi, łańcuch idących po sobie pokoleń. Rozważając cykl ciągłości żywej materji, który nie ustaje dzięki jej właściwościom twórczym, przychodzi człowiekowi na myśl pytanie, czy to powtarzanie się okresów życia odbywa się przez całe wieki z jakąś bezwzględną tożsamością, czy generacja, którą tworzy pokolenie poprzednie, jest czemś zupełnie takim, jakim był ich ustrój macierzysty lub ustrój przodków, który żył przed tysiącami lat, czy też może jednak wytwarzają się w ciągłości życia różnice między pokoleniami tak, że w ich istnieniu wyczuwa się postęp lub cofnięcie się w orga-

nizacji gatunkowej. Ale ten postęp lub to uwstecznienie organizacji mogłoby mieć znaczenie ewolucyjne, a więc byłyby czemś dla zasad rozwoju trwałem, byłyby wyrazem szczepowej twórczości, gdyby można było stwierdzić, że się te zmiany utrzymają i w następnych generacjach, czyli że są dziedziczne.

Badania ubiegłego wieku, zapoczątkowane przez Lamarck'e'a i Darwina, ujęte w teorię descendencji, ustaliły w ostatnich dziesiątkach lat ponad wszelką wątpliwość, że żywa materja nie ogranicza się w swej twórczości do odtwarzania ścisłego obrazu pokolenia poprzedniego, ale tworzy często coś nowego, coś co oznacza zmianę biegu organizacji lub właściwości fizjologicznych danego gatunku, co jest objawem zmienności, a jeśli się utrwali, w dalszych pokoleniach, wyrazem ewolucji szczepowej.

Na tej właściwości twórczej opiera się powstawanie całego bogactwa form w przyrodzie żyjącej, — to objaśnia wymieranie gatunków, które żyły w czasach odległych, na tem opiera się tworzenie nowych gatunków, których historia minionych wieków nie znała. Mamy tu na pozór antytezę: wymieranie i powstawanie na nowo. Zjawisko to stanie się jednak jasnym, gdy pomyślimy, że zmienność jest niemal ślepa, że prowadzi ona rozwój w różnych kierunkach, z których jedne mogą nowopowstałej formie dać przywileje w życiu, inne muszą ją upośledzić i być podstawą zagłady. Wtedy owoc twórczości żywej materji, ta nowa cecha gatunkowa, przepada bez śladu i bez wspomnienia. Badania nowszych lat wprowadziły analizę bliższą całej zmienności twórczej, — okazało się, że może

ona mieć charakter ilościowy lub jakościowy, lub nawet oba te typy mogą się kombinować ze sobą. Zmiany ilościowe widzimy, gdy się części organizmu lub narządy poszczególne zwiększają lub zmniejszają, albo gdy wzmacnia się lub słabnie natężenie funkcji fizjologicznej danego narządu. Ten typ zmienności nie może jednak, w myśl nowszych poglądów zmieniać zasady organizacji danego gatunku, bo one wahają się dookoła średniego natężenia, które stale wykazuje największa liczba osobników.

Lecz prócz tego typu zmienności ilościowej i typu zmienności tzw. teratologicznej, tworzącej potworności rozwojowe, które nie mają żadnej trwałej wartości ewolucyjnej, mamy inny typ, zanalizowany bliżej przez holenderskiego botanika de Vriesa, który nazywamy mutacją, a który ma niepospolite w biologji znaczenie. W długim jednostajnym szeregu pokoleń, w którym monotonję powtarzających się postaci urozmaicają tylko ilościowe różnice wahań się zmienności, zaczyna się nagle okres gwałtownych zmian. Zmiany te mają nie tylko ilościowy, ale i jakościowy charakter: obejmują częstokroć równocześnie większą liczbę narządów, pojawiają się naraz w wielu osobnikach tego samego gatunku i doprowadzają do utworzenia nowych gatunkowo form. Ten okres trwa przez czas ograniczony: rozpoczął się nagle, jak wybuch zagasłego wulkanu i po pewnym okresie działalności kończy się, podobnie jak stygnący wulkan przestaje wybuchać. Ale taki wybuch twórczości żywej materji danego gatunku wystarcza, żeby wzbogacić żywą przyrodę w nowe postacie, doprowadzić do stworzenia nowych gatunków.

Tej całej twórczej pracy żywej materji dokonywa przyroda przez pewną zmienność w obrębie najdrobniejszych zawiązków w plazmie rozrodczej, tzw. genów, które są podstawą rozwoju cech wrodzonych organizmu, ujawniających się niezależnie od czynników, działających na indywidualne życie danego pokolenia wprost w biegu jego rozwoju.

I znów staje przed nami pytanie: dlaczego? Dlaczego te zawiązki, które produkowały przez dziesiątki tysięcy generacyj stale to samo, dziś nagle produkują nowe gatunki. Sama produkcja nowych generacyj jest już aktem twórczości, ale zmienność, ujawniająca się w tej produkcji, jest dalszym wyrazem twórczości. To jest twórczość w twórczości. Zmienność tę można ujmować jako niedokładną dziedziczność, jako pewne zmylenie w dziedzicznym odtworzeniu obrazu poprzedniej generacji. Badania, zwłaszcza T o w e r a, prowadzone w tym kierunku nad owadami, przechodzącymi taki okres mutacji, wskazywać się zdają, że w pewnym ściśle określonym stadium produkcji elementów rozrodczych komórki te są wrażliwe na wpływy warunków zewnętrznych, a reakcją ich niekiedy mogą być zmiany w zawiązkach, które ujawnią się, gdy zacznie się ich rozwój. Badania w tym dziale są dopiero w pierwszym zawiązku. Są też autorowie, którzy starają się objaśnić mutacje wprowadzeniem przy krzyżowaniach pewnych czynników; wyzwalających długo w ustroju utajone, drzemiące w plazmie rozrodczej zawiązki cech, które kombinują się z innymi stale ujawnianymi w szeregu pokoleń.

Są to dopiero próby wyjaśnienia tego działu twórczości.

To, co mówiłem dotąd o zmienności szczepowej, odnosiło się do powstawania cech t. zw. wrodzonych, cech, które powstają niejako na przelomie między jedną a drugą generacją. Ale jest jeszcze inne źródło twórczości, które tworzy cechy już nie wrodzone, ale nabyte w życiu indywidualnym danego pokolenia. Źródłem powstawania tych cech jest plastyczność żywej materji.

Wpływy świata zewnętrznego, na które żywa materja reaguje, a więc wpływy mechaniczne, termiczne, świetlne, elektryczne, chemiczne mogą być czynnikami przekształcającymi. Dalej używanie lub nieużywanie organu, a więc to, co się w życiu codziennym nazywa ćwiczeniem, czy wprawą, odgrywa niesłychanie wybitną rolę w udoskonalaniu narządów, w koordynowaniu pracy grup mięśniowych, wytwarzaniu większej drożności pewnych torów nerwowych, co zarówno w czynności ruchów, jak w różnych innych czynnościach, czy to odruchowych, czy to psychicznych, np. w pracy myślenia, odgrywa pierwszorzędną rolę. Te cechy nieraz nowe, niejednokrotnie różniące zasadniczo dane pokolenie od generacji rodzicielskiej, są cechami, których nie nazwiemy wrodzonymi. Te cechy w plastycznej żywej materji wyrzeźbiło życie — są to cechy tzw. nabyte, czy to przez pracę danego pokolenia, czy wskutek działania nań czynników świata zewnętrznego. Wszystko czego się człowiek nauczy, cały wynik wychowania, wpływu kultury, cała sprawność w pracy i w myśleniu, wszystko co w życiu wniosło doświadczenie przeżycia, każda choroba i jej skutki — to wszystko są następstwa plastyczności żywej materji, to są cechy nabyte. Objawy te zmienności,

oparte na plastyczności żywej materji, kombinować się mogą ze zmiennością wrodzoną. Mówi się np., że geniusza stwarza czas. Niema wątpliwości, że biologicznie biorąc, mamy tu do czynienia z osobnikami, u których jako wrodzona cecha zmienności powstał odmienny nieco podkład psychiczny, na którym łatwiej w życiu indywidualnem osobnika rzeźbił świat zewnętrzny i pewne duchem czasu stworzone warunki wewnętrzne obraz psychiczny osobnika szczególnie uzdolnionego do pracy twórczej. Tym osobnikom zawdzięcza nieraz ludzkość wiekopomne dzieła postępu, ich owoce pracy są w innych przypadkach skarbem, chlubą, drogowskazem życia narodów, które ich wydały.

Czy jednak właściwości, które powstały w życiu indywidualnem, są wyłączną własnością danego pokolenia, czy ich istnienie kończy się z życiem danej istoty i nie ma nic wspólnego z ciągłością gatunkową żywej materji. A może przeciwnie dorobek indywidualnego życia danego pokolenia staje się własnością całego gatunku, a trwałość owoców takiej twórczości jest zagwarantowana przez dziedziczność? Dyskusja nad tym problematem trwa już blisko wiek czasu. Jak wiadomo, przyjmowano dawniej, że to, co ustrój nabył w biegu życia, przechodzi ze składników ciała przez komórki rozrodcze na potomstwo. Zwrotem w tem pojmowaniu była praca Weismana, który wykazał, że komórki rozrodcze mają w zespole składników ustroju stanowisko zupełnie wyodrębnione. Są czynniki świata zewnętrznego, które w życiu indywidualnem osobnika, oddziaływując na grupy komórek ciała, wywołują w ustroju pewne zmiany. Jeżeli one nie działały bezpośrednio także na komórki rozrodcze, to

zmiany, wywołane w ustroju, nie przenoszą się na potomstwo. Dlatego to ubytki np. narządów lub całych części ciała, wywołane przez urazy zewnętrzne, jak np. okaleczenia, odcięcie kończyny itp., nie są dziedziczne. Natomiast np. zmiany termiczne środowiska życia, które sięgać mogą aż do plazmy rozrodczej, mogą spowodować zmiany, przenoszone dziedzicznie. Tak więc niektóre zmiany, nabyte pod wpływem czynników klimatycznych w życiu indywidualnem, mogą mieć znaczenie ewolucyjne.

Razem z życiem osobnika ginie jednak mnóstwo tych zmian, które się pojawiają wskutek plastyczności żywej materji i nie są cechami wrodzonymi, tylko nabytymi, wskutek czego wpływy nie dosięgają plazmy rozrodczej, a powstają przez oddziaływanie na komórki ciała.

Przy rozmyślaniu nad tem mimowoli stawia się pytanie, czy to jest dobrze dla życia ludzkiego i korzystnie dla kultury i szczęścia ludzkości, że cechy, które nie mają charakteru wrodzonych, ale które w biegu życia zdobył organizm, mają trwanie ograniczone do pokolenia, które je nabyło? — Trudna jest na to odpowiedź. Pewno, że obraz świata byłby inny, gdyby cechy nabyte dziedziczyły się. Iluż to np. ludzi wkłada pracę całego swego życia w dorobek intelektualny. Ten dorobek jest wyłączną właściwością danego pokolenia; dziedzicznie w biologicznem znaczeniu przekazać go swoim potomkom nie można. Dzieła umysłu ludzkiego mogą mieć zapewnioną trwałość i korzystać z nich mogą następne pokolenia, jeśli to same ze źródeł pozostawionych nabędą, ale umiejętność pracowania, nabyte doświadczenie, wyrobienie, wprawę, — to wszystko trzeba zdobywać na nowo, podejmować na nowo cały trud życia, walkę, która

jest jego treścią i to nieraz poto, ażeby się załamać w połowie drogi, którą nasi przodkowie przebyli.

Natura jest jednak konsekwentną. Jeżeli nie pozwoli korzystać z dorobku poprzedniego pokolenia, jeżeli życie nowej generacji nie jest dalszym ciągiem biegu życia poprzedniej, ale własną samoistną drogą, na którą wstąpiła wyposażona w te same cechy wrodzone, to nowa generacja nie ponosi też ciężarów, które nieraz obarczały życie poprzedniej. Choroby np. nie są niezem innym, jak cechą nabytą przez organizm. Gdyby cechy nabyte były dziedziczne, wtenczas organizm chory rodziłby tylko chore osobniki. Dziś wiemy, że można dziedziczyć usposobienie do choroby, że rozwijający się organizm może nawet jeszcze w okresie rozwoju zakazić się, ale choroby tego kompleksu zmian patologicznych w biegu czynności życiowych nie odziedziczy. Jakiem to jest błogosławieństwem dla każdej nowopowstałej istoty, że ona nie przychodzi na świat obciążona dziedzictwem nieszczęścia, dziedzictwem cierpienia, klątwą upośledzenia życiowego. Przy odziedziczonym usposobieniu do choroby można jej przez odpowiednie uregulowanie życia unikać; gdyby jednak dziedziczyło się samą chorobę, to los pokolenia, zrodzonego z rodziców chorych, byłby zgóry zdecydowany.

Widzimy zatem, że natura, utrzymując ciągłość żywej materji, oraz ciągłość właściwości fizjologicznych gatunków, gwarantuje pokoleniom indywidualność i pewną autonomję życiową. Tę indywidualność wzmacnia właściwość zmienności, o której mówiliśmy powyżej. Wszystko to odnosi się naturalnie tak samo do żywej materji, którą tworzy organizm ludzki, do zbiorowisk ludzkich, złączonych pewnemi węzłami, zbiorowisk, które

zowiemy narodami. Każde pokolenie wnosi pewne własne, ściśle indywidualne cechy, pewne swoje własne aspiracje i dążenia i chce je wprowadzić w czyn, o ile mu na to życia starczy. Czasem to życie jest za krótkie na wykonanie choćby części zakreślonego zadania. Nie raz coś je przerywa w połowie dni danego pokolenia, a wtedy plan zostaje niedokończony i następna generacja podejmuje go, albo też i nie. Ale i tu widzimy błogosławione owoce niedziedziczenia cech nabytych w życiu. Wszak niezawsze świat zewnętrzny rzeźbi w życiu indywidualnem żywej materji cechy, sprzyjające rozwojowi danego gatunku, danej rasy, czy też danego narodu. W naszym np. życiu narodowym kilka pokoleń przeżyło w niewoli, na cudzą odpowiedzialność, bez poczucia posiadania własnych praw, własnej ojezyny, bez możności budowania swojej przyszłości i organizowania pracy twórczej, na której dziełach pokolenie następne opierałyby swój byt. Wszystko to wytworzyło w nas szereg cech niekorzystnych dla twórczości życia, cech, które zowiemy wadami, a które prognozę przyszłości stawiają w ciemnych barwach, a potem przyszła wojna, która spotęgowała te wady i stworzyła nowe jeszcze cięższe obarczające nasze pokolenie. Lepiej jest, że ich nie możemy przekazywać dziedzicznie potomstwu. Niech cechy, nabyte przez przeszłe pokolenie w ich ciężkiem a nienormalnem życiu, nie krępują przyszłości, która stoi przed naszą młodzieżą i naszym narodem. Niech pokolenia, które przyjdą nie obarczone na szczęście dziedzictwem wad, nabytych w latach niewoli, przyjmą z dziejów naszego narodu, jako cechę nabytą, pamięć naszej świetnej przeszłości w ubiegłych wiekach, hart w przetrwaniu przeszło stuletniej

niewoli, odporność i siłę w utrzymaniu poczucia narodowego, niech świętą dla nich pozostanie nasza narodowa tradycja, ale niech podejmą cały trud życia indywidualnego na nowo, jak dyktują biologiczne prawa. Odrodzone w poczuciu wolności, wychowane w pełni szczęścia posiadania własnej ojczyzny, niech nowe pokolenie wprowadzi w życie nowe pierwiastki twórczości, które wypłyną z ducha czasu i ukochania Ojczyzny.

Nagrody.

Walne Zgromadzenie członków czynnych Polskiej Akademji Umiejętności w dniu 17 czerwca 1924 przyznało następujące nagrody:

I. Nagrodę z fundacji ś. p. Erazma i Anny małżonków Jerzmanowskich przyznano p. Stanisławowi Smolce, prof. Uniwersytetu w Lublinie, za całą działalność naukową.

II. Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło historyczne przyznano p. Abdonowi Kłodzińskiemu, prof. Uniwersytetu w Poznaniu, za pracę „*O Archiwum Skarbcza Koronnego na Zamku krakowskim*“.

III. Nagrodę z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego za dzieło malarskie przyznano p. Fryderykowi Pautschowi za obraz olejny „*Topielec*“.

IV. Nagrodę z fundacji Feliksa Jasińskiego i Witolda Łozińskiego, które w myśl statutów mogą być połączone, przyznano p. Józefowi Klussowi za trzy autolitografie z Teki motywów krakowskich, a mianowicie: 1) *Wschód księżycy w pełni nad Błoniami*, 2) *Kościół N. P. Marji w mgle i śniegu*, 3) *Kaplica Zygmuntowska ze złotą kopułą*.

SPRAWOZDANIA I WNIOSKI

co do nagród z fundacji ś. p. Probusa Barczewskiego, oraz z fundacji Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

1. Nagroda za pracę historyczną z fund. Barczewskiego.

Rok ubiegły nie był obfity w monografie historyczne większych rozmiarów, które wchodziłyby w rachubę przy przyznaniu nagrody z fundacji ś. p. Barczewskiego. Komitet, wybrany dla przygotowania wniosków co do nagrody, po naradach postanowił jednomyślnie przedstawić do niej dzieło prof. Abdona Kłodzińskiego p. t. *O Archiwum*Skarbcu Koronnego na Zamku krakowskim.*

Wiadomości, jakie dotąd posiadała nauka o zasobach i losach tego tak ważnego archiwum, były bardzo skąpe; tylko jedną większą pracę poświęcono dawniej genezie tego archiwum. Prof. Kłodziński objął w swej pracy całokształt kwestji, rozpatrzył krytycznie poglądy na powstanie tego archiwum, przedstawił dokładnie jego dalsze dzieje aż do wywiezienia do Rosji w r. 1794, oraz wyświetlił w sposób przekonujący sprawę poszczególnych zasobów, które wchodziły w skład archiwum, dużo nowego na nią rzucając światła. Pracę swoją oparł na bardzo starannie zebranym materiale, w znacznej mierze rę-

kopiściennym, pierwszy wyzyskał dla tej pracy wszystkie inwentarze archiwum.

Jedynie dla XVIII wieku nie zużytkował autor kilku źródeł z Archiwum Głównego w Warszawie, przez co niektóre twierdzenia będą może musiały ulec rewizji. Trudno zrozumieć, dlaczego autor pominął przy badaniu kwestji oryginały dokumentów, niegdyś znajdujących się w Archiwum Skarbcza Koronnego, które są obecnie przechowywane w Muzeum ks. Czartoryskich w Krakowie. Autor wykazuje wielką dbałość o ścisłość i dokładność, aż przesadną, przez co praca stała się nieco za rozwlekła. Drugorzędne to jednak usterki tej najobszerniejszej z wcale licznych prac o dziejach naszych dawnych archiwów; do wyników badań autora bardzo niewiele będzie już można dodać. Z tych względów Komitet tę pracę uchwalił przedstawić do nagrody im. Barczewskiego za najlepszą monografię z zakresu historii polskiej.

2. Nagroda za dzieło malarskie z fund. Barczewskiego.

Członkowie Komitetu nagrody im. ś. p. Probuse Barczewskiego za najlepsze dzieło malarskie, wystawione w Krakowie w ciągu roku 1923, postanowili jednomyślnie przedstawić Polskiej Akademji Umiejętności wniosek, by przyznać tę nagrodę panu Fryderykowi Pautschowi za obraz olejny „Topielec”. Wniosek ten motywują jak następuje:

Obraz pana Fryderyka Pautscha jest utworem bardzo szlachetnym i przemyślanym tak pod względem całości, jak i szczegółów. Dzieło skonstruowane tektonicznie w duchu dawnych mistrzów malarstwa, odznacza się zacięciem dekoracyjnym, przejawiającem się słabem ak-

centowaniem trzeciego wymiaru i delikatną, a z całością nader szarmonizowaną stylizacją krajobrazu. Powaga, skupienie, podniosły nastrój oraz refleksyjne opanowanie uczucia, jakie w dużej mierze zawarte jest w tym dziele, owianem technieniem szczerej poezji, stawiają obraz p. Pautscha w rzędzie bardzo poważnych i głębokich utworów malarstwa polskiego.

3. Nagrody z fundacyj Feliksa Jasieńskiego i Witolda Łozińskiego.

W myśl równobrzmiących statutów powyższych fundacyj nagrody, które mogą być połączone, mają być przyznane za najlepsze dzieło z zakresu rzeźby, grafiki lub muzyki. Członkowie wybranego w tym celu Komitetu przedstawiają Polskiej Akademji Umiejętności na podstawie jednomyślnie powziętej uchwały wniosek o połączenie powyższych nagród i przyznanie ich p. Józefowi Kłusowi za 3 autolitografje z Teki motywów krakowskich, wydanej przez niego w r. 1923, a mianowicie za: 1) Wschód księżycy w pełni ponad Błoniami, 2) Kościół N. P. Marii w mgle i śniegu, 3) Kaplica Zygmuntońska ze złocistą kopułą.

SPRAWOZDANIE
ZE STANU I UŻYCIA FUNDUSZÓW
ZA ROK 1923.

(7 tablic).

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

FUNDUSZ OBROTOWY (WSPÓLNY).

PRZYCHÓD

TABLICA I.

ROZCHÓD

D O T A C J E			Przedmiot	W Y D A N O			Przekroczenie	Oszczędność
ze Skarbu Państwa	Inne	Razem		Szczegółowo	Razem	Kategorie		
w milionach marek polskich			w milionach marek polskich			w milionach marek polskich		
15,200		15,200	I. Wydatki administracyjne.					
			1. Płace i wynagrodzenia	540,049		524,849		
1,—		1,—	2. Diety	8,725		7,725		
1,—		1,—	3. Kancelarja i ekspedycja:					
			Potrzeby kancelaryjne	63,993				
			Druki administracyjne	8,365				
			Porta i frachty	65,419	137,777	136,777		
1,—	0,108 ¹	1,108	4. Porządki domowe i wydatki nieprzewidziane:					
			Drobne wyd. na porządki domowe	5,468				
			Ubezpieczenia	0,475				
			Wynagrodzenia dodatkowe i wydatki nieprzewidziane	18,611				
			Naprawy	13,402	37,956	36,818		
6,800		6,800	5. Opał i światło:					
			Oświetlenie	138,438				
			Opał	630,693	769,131	1.493,638	762,331	
25,—	0,108	25,108	II. Wydatki naukowe.				1.468,530	
30,500	0,496 ¹	30,996	6. Biblioteka:					
			Kupno książek	0,546				
			Oprawa	19,657				
			Naprawy i drobne wydatki	3,250				
			Płace pomocników	7,185	30,638		0,358	
8,—		8,—	7. Sprawozdania i Rocznik:					
			Druk i broszurowanie	9,514				
			Redakcja	0,160	9,674	1,674		
23,—		23,—	8. Komisja antropologiczna:					
			Sekretarz	0,014				
			Kustosz	0,900				
			Pomocnik kustosa	54,364				
			Druk	72,366				
			Przekroczenie z r. 1922	0,120	127,764	104,764		
	0,001 ¹	0,001	9. Encyklopedia Polska:			168,076	0,001 ²	
86,500	0,605	87,105			1.661,714	1.574,968	0,359	

¹ Oszczędność z r. 1923.

² Od Tow. Wzaj. Ubezp. zwrot ubez. kwoty.

³ oraz K 18.000 — 4 1/2% listy zast. Banku Krajowego.

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

FUNDUSZE WYDZIAŁÓW.

WYDZIAŁ I i II.

TABLICA II.

WYDZIAŁ III.

DOTACJE			Wydano	Przekroczenie	Oszczędność	DOTACJE			Wydano	Przekroczenie	Oszczędność	
ze Skarbu Państwa	Inne	Razem				ze Skarbu Państwa	Inne	Razem				
w milionach marek polskich			w milionach marek polskich			w milionach marek polskich			w milionach marek polskich			
23,592		23,592				79,—		79,—				
			1. Publikacje Wydziału I.					1. Publikacje Wydziału.				
			Sekretarz	0,412				Sekretarz	0,550			
			Honorarja	0,150				Subwencja	8,500			
			Druk i broszurowanie	91,601				Druk i broszurowanie	623,279			
			Przekroczenie z r. 1922	0,060	92,223	68,631		Tablice i ryciny	64,046			
26,874	0,497 ² 14,— ⁴	41,371	2. Publikacje Wydziału II.					Honorarja	21,090	717,705	638,705	
			Druk i broszurowanie	417,243	417,580	376,209	89,800	Przekroczenie z r. 1922	0,240			
			Sekretarz	0,337				2. Komisja fizjograficzna.				
23,692		23,692	3. Komisja historii sztuki.					Subwencje	22,—			
			Przekroczenie z r. 1922	1,508				Druk	372,681			
			Sekretarz	0,112				Przekroczenie z r. 1922	0,172			
			Dyrektor wydawnictw	0,206				Muzeum:				
			Reprodukcje i odpisy	0,819				Kustosza	6,—			
			Druk i broszurowanie	448,967	458,120	434,428		Sekretarz	0,500			
			Drobne wydatki	0,004				Potrzeby muzealne	16,215			
			Inwentaryzacja zabytków	6,504				Nadzwyczajne wydatki muzealne	24,518	442,086	352,286	
52,822		52,822	4. Komisja literacka.					3. Komisja historii nauk matemat.-przyrodn.			3,—	
			Przekroczenie z r. 1922	0,797	25,797	27,025	3,—					
			Klisyze	25,—								
9,241		9,241	5. Komisja językowa.									
			Druk	33,489								
			Honorarja	15,096	49,575	40,334						
			»Język Polski« subwenc.	0,490								
			Przekroczenie z r. 1922	0,500								
10,064		10,064	6. Komisja filologiczna.									
			Honorarjum		0,154	9,910						
5,093		5,093	7. Komisja orientalistyczna.									
			Oprawa książek		0,362	4,731						
8,032	0,007 ²	8,039	8. Słownik staropolski.									
			Redakcja		7,982	0,057						
6,990		6,990	9. Bibliot. pisarzy polsk.									
			Druk		192,885	185,895						
54,880	0,005 ¹	54,885	10. Komisja historyczna.									
			Honorarja	17,765								
			Druk i reprodukcje	248,494	266,426	211,541						
			Dyrektor wydawnictw	0,162								
			Sekretarz	0,001								
			Drobne wydatki	0,004								
14,280		14,280	11. Komisja prawnicza.									
			Dyrektor wydawnictw	0,122								
			Druk	11,971	14,133	0,147						
			Honorarja	2,040								
6,011		6,011	12. Komisja filozoficzna.									
			Przekroczenie z r. 1922	0,063	1,563	4,448						
			Honorarjum	1,500								
21,400	0,001 ²	21,401	13. Komisja Kwartalnika filozoficznego.									
			Druk		247,874	226,473						
	1,202 ²	1,202	14. Komisja Słownika łaciny średniowiecz. w Polsce.									
			Papier		0,100	1,102						
27,200		27,200	15. Komisja Atlasu historycznego.									
			Przekroczenie z r. 1922	0,415								
			Współpracownicy	28,500	41,571	14,371						
			Dyrektor	10,480								
			Druk i przybory	2,176								
6,528		6,528	16. Biuletyn Wydziału I i II.									
			Redaktor	0,135	3,064	3,464						
			Honorarja	0,252								
			Druk	2,273								
			Przekroczenie z r. 1922	0,404								
18,800		18,800	17. Ekspedycja Wileńska.									
			Awans z r. 1922 (Tabl. III)	0,043	18,799	0,001						
			Honorarja	1,193								
			Fotografie	0,063								
			Koszta podróży	17,500								
315,499	15,712	331,211			1.838,208	1.557,882	50,885	171,800		1.159,791	990,991	3,—

¹ Od fund. ks. Pruszkowskiego.

² Oszczędność z r. 1922.

³ Od prof. Heinricha na klisyze.

⁴ Od pp. Konradów Czerneckich w Krakowie.

Przekroczenia z końcem roku 1923		Miljony mp
W wydatkach administracyjnych (wspólnych)		1.468,530
» naukowych (wspólnych)		106,438
» Wydziału I i II		1.557,882
» Wydziału III		990,991
Razem		4.123,841

Oszczędności z końcem roku 1923		Miljony mp
W wydatkach naukowych (wspólnych)		0,359
» Wydziału I i II		50,885
» Wydziału III		3,—
Razem		54,244

ROK 1923.

ZESTAWIENIE RACHUNKÓW.

FUNDUSZE OSOBNE.

TABLICA III.

Przedmiot	Przychód		Przedmiot	Rozchód			
	Walory	Gotówka		Walory	Gotówka		
	imiennie	w milion. mp		imiennie	w milion. mp		
I. Fundusze z dotacyj rządowych.							
1. Fundusz obrotowy Biblioteki Polskiej w Paryżu.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,101	Wydano na potrzeby Biblioteki	—	—	124,470
Otrzymało subwencje ministerjalne	—	—	289,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	164,631
	—	—	289,101		—	—	289,101
2. Fundusz Ekspedycji Rzymskiej (Fundusz obrotowy).							
Subwencje rządowe	—	—	91,—	Awans 1 stycznia	—	—	9,053
	—	—	—	Wydano	—	—	50,911
	—	—	91,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	31,036
	—	—	—		—	—	91,—
3. Fundusz Kopernika II-gi.							
Subwencje rządowe	—	—	17,500	Wydano	—	—	494,110
Awans 31 grudnia	—	—	476,610		—	—	494,110
	—	—	494,110		—	—	—
4. Fundusz na kupno domu.							
Pozostałość 1 stycznia	1500000	—	0,150	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,188
Kupony	—	—	0,038	oraz 5% pożycz. państw. polska długoterminowa	1500000	—	—
	1500000	—	0,188		1500000	—	0,188
5. Fundusz nagród i konkursów.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,622	Wyplacono nagrody	—	—	4,004
Subwencja ministerjalna	—	—	4,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,618
	—	—	4,622		—	—	4,622
6. Fundusz Rady Międzynarodowej badań naukowych.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	5,872	Wydano	—	—	298,998
Otrzymało subwencje rządowe	—	—	123,250		—	—	—
Awans 31 grudnia	—	—	169,876		—	—	—
	—	—	298,998		—	—	298,998

II. Fundusze na wydawnictwa i badania naukowe.

Stan z dniem 31 grudnia 1923.

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy		Kapitał obrot.
		Papiery wartości.	Gotówka	Gotówka
		imiennie	w milionach marek polskich	
1	Fundusz Atlasu geologicznego	—	—	0,027
2	» Belzy	11600	—	—
3	» Matjasa Bersona	1000	—	—
4	» Broczakowej	8700	—	—
5	» Bucewicza	328900	—	0,001
6	» Czabana Edwarda	116800	—	2,766 ¹
7	» Curzydły	78700	—	0,032
8	» Karola Estreichera z legatu Piotra Wereszczyńskiego	30500	—	—
9	» X. Jakubowskiego II (na wydawnictwa)	20800	—	—
10	» Kmity Konstantego	30000	—	—
11	» śp. Stanisława Kostaneckiego	25500	—	—
12	» im. Kolberga	—	—	0,019
13	» śp. Dra Władysława Kretkowskiego III	—	0,425	—
14	» na Monumenta Poloniae Palaeographica i na badania wzgórz Wawelskiego	—	—	0,029
15	» Karola Olszewskiego	217400	0,018	—
16	» ks. prałata Józefa Pruszkowskiego	2000	—	0,509
17	» hr. Konstantego Przeździeckiego	—	—	0,07
18	» Włodzimierza Spasowicza	249800	—	0,011
19	» hr. Feliksa i Emilji Sobańskich	100000	—	—
20	» im. śp. Cezarego Staniewicza	2400	—	—
21	» Jadwigi i Zofji Tomkiewiczównien	24500	—	—
22	» Waltera	41100	—	—
23	» Bolesława Wołodkowicza	38400	—	0,015
24	» Wśniewskiego	—	0,029	—
25	» Michała Zieleniewskiego A) na badanie polskich wód mineralnych	23000	—	0,004
26	» » B) na słownik bibliograficzno-balneologiczny	16000	0,005	0,001

¹ Awans

ROK 1923.

TABLICA IV.

Przedmiot	Przychód		Przedmiot	Rozchód			
	Walory	Gotówka		Walory	Gotówka		
	imiennie	w milion. mp.		imiennie	w milion. mp.		
27. Fundusz Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego na wydawnictwo podręczników przyrodniczych (Fundusz obrotowy).							
Awans 31 grudnia	—	—	2 583,102	Wydano na druk i oprawę	—	—	2 410,602
	—	—	2 583,102	„ „ honorarja	—	—	172,500
	—	—	—		—	—	2 583,102
28. Fundusz na wydanie dzieł Hoene-Wrońskiego.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	2,440	Wydano na klisze	—	—	1,140
Otrzymano subwencję od Spółki akc. dla przemysłu naftowego i gazów ziemnych we Lwowie	—	—	5,—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	7,106
Narosłe odsetki	—	—	0,806		—	—	—
	—	—	8,246		—	—	8,246
29. Fundusz na wydawnictwo podręczników humanistycznych (Fundusz obrotowy).							
Awans 31 grudnia	—	—	546,724	Wydano na honorarja	—	—	113,364
	—	—	546,724	„ „ druk	—	—	433,360
	—	—	—		—	—	546,724
30. Fundusz na wydawnictwo źródeł poroźbiorowych (Fundusz obrotowy).							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,102	Wydano na odpisy	—	—	0,723
Awans 31 grudnia	—	—	0,621		—	—	—
	—	—	0,723		—	—	0,723

III. Fundusze na nagrody.

Stan z dniem 31 grudnia 1923

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy		Kapitał obrot.	
		Papiery wartość.	Gotówka	Gotówka	Gotówka
		imiennie	w milionach	marek polskich	
1	Fundusz Augustynowicza	—	—	0,010	0,004
2	» Barczewskiego	95000	—	—	0,004
3	» Bieleckiego	3400	—	—	0,001
4	» konkursowy im. Ant. Czerwińskiego	—	—	0,003	—
5	» im. Juljusza Eigera	220220	—	—	0,466
6	» X. Jakubowskiego I-szy (na nagrody)	17600	—	—	0,005
7	» Feliksa Jasińskiego	100000	—	—	—
8	» im. śp. Erazma i Anny małżonków Jerzmanowskich	1134937	54	—	0,026
9	» ks. Biskupa Krasińskiego	20200	—	—	0,002
10	» śp. Dra Władysława Kretkowskiego (II-gi)	—	—	—	0,001
11	» im. Kopernika	—	—	—	0,002
12	» im. Lindego	15800	—	—	0,002
13	» im. książąt Jerzego Romana z Rozwadowa i Adama z Miżyńca Lubomirskich	65300	—	—	0,019
14	» im. Witolda Łozińskiego	—	—	0,101	—
15	» J. U. Niemcewicza	—	—	—	0,004
16	» Radwańskiego	1300	—	—	0,001
17	» im. Mikołaja Reya	37400	—	0,131	0,475
18	» Konstantego Simona	24900	—	0,001	0,001
19	» im. Jędrzeja Śniadeckiego	2500	—	0,001	—
20	» Adama Szajkiewicza	28600	—	—	0,004
21	» Warschauera	13800	—	0,001	—

IV. Fundusze stypendyjne.

1	Fundusz Andrzeja Deskura	23600	—	—	0,002
2	» Drybuszewskiego	3500	—	0,001	—
3	» śp. Wiktora Gabrysi	—	—	0,002	—
4	» Marji Jankowskiej	50000	—	0,010	0,007
5	» Katarzyńskiego	40000	—	—	0,004
6	» Konarskiego	15800	—	—	0,002
7	» Antoniny z Ziembickich Krzepelowej	37000	—	—	0,005
8	» Mickiewicza	38200	—	—	0,004
9	» dra Z. Pileckiego	57000	—	—	0,016
10	» Ferdynanda Sawickiego	14800	—	0,002	—
11	» Antoniego Stachowskiego	47100	—	0,005	—
12	» Henryka Wohla	51000	—	0,005	—

ROK 1923.

TABLICA V.

Nr.	Nazwa funduszu	Kapitał zakładowy		Kapitał obrot.
		Papiery wartośc. imiennie	Gotówka w milionach marek polskich	Gotówka
				Gotówka

V. Fundusze na cele humanitarno-naukowe.

1	Fundusz Liwskiego	88900	—	—	0,007
2	» im. Marji Sienkiewiczowej	35600	—	—	0,007

VI. Kwoty depozytowe.

1	Fundusz budowy szpitala w Krynicy	26010	22	—	—
2	» książąt Adama i Witolda Czartoryskich	50000	—	—	—
3	» im. śp. Felicjana Faleńskiego	40400	—	—	0,004
4	» L. Gadona	58000	—	—	0,001
5	» Józefa Grabia Pilawskiego	193200	—	—	0,004
6	» Grobów królewskich	14743	23	—	0,001
7	» Władysława i Augusta Iwańskich	235800	—	0,019	0,026
8	» Józefa Krzepeli	40000	—	—	0,001
9	» im. księcia Lubomirskiego Eugenjusza	52500	—	—	0,005
10	» Mickiewiczowski w Szczawnicy	—	—	—	—
11	» na odnowienie Zamku królewskiego na Wawelu	133985	58	—	0,001
12	» Bolesława i Stefanji z Karpowiczów Rusieckich	54000	—	0,007	—
13	» Szpitala w Szczawnicy	9400	—	0,003	—
14	» Towarzystwa popierania wydawnictw Akademii Umiejętności	78100	—	—	0,005
15	» śp. Teodora Lucjana Ziemińskiego	39900	—	—	—

VII. FUNDUSZ ŻELAZNY.

Przedmiot	Przychód		Przedmiot	Rozchód	
	Walory	Gotówka		Walory	Gotówka
	imiennie	w miljon. mp		imiennie	w miljon. mp
Pozostałość 1 stycznia	115700	0,353	Pozostałość 31 grudnia	—	0,553
Fundusz im. śp. Kazimierza Niesiołowskiego	—	0,200	» oraz 4 ¹ / ₂ % listy Banku krajowego . . . K	5500	—
dalszy datek	—	—	» 4 ¹ / ₂ % listy Banku hipot. galic.	10000	—
			» 4% oblig. poż. kraj. galic. z r. 1893	3000	—
			» 4% listy zast. galic. Banku hipot.	10600	—
			» 4 ¹ / ₂ % listy zast. galic. Tow. kred. ziem.	25200	—
			» 4% renta węgierska koronowa	5000	—
			» 4 akcje Banku ziem. w Poznaniu	4000	—
			» 5% pożycz. polska długot.	52400	—
	115700	0,553		115700	0,553

FUNDUSZ REZERWOWY.

Pozostałość 1 stycznia	—	19,049	Kupno papieru	—	24,—
Zwrot zaliczki, dr. Helczyński	—	0,050	Honorarium	—	27,171
Dar jubileusz. od dra Ad. Meiselsa bilety skarb.	6000000	2,200	Portret Wężyka	—	25,—
» » od pani P. T.	—	1,—	Pokrycie przekroczeń z r. 1922	—	6,059
» » od Stan. Henryka hr. Badeniego	—	—	» awansu fund. Bucewicza	—	0,042
» » 6% złote bony skarbowe zlp	2570	—	» » Czabana	—	0,008
» » od J. Ż. na cele wydawnicze	—	0,010	» » » Jakubowskiego II	—	0,046
» » od »Proletariatu« w Podgórzu	—	—	» » » Budowy Akademii	—	0,363
» » książeczka wkładowa	1000000	—	Pomalowanie gablot i sali geologicznej	—	43,—
» » od księgarni Gebethnera i Wolffa	—	10,—	Porządki w Muzeum fizjograficznym	—	5,—
» » w Warszawie	—	5,—	Pozostałość 31 grudnia	—	9,850,229
» » od Fabryki sody w Podgórzu	—	—	» oraz bilety skarbowe	6000000	—
» » im. śp. Marji z Nowickich Bo-	—	5,—	» 6% złote bony skarbowe zlp.	2570	—
» » rowskiej	—	5,—	» książeczka wkładowa	1000000	—
Otrzymano od fund. na wydawn. »Vaticana«	—	0,004			
» » » na zakup zabytków archeo-	—	0,028			
» » » logicznych	—	7,262,179			
Dochód z odsetek i administracji w r. 1923	—	2,676,398			
» » ze sprzedaży publikacji i papieru	—	—			
	7002570	9,980,918		7002570	9,980,918

Fundusz Senatora Bolesława Maleszewskiego.

Pozostałość 1 stycznia	1929000	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	0,004
Kupony	—	0,004	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			» oraz 4 ¹ / ₂ % listy Banku krajowego K	1180000	—
			» 4 ¹ / ₂ % » gal. Tow. kred. ziem.	540000	—
			» 4 ¹ / ₂ % oblig. gal. poż. kraj. z r. 1913 »	100000	—
			» 5% państw. pożyczka polska długot.	109000	—
	1929000	0,004		1929000	0,004

ROK 1923.

TABLICA VI.

Przedmiot	Przychód		Przedmiot	Rozchód	
	Walory	Gotówka		Walory	Gotówka
	imiennie	w milion. mp		imiennie	w milion. mp
Fundusz Mireckiego.					
Pozostałość 1 stycznia	144800	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—
Kupony	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			oraz 4½% listy Banku krajowego K	136000	—
			» 5% pożycz. polska długot.	8800	—
	144800	—		144800	—
Fundusz Szczawnicki.					
Pozostałość 1 stycznia	—	0,050	Odsetki od pożyczki Szczawnickiej	—	0,004
Narosłe odsetki	—	0,007	Pozostałość 31 grudnia	—	14,978
Otrzymało odsetki od ceny sprzedaży Szczawnicy	—	14,925		—	—
	—	14,982		—	14,982
Fundusz Białosukni.					
Pozostałość 1 stycznia	22600	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—
Kupony	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			oraz 4½% listy Banku krajowego K	20000	—
			» 5% pożycz. polska długot.	2600	—
	22600	—		22600	—
Fundusz Wandy Jabłońskiej.					
Pozostałość 1 stycznia	36100	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—
Kupony	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			oraz 4½% listy Banku krajowego K	35000	—
			» 5% pożycz. polska długot.	1100	—
	—	—		36100	—
Fundusz Dra Hassewicza.					
Pozostałość 1 stycznia	16800	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—
Kupony	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			oraz 5% pożycz. polska długot.	16800	—
	16800	—		16800	—
Fundusz Seweryna Kisielewskiego.					
Pozostałość 1 stycznia	58100	—	Przeniesiono do funduszu obrotowego	—	—
Kupony	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			oraz 4½% listy Banku krajowego K	40000	—
			» 5% państw. pożyczka polska długot.	18100	—
	58100	—		58100	—
Fundusz Jana Lipki.					
Pozostałość 1 stycznia	71015	98	Awans 1 stycznia	—	0,001
Kupony	—	—	Renty dożywotnie	—	—
Narosłe odsetki	—	—	Przeniesiono do fund. obrotowego	—	—
Awans 31 grudnia	—	0,001	Pozostałość 31 grudnia	—	—
			książ. wkładk. Kasy oszcz. m. Krakowa	18415	98
			oraz 4% listy galic. Tow. kred. ziemsk. 56-l. K	40000	—
			» » » » » stare »	2000	—
			» » » » Banku hipotecznego »	1000	—
			» 4% austr. renta lipcowa »	7000	—
			» 5% pożycz. polska długot.	2600	—
	71015	98		71015	98
		0,001			0,001

W Krakowie, dnia 14 czerwca 1924.

Za zgodność z księgami i allegatami kasowemi.

E. Pompa w. i.
Rachmistrz

St. Wróblewski w. r.
Sekretarz Generalny.

J. Patykiewicz w. r.
Podskarbi.

Komisja kontrolująca:

Tadeusz Sinko w. r.

Fr. Papée w. r.

Leonard Lepszy w. i.

Fundacja edukacyjna ś. p. Wiktora Osławskiego.

ZAMKNIĘCIE RACHUNKÓW ZA ROK 1923.

Przedmiot	Przychód		Przedmiot	Rozchód			
	Walory	Gotówka		Walory	Gotówka		
	imiennie	w milion. mp		imiennie	w milion. mp		
1. Fundusz na udzielanie stypendjów.							
<i>a) Fundusz zakładowy.</i>							
Pozostałość 1 stycznia	885200	—	0,023	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,041
Otrzymano z fund. obrotowego	—	—	0,018	oraz 4 ^o / _o listy gal. Tow. kred. ziemsk. K	764600	—	—
				» 4 ¹ / ₂ ^o / _o listy Banku krajowego K	82000	—	—
				» 5 ^o / _o pożyczka państw. polska długot.	38600	—	—
	885200	—	0,041		885200	—	0,041
<i>b) Fundusz obrotowy.</i>							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,018	Wyplacono Akademji Umiej. 10 ^o / _o od dochodu	—	—	—
Kupony	—	—	0,001	Przeniesiono do funduszu zakładowego	—	—	0,018
				» » obrotowego wspólnego połowę nieużytej reszty	—	—	0,001
				Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,019
	—	—	0,019		—	—	0,019
2. Fundusz zakładowy na wydawnictwa naukowych prac stypendystów.							
Pozostałość 1 stycznia	108600	—	—	Pozostałość 31 grudnia	—	—	—
				4 ^o / _o listy galic. Tow. kred. ziemskiego K	88600	—	—
				oraz 4 ¹ / ₂ ^o / _o listy Banku krajowego »	20000	—	—
	108600	—	—		108600	—	—
3. Fundusz obrotowy na wydawnictwa naukowych prac stypendystów.							
Pozostałość 1 stycznia	12196	83	0,017	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,017
Kupony od fund. na wydawnictwa	—	—	—	i książeczka Banku kraj.	12196	83	—
	12196	83	0,017		12196	83	0,017
4. Fundusz na udzielanie zapomóg.							
Pozostałość 1 stycznia	302700	—	0,012	Przeniesiono do funduszu obrotowego wspólnego połowę nieużytej reszty	—	—	—
Kupony	—	—	0,001	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,013
				4 ^o / _o listy gal. Tow. kred. ziemsk. K	268400	—	—
				5 ^o / _o pożycz. polska długot.	19300	—	—
				oraz 4 ¹ / ₂ ^o / _o listy Banku krajowego K	15000	—	—
	302700	—	0,013		302700	—	0,013
5. Fundusz na udzielanie pieniężnych zasiłków laboratorjom naukowym.							
Pozostałość 1 stycznia	561560	63	0,036	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,036
Kupony	—	—	—	4 ^o / _o listy gal. Tow. kred. ziemsk. K	561200	—	—
				i książeczka Kasy Oszczędności	360	63	—
	561560	63	0,036		561560	63	0,036
6. Fundusz obrotowy wspólny.							
Pozostałość 1 stycznia	—	—	0,013	Pozostałość 31 grudnia	—	—	0,023
Półowa nieużytej reszty z funduszu na stypendja	—	—	0,001				
Półowa nieużytej reszty z funduszu na zapomogi	—	—	0,009				
Procenta interkalarne	—	—	0,023				0,023
	—	—	0,023				0,023

W Krakowie, dnia 14 czerwca 1924.

Za zgodność z księgami i allegatami kasowemi.

E. Pompa w. r.
Rachmistrz.

St. Wróblewski w. r.
Sekretarz Generalny.

Komisja kontrolująca:

Tadeusz Sinko w. r.

Fr. Papée w. r.

Leonard Lepszy w. r.

